

สารคดีศิลปวัฒนธรรม

ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

ประวัติศาสตร์แห่งเมืองนคร

สุโขทัย

เสด็จเชียงใหม่

หอพระอิศวร

หอพระอิศวรตั้งอยู่กลางเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งอยู่ตรงกันข้ามกับหอพระนารายณ์ โดยมีถนนราชดำเนินผ่านกลาง หอทั้งสองหันหน้าเข้าหากัน หอพระอิศวรนั้นอยู่ทางทิศตะวันตก และมีเสาชิงช้าอยู่เคียงข้างกับหอพระอิศวรด้วย

หอพระอิศวร สร้างขึ้นมาใช้เป็นเทวสถานเพื่อประดิษฐานรูปเคารพในศาสนาพราหมณ์ พระอิศวรซึ่งจัดเป็นเทพองค์หนึ่งในจำนวนเทพที่เคารพสูงสุด ๓ องค์ คือ พระพรหม พระอิศวร และพระนารายณ์ พราหมณ์ในหอพระอิศวรนับถือพระอิศวรเป็นเทพสูงสุดเพียงองค์เดียว

หอพระอิศวร หอพระนารายณ์และฐานพระสยาม (อยู่ที่หินหลัก) มีความเชื่อกันว่าจะสร้างขึ้นในรุ่นราวคราวเดียวกัน แต่เดิมนั้นจะมีลักษณะอย่างไรไม่ปรากฏชัด เพราะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบที่ได้บูรณะซ่อมแซมมาหลายครั้งแล้ว ลักษณะที่เห็นอยู่เป็นการบูรณะครั้งหลังสุด โดยจังหวัดเป็นผู้กระทำเมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๙ และหน่วยศิลปากรที่ ๘ กองโบราณคดี ได้บูรณะเสาชิงช้าและอาคารทั้งหมดอีกครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๑

เมื่อทำการบูรณะหอพระอิศวรเสร็จ ทางจังหวัดก็ได้ทำการออกแบบจำลองเทวรูปต่างๆ ที่มีอยู่ภายในหอพระอิศวร (ศิวลึงค์และฐานโยนิไทรณะศิลาเป็นของเดิม) ภาพที่จำลองขึ้นประกอบด้วยพระศิวนาฏราช พระคเณศ ๔ กร และพระอุมา เมื่อสร้างและประกอบพิธีบวงสรวงเสร็จแล้วก็นำมาประดิษฐานไว้ในหอพระอิศวรเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๓๒ ส่วนของแท่นนั้นเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินครศรีธรรมราช

ส่วนการไล่ชิงช้า พิธีตรียัมปวาย การแห่รูปพระอิศวร และพระนารายณ์กระทำกันในเดือนอ้าย ซึ่งถือเป็นวันปีใหม่ของพราหมณ์ แต่พิธีกรรมทั้งหมดได้ถูกยกเลิกไปเมื่อ พ.ศ.๒๕๖๗ พร้อมกับทางกรุงเทพมหานคร

แสงส่องใจ

ความมีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใส ย่อมเกิดแต่ความไม่มีศีล ความมีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใสเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุคือความไม่มีศีล ความไม่มีศีลเป็นการทำให้จิตใจเศร้าหมองไม่เบิกบานเป็นสุข ความมีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใสแสดงถึงความมีจิตใจเศร้าหมองไม่เบิกบานเป็นสุข ผู้ทำเหตุคือ ความไม่มีศีล ก็ย่อมได้รับผลเป็นผู้มีหน้าตาผิวพรรณเศร้าหมองไม่ผ่องใส ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้

ความได้เกิดในชาติตระกูลสูงย่อมเกิดแต่ความอ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม ความได้เกิดในชาติตระกูลสูงเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุ คือ ความอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรได้รับความอ่อนน้อม ความอ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม ย่อมทำให้เกิดในชาติตระกูลสูง ความได้เกิดในชาติตระกูลสูงจักทำให้ได้รับความอ่อนน้อมแตกต่างกับความเกิดในชาติตระกูลต่ำ ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้

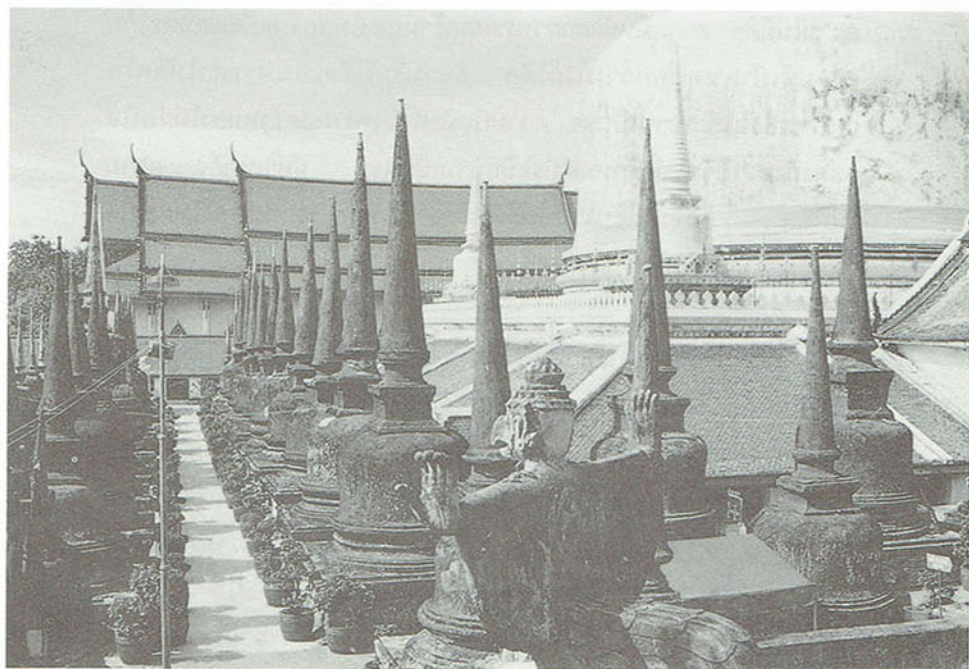
ความได้เกิดในชาติตระกูลต่ำย่อมเกิดแต่ความไม่อ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม ความได้เกิดในชาติตระกูลต่ำเป็นผลที่ตรงกับกรรมที่เป็นเหตุ คือ ความไม่อ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม ความไม่อ่อนน้อมต่อผู้ควรได้รับความอ่อนน้อม ย่อมทำให้เกิดในชาติตระกูลต่ำความได้เกิดในชาติตระกูลต่ำจักทำให้ไม่ได้รับความอ่อนน้อมแตกต่างกับความเกิดในชาติตระกูลสูง ผลย่อมตรงต่อเหตุดังนี้

(แสงส่องใจ)

พระนิพนธ์สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

นิเวศน์ เกตุชาติ

ที่พึ่งของชาวโลก

ในฉบับก่อนเขียนเรื่องการทำตนให้เป็นที่พึ่งของคนรอบข้าง จากเรื่องทศ ๖ ที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนสังคัลมาณพไว้

ในตอนนี้จะว่าด้วยการกระทำตนให้เป็นที่พึ่งของมหาชนชาวโลก อันกว้างออกไปจากการพึ่งตนเอง และให้คนรอบข้างได้พึ่งพา

ในสองตอนแรกเป็นที่พึ่งของตนเองและเครือญาติมิตร เป็นวิสัยของสามัญชน แต่การกระทำตนให้เป็นที่พึ่งแก่มหาชน ชาวโลก เป็นเรื่องของรัฐบุรุษ

มหาบุรุษ และศาสดา เพราะเมตตาของคนระดับนี้เป็นอัมปรมัญญา ไม่มีขอบเขตจำกัด สามารถแผ่เมตตา กรุณา คือ ให้ความรัก ความสงสารแม้แก่ศัตรูผู้คิดร้าย

รัฐบุรุษผู้นำประเทศชาติและประชาชน มหาบุรุษ
ผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อชาวโลก โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ
และศาสนาผู้เป็นบรมครูของโลกเท่านั้น ที่จะเป็น
ที่พึ่งของโลกได้ ซึ่งดูตามประวัติและกุศลกรรมของท่าน
แล้ว น่าจะต้องประกอบด้วยคุณธรรมเบื้องต้น ดังนี้

๑. เป็นผู้ที่มีปณิธานแน่วแน่ ในทางโลก จะ
เห็นว่าพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงกอบกู้เอกราชของ
ชาติไทย ด้วยการสู้รบกับพม่าและปราบปรามชุมนุม
ต่างๆ ถึงขนาดให้ทูตหม้อข้าวก่อนจะบุกเข้าเมือง
จันทบุรี

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงมีพระราช
ปณิธานประกาศอย่างชัดเจนว่า

ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบขันฑสีมา รักษาไพร่พลและมนตรี

ในทางธรรม พระพุทธเจ้าทรงรับฟ้อนหญ้าจาก
คนเลี้ยงแพะ ปลูกเป็นรัตนบัลลังก์ในโคนต้นไม้
พระศรีมหาโพธิ์ ทรงบำเพ็ญเพียรทางใจเพื่อตรัสรู้
ธรรมวิเศษ คือพระสัมโพธิญาณโดยทรงตั้งพระปณิธาน
ว่า แม้เลือดเนื้อในพระวรกายจะเหือดแห้งหายไป เหลือ
แต่เพียงหนังหุ้มกระดูกและเอ็นยึดไว้ หากไม่ตรัสรู้
พระโพธิญาณ ก็จะไม่ทรงลุกจากอาสนบัลลังก์

๒. เป็นผู้มีความยุติธรรมปราศจากอคติ
คนที่จะเป็นที่พึ่งของคนหมู่มาก จะต้องมีความยุติธรรม
ปราศจากความลำเอียง ๔ ประการ คือ

- ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก
- โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง
- ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว
- โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง

๓. เป็นผู้ที่มีพรหมวิหาร คนจะเป็นที่พึ่งของ
คนทั้งโลก จะต้องประกอบด้วยพรหมวิหารธรรม ๔
ประการคือ

- เมตตา มีความรักใคร่คิดจะให้ความสุข
- กรุณา ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์
- มุทิตา ความชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี
- อุเบกขา ความวางเฉย

ในกรณีที่ควรวางเฉย

๔. เป็นผู้เสียสละ การเสียสละนั้น คือการ
แบ่งปันความสุขส่วนตนให้แก่คนส่วนใหญ่ มีอยู่ ๒
แนวทางคือ

- เสียสละสุขส่วนน้อยเพื่อประโยชน์สุข
ส่วนใหญ่
- เสียสละสุขส่วนใหญ่เพื่อประโยชน์สุข
อันอมตะ

ในกรณีหลังนี้พระพุทธศาสนาเรียกว่า "การ
บำเพ็ญทานบารมี" คือการให้แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ
ชั้นธรรมดา ชั้นกลาง และชั้นสูงสุด บุคคลิขฐาน
ที่ปรากฏในมหาเวสสันดรชาดก ได้แสดงให้เห็นชัด คือ

การให้ทาน อาหาร แก้วแหวนเงินทอง ช้าง
พระที่นั่งคู่บารมี เรียกว่า ทานบารมี

การบริจาคพระมัทรีให้แก่พระอินทร์จำแลง
เรียกว่า ทานอุปบารมี

การบริจาคพระชาติ กัณหาแก่พราหมณ์ชุก
เรียกว่า ทานปรมัตถบารมี

โดยสรุป พระเวสสันดรทรงบริจาค ทรัพย์
เลือดเนื้อและชีวิต ซึ่งได้แก่คนที่รักเท่ากับเลือดเนื้อ ชีวิต
คือ บุตรภรรยา

พุทธจริยา คือ ความประพฤติของพระพุทธเจ้า
นั้น เป็นประโยชน์ หรือเป็นที่พึ่งแก่บุคคล ๓ เหล่า คือ

๑. พุทธตถจริยา เป็นประโยชน์ส่วนพระองค์เอง
๒. ญาติตถจริยา เป็นประโยชน์แก่พระประยูร
ญาติ
๓. โลกตถจริยา เป็นประโยชน์แก่ชาวโลก
ทั้งปวง

ข้อเขียนชุด "ที่พึ่ง ๓ ตอน"ก็สรุปได้ว่า คนเราเกิด
มา ต้องมีที่พึ่ง ไม่เป็นคนอนาถา ที่พึ่งเบื้องต้น คือ
ตนเอง ขึ้นต่อมา คือบริวารชน ขึ้นสูงสุด คือ มหาบุรุษ
รัฐบุรุษ และศาสดา ในขณะเดียวกัน ก็ต้องทำตนให้
เป็นที่พึ่งผู้อื่น ดังปรากฏในตอนที่ ๒ ว่าด้วยทิศ ๖

นครศรีธรรมราช

อสาธิต สาธิตา บิเน

เจ้าของ : องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่ปรึกษาทั่วไป :

นายประคิด เทพชนะ

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายศิริวัฒน์ ผดุงกุล

รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

ร.ด.บรรจง ธรรมโชติ

รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายสงวน จันทอภิศร

รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้อำนวยการ :

นายนิเวศน์ เกตุชาติ ประธานสภาจังหวัด

บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา :

นายวิกรม ทองสงค์ ปลัดจังหวัด

ผู้จัดการ :

นายวันชัย ทรัพย์รุ่งเรือง เลขานุการจังหวัด

นายอาชิบ อุซัยห์ ผู้ช่วยเลขานุการจังหวัด

ผู้เผยแพร่ :

นายสมศักดิ์ โชติเชย

นายวิเชียร สังข์บุญกุล

นส.วิมล ลักขโณสุรางค์

สำนักงาน : องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

อาคารพาณิชย์ ถนนเทพบุรี

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. (๐๗๕) ๓๕๒๓๑๒

โทรสาร (๐๗๕) ๓๕๖๒๕๒

เรียงตัว : คอมพิวเตอร์ เอนด์ โอ. เอ. จำกัด

รูปเล่ม-อาร์ตเวิร์ค : นมะ โสภางค์

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์เอ็ดมัน เพรส โปรดักส์

วัตถุประสงค์ :

- * เพื่อเสนอข่าวสารของราชการ แดงผลงานของ
จังหวัดและสภาจังหวัด
- * เพื่อส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
- * เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาบ้านเมือง
- * เพื่อเป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับประชาชน

ภายในหอพระอิศวร

สารบัญ

ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

ปกหน้า : หอพระอิศวร

นมะ โสภางค์.....๒

คำคัด : แสงส่องใจ

สมเด็จพระสังฆราช.....๓

ประตูลาย : ที่พึ่งของชาวโลก

นิเวศน์ เกตุชาติ.....๔

คำกรอง : ดนตรีปีศาจ

พจนานิติ.....๕

เมืองพระ : ท่านเจ้าคุณเมืองนคร

เอี่ยม อุบลพันธ์

บัณฑิต สุทธิมูลิก.....๙

ประวัติศาสตร์ : ประวัติศาสตร์ในเมืองนคร

กองบรรณาธิการ.....๑๔

ตามพลลึงค์

รศ.ดร.ธิดา สาระยา.....๑๕

ศาสนาในนครศรีธรรมราช

สุเทพ สุนทรเกสัช.....๑๖

อิทธิพลศาสนาพราหมณ์ในเมืองนคร

สุวิทย์ ทองศรีเกตุ.....๑๗

ศาลนาฮินดูในเมืองนคร

สุเทพ สุนทรเกสัช.....๔๔

ข่าว : ฝ่ายประชาสัมพันธ์

ประทีพ ไซยรักษ์.....๖๑

ขอยภาษา : ๑๐๔ ปัญหาภาษาไทย

บุญเสริม แก้วพรหม.....๖๗

คำกรอง : ยามเที่ยง

วลีวิลาส.....๗๔

วรรณกรรม : สุนันสำนวนเก่า

กองบรรณาธิการ.....๗๕

การท่องเที่ยว : ๕ วันในคุณหมิง

อาชิบ อุเชิง.....๘๓

ศิลปวัฒนธรรม : วรรณกรรมใบเขียนขี้

วิมล คำศรี.....๘๔

ท้ายวัง : วจีโพธะ

บรรณาธิการบริหาร.....๙๔

ปกหลัง : ทอพระนารายณ์

นะมา โสภางค์.....๙๙

นครศรีธรรมราช

อสาธุ สาธุ นา นิน

ที่ปรึกษาเฉพาะกิจ :

นายสมพุทธ	สุระเจน
นายสมพร	อิสระพงศ์ไพศาล
นายแพทย์ปัญญา	พงษ์พานิช
นายแพทย์รังสิต	ทองสมศรี
ผศ.ประหยัด	เกษม
นายบุญเสริม	แก้วพรหม
นายนิคม	ทองอยู่
นายอำนาจ	กลัดสวัสดิ์
นายนิเวศน์	เลิศคุณากรณ์

บรรณาธิการบริหาร :

นายเอี่ยม	อุบลพันธุ์
-----------	------------

บรรณาธิการศิลปกรรม :

นายนะมา	โสภางค์
---------	---------

บรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม :

ผศ.ฉัตรชัย	ศุภระกาญจน์
------------	-------------

บรรณาธิการข่าว :

นายประทีพ	ไซยรักษ์
-----------	----------

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

รศ.วิมล	คำศรี
---------	-------

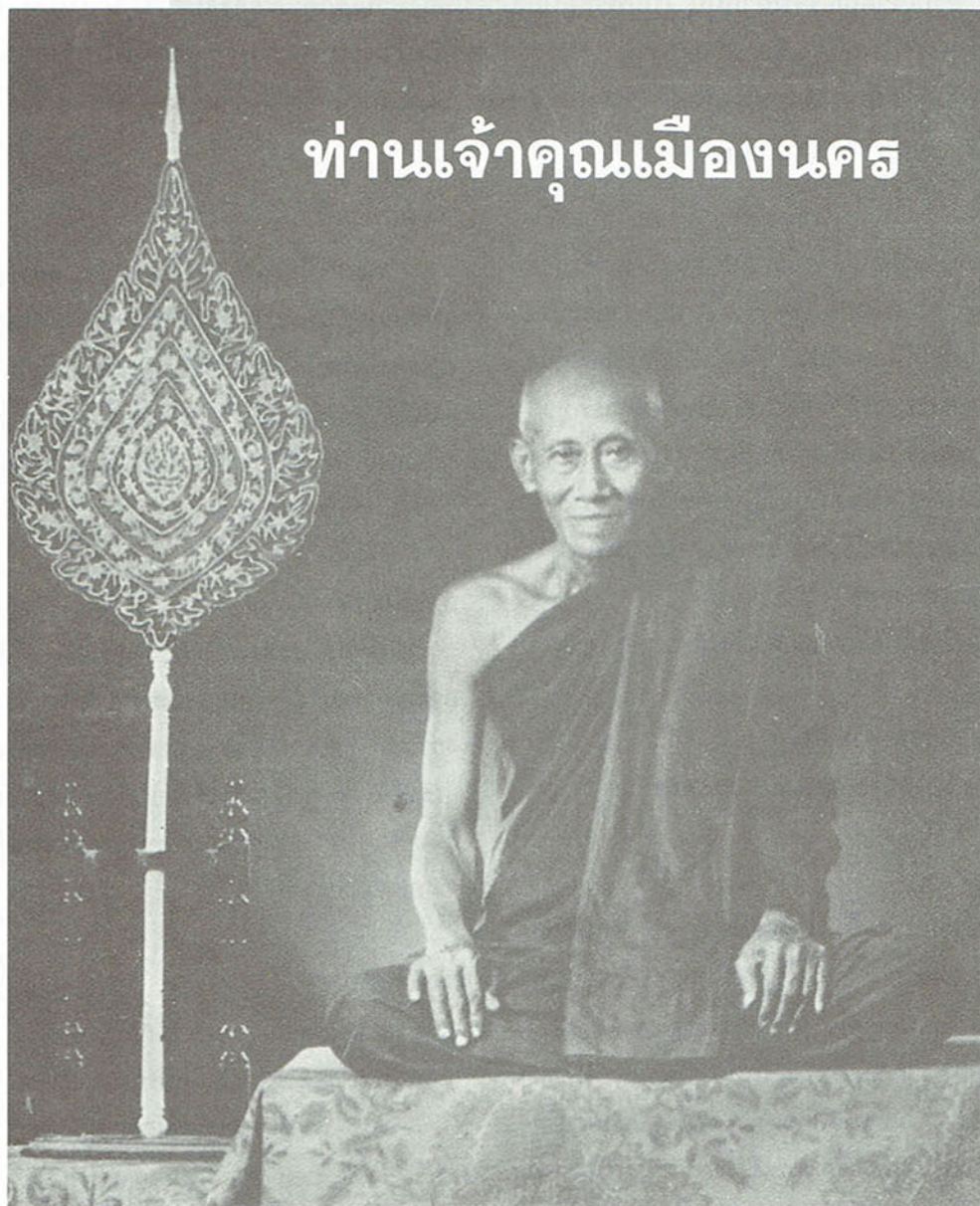
ประจำกองบรรณาธิการ :

นางจันทรา	ทองสมศรี
ผศ.ปรีชา	นุ่นสุข
ผศ.เปรมจิต	ชนะวงศ์
ผศ.ชาญกิจ	ชอบทำกิจ
นายชาติ	ศิลปศักดิ์
นายศุภพงศ์	เชาว์เล่น
นายดำรง	ศรีใส

ดนตรีปี่สาข

สุนทรภู่ครูกลอนเคยสอนว่า
 ของมีค่าควรคิดพิสมัย
 คือดนตรีมีคุณทุกอย่างไป
 ย่อมใช้ได้ดังจินดาค่าบุรินทร์
 เมื่อคนสรรพบรรเลงเพลงพิสุทธิ์
 หรือมนุษย์บรรเลงเพลงพิสัย
 ต้องแม่นยำกรรมวิธีดนตรีไป
 ทั้งสิ้นย่นวนนำเป็นทำนอง
 คือ ดีด สี ตี เป่า กล่อมเกลาจิต
 ให้เกิดอิฏฐารมณ์สมสนอง
 เช่น ดีดพิณ สีซอ ตีต่อกลอง
 เป่าปี่คล่องขลุ่ยรับแจ้วจับใจ
 ถึงจะเป็นกามคุณของคนโลก
 ยังระงับดับโศกให้แจ่มใส
 ศิลปินจินตกวีปรีชาไว
 บรรเลงไพเราะเร้าฤดีคน
 ปัจจุบันผันแปรวิปริต
 อารมณ์คนครุ่นคิดไม่ผ่องผล
 เล่นดนตรีปี่สาขทาสทรรณ
 ขุดหลุมลึกฝังตนอเวจี
 เล่น ต้ม ดูด สูด ชิดด้วยเขาไฉด
 ยาเสพติดให้โทษจนเป็นผี
 ลูกหลานไทยไผ่หาของกาฬี
 เล่นดนตรีสกปรกนรกนิรันดร์

ท่านเจ้าคุณเมืองนคร

พระธรรมนาถมุนี (ใส ถาวโร)

เอี่ยม อุบลพันธุ์
บันทึก สุธมฺมสิก

๒. พระธรรมนาถมุนี (ใส ถาวโร)

ท่านเจ้าคุณธรรมนาถมุนี เป็นพระคู่บุญบารมีของท่านเจ้าคุณศรีธรรมราชมุนี (หมุ่น อิศฺสโร) เป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนภาษาบาลี แห่งสำนักวัดหน้าพระบรมธาตุ ประวัตินี้โดยย่อของท่านที่ลงพิมพ์นี้คัดลอกมาจากหนังสือตราสารมุลนิธิพระธรรมนาถมุนี ซึ่งเป็นข้อเขียนของคุณปลื้ม โชติษฐยางกูร อดีตผู้พิพากษาศาลฎีกาทั้งหมด

ส่วนข้อความอื่น ได้รวบรวมจากเอกสาร คำบอกเล่า และประสบมาด้วยตัวเอง ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นหลักฐานบันทึกไว้ศึกษาแล้ว ยังจะเป็นข้ออนุสรณ์ถึงพระคุณและจรรยาวัตรของท่านด้วยความเคารพบูชา และขอสารภาพไว้ ณ ที่นี้ว่า คุณูปการและปฏิบัติของท่านนั้นจะไม่หมดสิ้นสมบูรณ์เพราะมีมากเกินไปจะรวบรวมมาให้ครบถ้วนได้ เพราะเหตุ ๒ ประการคือ

๑. ขาดเอกสารอ้างอิงที่สมบูรณ์
๒. ผู้เขียนมิได้มีวาสนาเป็นศิษย์ของท่านโดยตรง

ประวัติพระธรรมนาถมุนี

(พระมหาใส ถาวโร ป.ธ.๖ น.ธ.เอก)

ชาติภูมิ

พระธรรมนาถมุนี นามเดิมชื่อ ใส นามสกุล ดุลยกุล นามฉายา ถาวโร เป็นบุตรของนายหนุ่น นางจันทร์ เกิดเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๓๖ ตรงกับวันพุธ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๗ ปีมะเส็ง ที่บ้านตำบลบ้านกลาง อำเภอปากพนัง (ปัจจุบันแยกเป็นอำเภอเชียรใหญ่) จังหวัดนครศรีธรรมราช มีน้อง ๒ คน คือ นางนิ่ม ดุลยกุล และนายคล้อย ดุลยกุล

บรรพชา-อุปสมบท

เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๕๓ ได้บรรพชาเป็นสามเณร ที่วัดสระโพธิ์ ตำบลเลื้อหึง อำเภอปากพนัง (ปัจจุบันแยกเป็นอำเภอเชียรใหญ่) จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพระอธิการใหม่ เจ้าอาวาสวัดสระโพธิ์ เป็นพระอุปัชฌาย์

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๕๕ ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ที่วัดเก่าตำลึง ตำบลเลื้อหึง อำเภอปากพนัง (ปัจจุบันแยกเป็นอำเภอเชียรใหญ่) จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพระอธิการนุ่นเป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์รุ่น เป็นพระอาจารย์ (น่าจะเป็นกรรมวาจาจารย์)

การศึกษา

เมื่อได้บรรพชาเป็นสามเณรแล้ว ได้เข้าศึกษาบาลีมูลกัจจายน์ ในสำนักพระอาจารย์เจียม วัดวังตะวันตก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ประมาณ ๔-๕ ปี แล้วได้เข้าไปศึกษานักธรรมและบาลีที่มหาวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษา

พ.ศ.๒๔๕๗	สอบได้นักธรรมชั้นตรี
พ.ศ.๒๔๖๑	สอบได้ประโยค ป.ธ.๓
พ.ศ.๒๔๖๒	สอบได้นักธรรมชั้นโท
พ.ศ.๒๔๖๓	สอบได้ประโยค ป.ธ.๔
พ.ศ.๒๔๖๔	สอบได้ประโยค ป.ธ.๕
พ.ศ.๒๔๖๕	สอบได้ประโยค ป.ธ.๖

หน้าที่การงาน

พ.ศ.๒๔๖๒ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๖ เป็นอาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรม-บาลี ในสำนักเรียนมหาธาตุวิทยาลัยวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

พ.ศ.๒๔๖๗ เป็นอาจารย์สอนพระปริยัติธรรม ทั้งนักระและบาลีที่สำนักเรียนวัดหน้าพระบรมธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเป็นอาจารย์สอนตลอดมาจนถึง พ.ศ.๒๕๑๒

พ.ศ.๒๔๘๔ เป็นพระคณาจารย์ชั้นโท ฝ่ายคันถธุระและเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช, เป็นกรรมการตรวจประโยคบาลีสนามหลวง และได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ.๒๔๘๖ เป็นกรรมการตรวจนักระสนามหลวง

พ.ศ.๒๔๘๗ เป็นกรรมการส่งเสริมองค์การศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

พ.ศ.๒๔๙๔ เป็นเจ้าคณะตรวจการผู้ช่วย ภาค ๘ เป็นผู้รักษาการ องค์การเผยแพร่จังหวัดนครศรีธรรมราช

พ.ศ.๒๔๙๘ เป็นผู้รักษาการสั่งการแทนเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช

พ.ศ.๒๕๐๐ เป็นเจ้าอาวาสวัดหน้าพระบรมธาตุ เป็นเจ้าสำนักเรียน นักระสนามหลวง

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่พระธรรมนาถมุนี

พ.ศ.๒๔๙๘ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นราชในพระราชทินนามเดิม

งานพิเศษ

พระธรรมนาถมุนี หรือพระมหาไถ ถาวโร เป็นอาจารย์สอนนักระและบาลีในสำนักศึกษามหาธาตุวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๖๒ ในสมัยที่สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี) เป็นอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และเป็นผู้อำนวยการศึกษามหาธาตุวิทยาลัยเป็นเวลาประมาณ ๕ ปี แล้วได้กราบลาเจ้าพระคุณสมเด็จพระเจ้าเปิดสอนนักระบาลีขึ้นที่วัดหน้าพระบรมธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นรูปแรกและ

เป็นแห่งแรกในภาคใต้ ตามคำขอร้องขอของพระครูภาแก้ว (หมุ่น อีสฺสโร) เจ้าอาวาสวัดหน้าพระบรมธาตุในสมัยนั้น เมื่อสำนักเรียนนักระบาลีวัดหน้าพระบรมธาตุมั่นคงดีแล้ว ท่านได้ไปเป็นอาจารย์ผู้เริ่มก่อตั้งสำนักเรียนบาลีขึ้น ที่วัดไตรธรรมมาราม (วัดสามหม้าย) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นรูปแรกด้วย การศึกษาภาษาบาลีของพระภิกษุสามเณรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เจริญสืบมาจนถึงปัจจุบัน นับได้ว่าท่านเป็นพระอาจารย์รูปแรกที่นำภาษาบาลีมาตั้งสำนักเปิดสอนแก่พระภิกษุสามเณรในภาคใต้จนเจริญแพร่ขยายไปทั่วภาคใต้ ท่านได้ดำรงตนเป็นอาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร ตลอดมาจนมรณภาพ

วาระสุดท้ายแห่งชีวิต

ท่านรู้วันมรณภาพเคยพูดเสมอและบอกกล่าวแก่ศิษย์และผู้ใกล้ชิดว่าท่านจะตายเมื่ออายุได้ ๗๗ ปี ได้เขียนติดไว้ที่หน้าห้องว่า "เราอายุ ๗๗ ปี จะตายแน่นอน และจะตายคนเดียวไม่มีใครเห็นใจ" ก็เป็นจริงตามคำพูดของท่านพออายุได้ ๗๖ ปี ท่านก็ป่วยกระเสาะกระแสะด้วยโรคหอบและโรคปอด คณะศิษย์ได้นำท่านไปตรวจรักษาที่โรงพยาบาลรักษาอยู่ประมาณ ๑ ปี อาการอาพาธทุเลาลง ท่านได้กลับมาพักรักษาอยู่ที่วัดหน้าพระบรมธาตุ อย่างเดิมเมื่ออายุครบ ๗๗ ปี ในวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ท่านได้รับนิมนต์ไปฉันภัตตาหาร ที่บ้านของผู้คุ้นเคยและมีอุปการะกันมานาน พอฉันภัตตาหารเสร็จ ท่านได้ให้อาวาสสั่งสอนแก่ผู้นิมนต์และผู้มาร่วมพิธีอย่างลึกซึ้งจับใจเป็นปัจฉิมโอวาทแล้วก็ปัดลมล้มพับไป เจ้าบ้านได้รับจัดรถนำท่านไปส่งโรงพยาบาล เมื่อไปถึงโรงพยาบาลเวลาประมาณ ๑๑.๐๐ นาฬิกา ปรากฏว่าท่านได้สิ้นใจเสียแล้ว โดยไม่มีผู้ใดได้เห็นใจ แพทย์ก็ไม่สามารถช่วยเหลือได้ ท่านได้มรณภาพโดยอาการอันสงบสมตามคำที่ท่านพูดไว้ทุกประการ ศพของท่านได้มีพิธีพระราชทานเพลิง ในวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ.

๒๕๑๔ ที่วัดหน้าพระบรมธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

คุณธรรมจริยาวัตถ

ท่านเจ้าคุณธรรมนาถมณี มีรูปร่างสันตติผิวพรรณผ่องใส ใบหน้ายิ้มแย้มอยู่ด้วยความเมตตา แม้บรรดาศิษยานุศิษย์จะกล่าวขานกันว่าท่าน "ดู" ก็ดูเฉพาะในการสอนที่เอาจริงเอาจังกับคนที่ไม่เอาจริงเอาจัง อิริยาบถของท่านอ่อนโยนละมุนละม่อม ท่านพูดสำเนียงกลางด้วยภาษาภาคใต้ปนกลางคล้ายๆ กับท่านพระครูวิเศษการบตี วัดวิเศษการ หรือท่านเจ้าคุณอินมคุณมณี (หลวงปู่) วัดปุปผาราม

ส่วนคุณธรรมจริยาวัตถของท่านพอสรุปได้ ดังนี้

๑. มีปณิธานในการทำงาน มุ่งผลงานโดยไม่เห็นแก่ความสุขส่วนตัว ตามประวัติกล่าวว่า เมื่อเปิดโรงเรียนบาลีใหม่ๆ ท่านปฏิญาณตนว่า จะไม่รับงานนิมนต์ใดๆ ตลอดเวลา ๓ ปี เพราะจะเสียเวลาสอนนักเรียน

๒. เป็นผู้ครองใจศิษย์ โดยการบำเพ็ญตนเป็นแบบอย่างทั้งด้านการงาน ระเบียบแบบแผน การรักษาเวลา ฯลฯ ดังข้อเขียนของ คุณชำนาญ ศิลพงศ์ ทนายความ ศิษย์รุ่นแรกๆ ของวัดหน้าพระบรมธาตุ แยกเป็นข้อๆ ดังนี้

"อาจารย์เจ้าคุณธรรมนาถมณี (พระมหาไถถาวโร ป.ธ.๖ น.ธ.เอก) ผู้เสียสละความสุขอุทิศชีวิตให้แก่การศึกษาของพระภิกษุสามเณร ผู้เข้ามาเป็นศิษย์รุ่นแล้วรุ่นเล่า สอนบาลีทั้งในเวลากลางวันและในเวลากลางคืน สอนมาตั้งแต่เป็นศิษย์อยู่ในสำนักวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร ก่อน พ.ศ.๒๔๖๗ เมื่อย้ายเป็นอาจารย์ใหญ่สอนนักเรียนธรรมบาลีอยู่ที่วัดหน้าพระบรมธาตุ ได้ปลีกเอาเวลาช่วงหนึ่งไปตั้งสำนักเรียนบาลี ที่วัดไตรธรรมาราม (วัดสามหม้าย) จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากนั้นก็อยู่ประจำที่วัดหน้าพระบรมธาตุ จนถึงที่สุดแห่งชีวิต รวมเวลา ๔๕ ปี ตลอดเวลาแสดงให้เห็นคุณธรรมการเสียสละ มานะอดทน สละ

ความสุขส่วนตัวเพื่อศิษย์เพื่อส่วนรวมท่านไม่เห็นแก่อาภิสและลาภสักการะ เป็นอาจารย์ที่หาได้ยากยิ่ง

ท่านเป็นผู้ยกดวงวิญญาณของศิษย์ ถือได้ว่าเป็นผู้สร้างคน ทำคนให้เป็นคน ภารกิจของท่านอยู่กับการสอนศิษย์ ศิษย์ของท่านแม้ได้เป็นใหญ่เป็นโต ก็ไม่ลืมเทิดทูนบูชาคุณท่าน อย่างเช่น สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสโภ) ซึ่งเป็นศิษย์สมัยที่ท่านยังอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ก็เคารพเทิดทูนเจ้าคุณอาจารย์อย่างสูง เมื่อเจ้าคุณอาจารย์ยังมีชีวิตอยู่ก็เคยมาเคารพนบไหว้ เมื่อเจ้าคุณอาจารย์มรณภาพได้นำพระภิกษุประมาณ ๓๐๐ รูป มาเคารพศพ เป็นประจักษ์พยานว่า ศิษย์ของท่านเจ้าคุณอาจารย์ไม่ว่ารุ่นใดๆ ต่างก็เคารพบูชาท่าน

อาจารย์เจ้าคุณธรรมนาถมณี มีคุณลักษณะพิเศษ เป็นตัวอย่างที่น่าจะประพฤติปฏิบัติตามหลายประการ ขอนำมากล่าวเทิดไว้เพื่อเป็นการทบทวนความทรงจำของคณะศิษย์ และเป็นแบบฉบับสำหรับอนุชนรุ่นหลังดังนี้

๑. เป็นผู้เคร่งครัดในพระวินัย มีการปฏิบัติตามเสขียวัตถ การยืน เดิน นั่ง นอน การนุ่งห่ม สบง จีวร จะต้องอยู่ในระเบียบวินัย เฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อออกจากกุฏิต้องนุ่งห่มให้เรียบร้อยเป็นปริมณฑล การขบฉันอาหารในอาการเรียบร้อย ไม่รับรื้อนลูกกลืน เป็นผู้มีตบะเป็นที่เกรงกลัวของพระภิกษุสามเณรเมื่อเดินสวนทางกัน พระภิกษุสามเณรจะหลีกทางให้ไม่สวนทางกัน ไม่มีเวลาส่วนตัวให้แก่สตรี ไม่มีสตรีเข้าพูดคุยด้วยในที่ไม่วร

๒. เป็นคนตรงต่อเวลา ท่านไม่พอใจคนที่ไม่ตรงต่อเวลา จะทำอะไรเวลาไหน ต้องตรงต่อเวลาเสมอ ท่านเป็นนาฬิกาของศิษย์ เมื่อถึงเวลาเรียนท่านจะไปในที่ห้องเรียนต้นกระดิ่งสัญญาณตามเวลาเสมอ แม้เวลาฉัน เวลาอาบน้ำ ต้องเป็นเวลาเดียวกันกับที่เคยทำมา

๓. เป็นคนรักระเบียบ ท่านว่าระเบียบเป็นสิ่งสำคัญ ท่านเคารพมาก เช่น การนั่งสวดมนต์ให้พระ

ของพระภิกษุสามเณรต้องเป็นระเบียบเป็นแถวนั่งตามลำดับอายุพรรษา ในงานพิธีต่างๆ ยิ่งสำคัญมาก การถือพัดวางพัดต้องเป็นแถวเป็นแนวเดียวกัน การสวดมนต์ต้องว่าให้พร้อมกัน ทั้งนี้ เพราะท่านนำเอาระเบียบของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ซึ่งเป็นวัดใหญ่ชั้นรวมหาวิหาร มาเป็นแบบฉบับ

๔. การเรียนและเวลาเรียนเป็นเรื่องสำคัญ ท่านมีอารมณ์ดีในที่ทั่วไป แต่เวลาเรียนต้องจริงจัง ท่านมักจะดูในเวลาเรียน การเปลี่ยนหนังสือเป็นเรื่องสำคัญ ผู้แปลต้องรู้ว่าประโยคอะไร จะต้องแม่นยำในวัณติปัจจัย วันหนึ่งแปลแต่น้อยแต่ต้องอธิบายทำความเข้าใจให้มาก ทุกครั้งที่เปลี่ยนหนังสือท่านมักดู

๕. เป็นผู้มีความเสมอภาคและให้เกียรติแก่ศิษย์ ศิษย์คนใดมีความรู้ความสามารถ อาจทำการสอนได้ ท่านหน้าที่แทนครูอาจารย์ได้ ก็ยกย่องให้ปรากฏ ผู้เขียนได้รับยกย่องให้สอนนักเรียนตั้งแต่พรรษาที่หนึ่งเมื่อถึงพรรษาที่สอง ต้องสอนนักเรียนชั้นเอก ศิษย์ผู้เข้าเรียนนักเรียนชั้นเอก มีพรรษา ๙-๑๐ พรรษาก็มี เป็นการฝึกศิษย์ให้เกิดความกล้าหาญกล้ารับผิดชอบ

๖. เป็นผู้รักความยุติธรรมเรื่องความยุติธรรม ท่านถือเป็นกรณีพิเศษเรื่องความเหลื่อมล้ำต่ำสูงโดยขาดความเป็นธรรม เช่นเรื่องเกี่ยวกับนิกายสงฆ์สมัยนั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ ยังไม่ประกาศใช้ การปกครองขึ้นต่อคณะธรรมยุติฝ่ายเดียว พระสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ไม่ค่อยได้รับความเป็นธรรม มักถูกเหยียดหยามว่าเป็นนิกายลัทธิ ท่านมักจะแสดงกิริยาตอบโต้ ท่านเคยปรารภว่าบรรดาเจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะภาค ล้วนแต่งตั้งจากฝ่ายธรรมยุติทั้งสิ้น ทั้งๆ ที่คณะมหานิกายมีมากกว่าตั้งสิบเท่า แล้วจะปกครองกันอย่างไร ต้องแก้ไขให้ได้ ออกกฎหมายปกครองที่เป็นธรรมให้ได้ ท่านเคยไปกราบเรียนต่อมหาเถรสมาคมในสมัยนั้น และติดต่อรัฐบาลและรัฐสภา

แม้การไปท้าวทรรต่อพระเถระผู้ใหญ่ เช่น เจ้าคณะจังหวัด ท่านก็แสดงกิริยาได้ตอบ ไม่ยอมไปท้าวทรร ท่านมักจะพูดเป็นเชิงขบขันว่า วัดเขาเรียบร้อย

พระธรรมนาถมุนี (โต ถาวร)

แล้ว ไม่ต้องไปทำ ทำแต่ตัวของเราให้ดีก็แล้วกัน เพราะพระธรรมยุติถือว่า พระมหานิกายเป็นนาถลัทธิ ไม่เท่าเทียมกัน เมื่อไม่เท่าเทียมกันก็ไม่ต้องไปคารวะเคารพกัน พระพุทธองค์ให้ไว้เฉพาะพระด้วยกัน เคยมีการเคลื่อนไหวทางคณะสงฆ์ ก่อนประกาศใช้ พ.ร.บ. คณะสงฆ์พุทธศักราช ๒๔๘๔ เมื่อได้ประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้แล้ว ความสงบเรียบร้อย ความยุติธรรมความเป็นธรรมได้บังเกิดมากขึ้น ท่านผู้หนึ่งที่เป็นแรงหนุนที่สำคัญให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

พระปริยัตถิวิปการ (หมื่น ปุณฺณธโร)
(ท่านเจ้าคุณรูปที่ ๓)

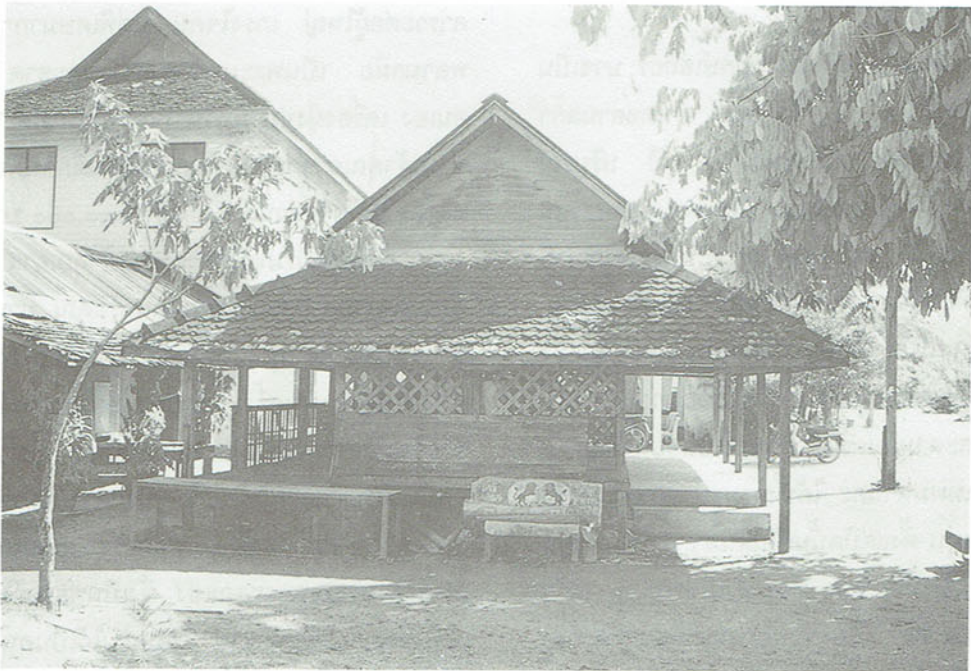
ทายาทตามความหมายของขรवास หมายถึงผู้สืบสายสกุล รับทรัพย์มรดกจากบรรพบุรุษหรือบุรพการีชน ส่วนมากจะมีลักษณะละม้ายเหมือนกับบรรพบุรุษ ทั้งทางกาย บุคลิก และกิริยาอาการรวมทั้งคุณธรรม - คุณสมบัติ

ท่านเจ้าคุณพระปริยัติวิโรนาการ (เจ้าคุณรูปที่ ๓) มีลักษณะละม้ายกับท่านเจ้าคุณรูปที่ ๑ ที่ควรสังเกต คือ

๑. นามเดิม หมุ่น เหมือนกัน
๒. เริ่มรับสมณศักดิ์ตำแหน่งพระครูภาแก้ว เหมือนกัน
๓. เลื่อนเป็นพระปริยัติวิโรนาการเหมือนกัน
๔. เป็นเจ้าอาวาสวัดหน้าพระบรมธาตุเหมือนกัน
๕. มีปฏิปทามักน้อยสันโดษเหมือนกัน

ลักษณะอาการการวางตัวของท่าน สมณะ เรียบง่าย ไม่เป็นเจ้ายศเจ้าอย่าง เคยมีคนเข้าไปหาท่านถึงบริเวณกุฏิแล้วมัสการถามว่า "ท่านเจ้าคุณปริยัติอยู่ไหม"

ประวัติย่อและเกียรติคุณของท่านที่จะนำเสนอต่อไปนี้เป็นข้อเขียนเรื่อง ท่านเจ้าคุณรูปที่สามของพระครูอดิศักดิ์ธรรมศาสตร์ (ชอบ อดิเมโธ) ศิษย์ใกล้ชิดของท่านเจ้าคุณ ลงพิมพ์ในหนังสือพระราชทานเพลิงศพ เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ ซึ่งได้รับอนุญาตให้นำลงพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือนี้อีกครั้งหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ศาลารับแขกที่เรียบง่ายของท่านเจ้าคุณ

ท่านเจ้าคุณรูปที่สาม

ท่านเจ้าคุณรูปแรกของวัดหน้าพระบรมธาตุ มีตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงได้ราชทินนามเป็นท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมราชมุนี (หมื่นอิศสร) ท่านเจ้าคุณรูปที่สองมีตำแหน่งรองเจ้าคณะตรวจการภาค ๘ เป็นเจ้าคุณชั้นราช แต่มีราชทินนามพระธรรมนาถมุนี (พระมหาไธ ถาวโร ป.ธ. ๖) ท่านเจ้าคุณอาจารย์เรียนนักธรรม บาลี ที่สำนักเรียนวัดหน้าพระบรมธาตุ จนได้เปรียญ ๖ ประโยค แล้วสอนศิษย์ที่สำนักเรียนวัดหน้าพระบรมธาตุอยู่นานปี จึงได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นเจ้าคุณในราชทินนามพระปริยัติวิโรปการ (หมื่น ปุณฺณโร ป.ธ. ๖) นับเป็นท่านเจ้าคุณรูปที่สามของวัดหน้าพระบรมธาตุ

พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณอาจารย์เป็นชาวบ้านนาโหนด ตำบลกำแพงเขา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดในตระกูลพฤกษ์เสถียร คุณครูคง พฤกษ์เสถียร, พี่ชาย อดีตเป็นครูใหญ่โรงเรียนวัดชั้นหลาฯ ล้วนแต่เป็นผู้มีฐานะดี มียศศักดิ์ในวงราชการเป็นจำนวนมาก

พ.ศ. ๒๔๖๕ นายหมื่น พฤกษ์เสถียร บวชเป็นสามเณรเมื่ออายุได้ ๑๗ ปี ที่วัดเสมา อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อครบ ๒๐ ปี บริบูรณ์อุปสมบทที่วัดหน้าพระบรมธาตุ โดยพระเดชพระคุณพระศรีธรรมราชมุนี (หมื่น อิศสร) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูเทพเจติยาภิบาล (อาจารย์พลับ) เป็นพระคู่สวด พระหมื่น ปุณฺณโร เรียนบาลีด้วยความขยันขันแข็ง นับเป็นเกียรติก่ออย่างสูงยิ่ง เมื่อปรากฏว่าพระหมื่นพระวรรณ และสามเณรขึ้น เดินทางไปสอบเปรียญ ๓ ครั้งแรกที่กรุงเทพมหานคร ได้ทั้งสามรูป พระหมื่น จึงเป็นพระมหาหมื่น ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา พระมหาหมื่นสอบได้เปรียญ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ เป็นพระครูภาแก้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ ด้วยงานพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ๒ อย่าง คือเป็นพระสาธุการูปการจังหวัดและเป็นพระอาจารย์สอนพระปริยัติธรรม จึงได้รับพระราชทาน

เลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะในราชทินนามพระปริยัติวิโรปการ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ และในปลายปีนั้นเช่นเดียวกันท่านเจ้าคุณอาจารย์ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์

ท่านเจ้าคณะภาค ๑๖ หรือพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระเทพปัญญาสุธี เจ้าอาวาสวัดแจ้ง แสดงธรรม เมื่อวันปิดศพท่านเจ้าคุณอาจารย์ตอนหนึ่งว่า ในตำแหน่งพระอุปัชฌาย์ท่านเจ้าคุณอาจารย์รับภาระหนักมาก บวชมากที่สุดในบรรดาพระอุปัชฌาย์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ใครๆ ก็ชอบบวชกับท่าน เพราะท่านเป็นพระมหาเถระ ที่มีลีลาจารวัตรอันอุดมสงบเย็น ในระยะ ๕๐ ปี สดุดีชีวิต ท่านเจ้าคุณอาจารย์มีลัทธิวิหิก ประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ รูป ศิษย์อีกประเภทหนึ่งของท่านเจ้าคุณอาจารย์คือ ศิษย์วัด ท่านใจดีในการเลี้ยงศิษย์วัด เอาใจใส่ในการอยู่การกินอบรมสั่งสอนเป็นที่รักใคร่ของศิษย์ทุกรุ่นทุกคน แต่ละคนล้วนมีหน้าที่การงานที่ดี

ท่านเจ้าคุณอาจารย์ใช้ชีวิตอย่างสงบ รักสันโดษ ควบคุมอารมณ์ไม่ให้ฉุนเฉียว เมตตาต่อผู้น้อย มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ เกรงใจคน แต่พิเศษมากๆ ในเรื่องฟลานามัย เป็นพระเถระที่รักความสะอาด ทั้งด้านตนเอง เครื่องนุ่งห่ม ภาชนะและบริเวณวัด บ่อยครั้งที่ท่านเจ้าคุณอาจารย์กวาดขยะอยู่จนดึกจนดื่น (พ.ศ. ๒๕๒๖ ใช้จ่ายส่วนตัวสร้างกุฏิ ๒๔๐,๐๐๐ บาท)

ผู้เขียนอยู่รับใช้ใกล้ชิดท่านเจ้าคุณอาจารย์ เป็นพระปลัดฐานานุกรมของพระเดชพระคุณ นานร่วม ๒๐ ปี เห็นท่านเจ้าคุณอาจารย์ล้มป่วยนอนโรงพยาบาล ครั้งเดียวและเป็นครั้งสุดท้ายของท่าน คือในระหว่างช่วยจัดงานศพคุณครูคง พฤกษ์เสถียร พี่ชายของท่าน ศพนั้นยังไม่ทันเผา ท่านเจ้าคุณอาจารย์ก็อาพาธ วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๓๔ ตอนเช้า ผู้เขียนพร้อมด้วยญาติของพระเดชพระคุณเอง ซึ่งเป็นพยาบาล นำท่านเข้าโรงพยาบาลมหาราช หมอบรับไว้เป็นคนไข้ประจำวันที่ ๑๕ อาการทุเลาขึ้นมาก วันที่ ๑๖ อาการก็ดีขึ้นโดยลำดับ วันที่ ๑๗ ท่านลูกนั่งได้ดี ฉันทาร้อน ฉันท้าว

ได้นิดหน่อย ตกป่วยของวันนั้น ขณะที่ท่านลุนั่งบนเตียงคนไข้ ผู้เฝ้าไข้จับมือท่านคนละมือให้ท่านพุงไปห้องน้ำ ลางแห่งการมรณภาพเกิดขึ้นกับท่านตอนนั้น เกิดอาการเกร็ง อ้าปากหายใจ หอมจะให้ออกซิเจนแก่ท่านเจ้าคุณอาจารย์ ท่านเจ้าคุณพระปริยัติวิโรปการ ท่านเจ้าคุณรูปที่สามของวัดหน้าพระบรมธาตุได้ลาใครต่อใคร ลาโลก ปิดฉากชีวิตที่สมบูรณ์ของท่าน ณ บัดนั้นและตรงนั้น เมื่ออายุ ๘๖ ปี

ลำดับเจ้าอาวาสวัดหน้าพระบรมธาตุ

ในหนังสือดังกล่าว พระครูอดิศักดิ์ธรรมศาสด์ (ชอบ อดิเมธ) ได้บันทึกเรื่องราวของวัดหน้าพระบรมธาตุ จากคำบอกเล่าของพระครูกาชาด (จัด) เจ้าอาวาสวัดสระเรียง (มรณภาพแล้ว) ดังนี้

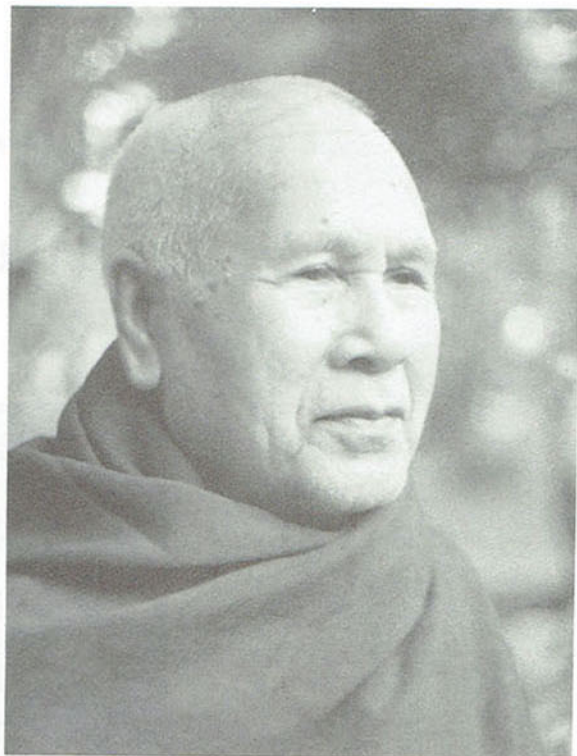
วัดสระเรียงและวัดหน้าพระบรมธาตุ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๐ ตอนมีการบูรณะพระบรมธาตุครั้งใหญ่ จนถึงบัดนี้ (๒๕๓๕) มีอายุล่วงมาได้ ๗๓๕ ปี (๒๕๔๐ = ๗๔๐ ปี)

ลำดับเจ้าอาวาสที่บันทึกไว้ในช่วงหลัง

๑. พระครูกาแก้ว (บุญศรี)
๒. พระศรีธรรมราชมุนี (หมุ่น อิลลโร)
๓. พระครูเทพเจติยาภิบาล (พลับ)
๔. พระธรรมนาถมุนี (ใส)
๕. พระครูวิมลนวกการ (เผ่ง)
๖. พระปริยัติวิโรปการ (หมุ่น ปุณณโร)
๗. พระครูกาชาด (เจียม)

ได้ทราบมาว่า คณะสงฆ์และศิษยานุศิษย์วัดหน้าพระบรมธาตุ กำลังรวบรวมทุนจัดตั้งมูลนิธิ ๒ มูลนิธิ เพื่อเป็นทุนฟื้นฟูสำนักเรียนบาลีให้รุ่งเรืองดังเดิม คือ

๑. มูลนิธิพระศรีธรรมราชมุนี
๒. มูลนิธิพระธรรมนาถมุนี

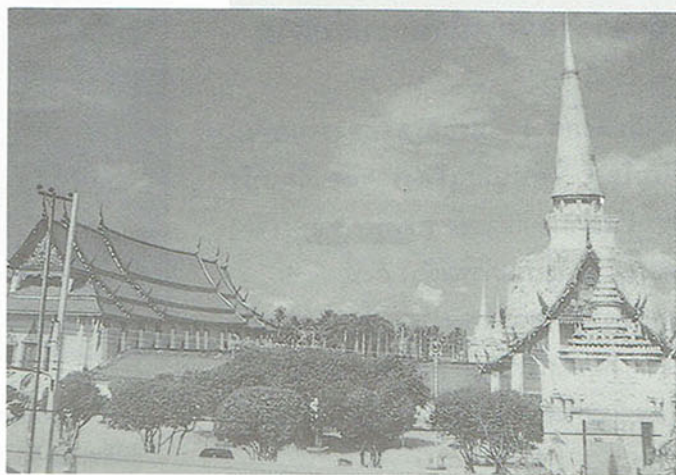

พระธรรมโกศาจารย์ ปญฺญานันทะภิกขุ
ผู้มีชื่อเสียงก้องโลกก็เป็นศิษย์วัดหน้าพระบรมธาตุเช่นกัน

พระครูอดิศักดิ์ธรรมศาสด์
ผู้ให้ประวัติ

ประวัติศาสตร์ศาสนา ในนครศรีธรรมราช

ความเชื่อแต่ดั้งเดิมไม่ว่าชนชาติใด มักเป็นเรื่องนับถือผีสงเทวดา โดยถือว่าทุกสิ่งไม่ว่าจะมีชีวิตหรือไม่ ย่อมมีอะไรอย่างหนึ่งซึ่งมองไม่เห็นด้วยสายตาปรกติสิงสถิต สิ่งซึ่งสิงสถิตอยู่นั้นมีอำนาจเหนือมนุษย์ แต่เมื่อมนุษย์เจริญขึ้น มีเหตุผลในการเชื่อถือมากขึ้น ความเชื่อเหล่านั้นค่อยจางลง และมีศาสนาเข้ามาแทนที่

พัฒนาการของความเชื่อในหมู่ชาวนครศรีธรรมราชก็แจกเช่นเดียวกัน สิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันก็คือร่องรอยของศาสนาสำคัญสองศาสนา คือศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ และฮินดู "สารนครศรีธรรมราช" ฉบับนี้จึงเสนอประวัติศาสตร์ของศาสนาทั้งสองในนครศรีธรรมราช

ตามพหุศิลปกับพัฒนาการของรัฐบนคาบสมุทรไทย (พุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๘)

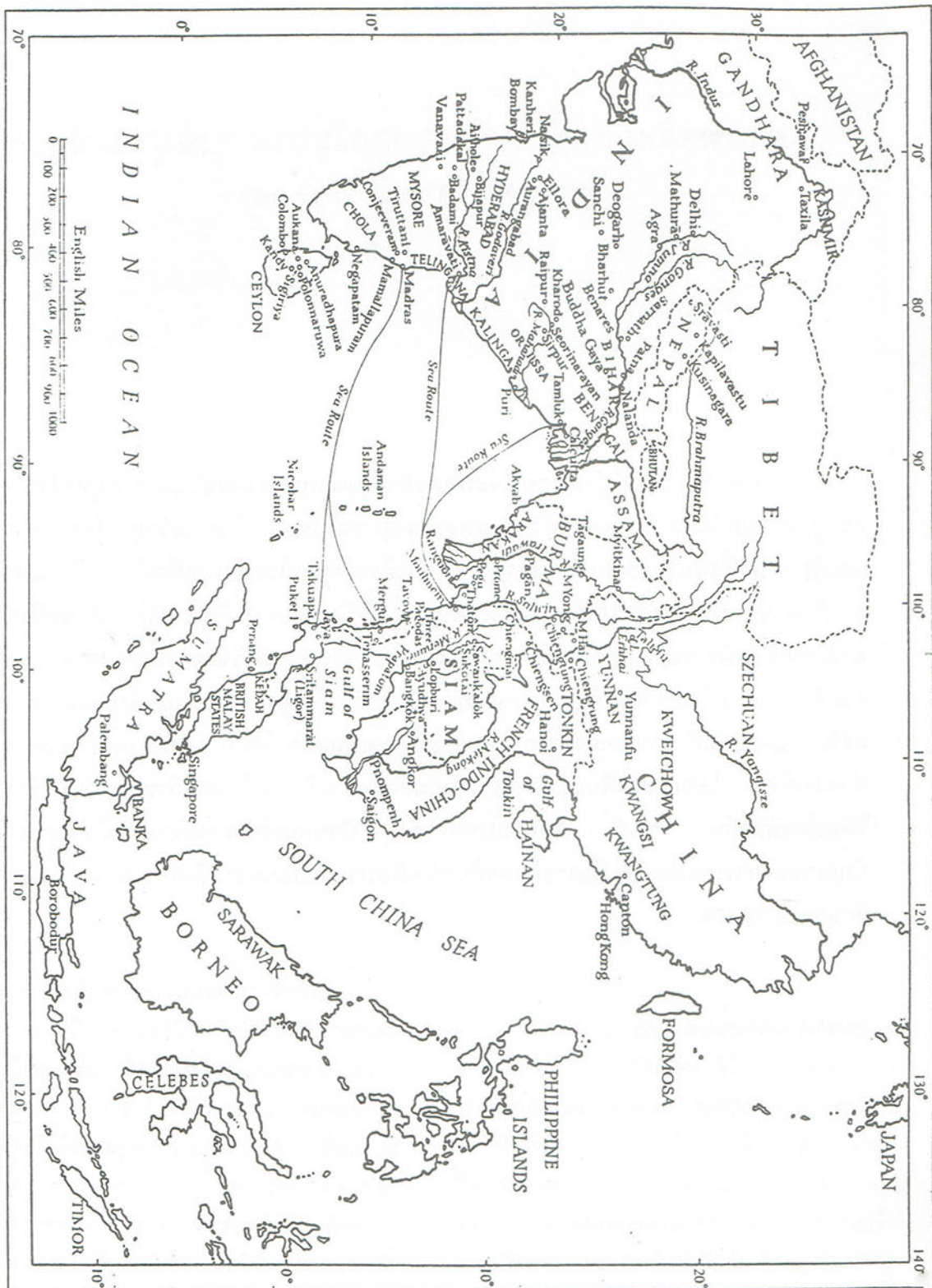
รศ.ดร.ธิดา สาระยา

บทความเรื่องนี้มุ่งหมายที่จะแสดงถึงพัฒนาการของรัฐในคาบสมุทรไทยที่มีหลักฐานข้อมูลอันสัมพันธ์กับการตั้งหลักแหล่งของชุมชนโบราณ, โบราณวัตถุ, โบราณสถาน และศิลปากริกซึ่งพบในบริเวณนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักฐานใหม่ซึ่งพบเมื่อเร็วๆ นี้ แต่ก่อนการศึกษาประวัติศาสตร์ภาคใต้ของประเทศไทย จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องราวที่เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอันยิ่งใหญ่จากภายนอก คืออาณาจักรศรีวิชัย นักวิชาการทั้งชาวต่างประเทศและท้องถิ่นต่างเน้นความสำคัญของอาณาจักรบริเวณแถบนี้ ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรศรีวิชัย และยึดหลักฐานเอกสารจากภายนอกภูมิภาคเป็นหลัก ได้แก่ บรรดาจดหมายเหตุชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะจีนและอาหรับพร้อมทั้งตีความศิลปากริกและกำหนดรูปแบบศิลปะให้สอดคล้องกัน เรียกว่า "ศิลปะแบบศรีวิชัย" ปัจจุบันเรื่องราวดังกล่าวนี้อาจกลายเป็นปัญหาของการถกเถียงให้เกิดการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาความแน่นอนกันมากขึ้น ดังเช่นการศึกษาของ SPAFA

๑. ชุมชนบนคาบสมุทรไทย

ในบทความนี้ข้าพเจ้าได้สืบต่อสาระสำคัญที่คิดว่าเป็นข้อมูลยุติเกี่ยวกับสภาพและความสำคัญของคาบสมุทรไทยเชิงการค้า อันเป็นตัวกำหนดสำคัญที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในบรรดาชุมชนท้องถิ่นของภูมิภาคนี้ พร้อมกันก็ได้พยายามสร้างภาพของอดีตขึ้นใหม่ โดยอาศัยหลักฐานท้องถิ่นที่เพิ่งค้นพบมาวิเคราะห์ตีความเพื่อต่อไปด้วยว่าหลักฐานนั้นประนีประนอมกับหลักฐานจากภายนอกภูมิภาคมากน้อยเพียงไร

การค้าทางทะเลระหว่างภาคตะวันตก คือตะวันออกกลางและอินเดียกับจีนได้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือการค้าในมหาสมุทรอินเดียส่วนหนึ่ง และการค้าในทะเลจีนใต้ส่วนหนึ่งบริเวณที่เชื่อมโยงการค้าทั้งสองส่วนนี้เข้าด้วยกัน คือ คาบสมุทรไทยตลอดไปถึงช่องแคบมะละกา เพราะฉะนั้นคาบสมุทรไทยจึงสัมพันธ์กับความเจริญทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างสองน่านน้ำและเป็นเส้นทางผ่านที่จำเป็น จีนได้บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านเมืองแถบนี้ แสดงว่าได้มีการตั้งหลักแหล่งของชุมชนถาวร และมีพัฒนาการสืบเนื่องมานานแล้ว

แผนที่แสดงทางสมุทรไทย ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงการค้า ระหว่างอินเดียกับจีน ตั้งแต่สมัยโบราณ

โดยมีนครศรีธรรมราชเป็นสถานีการค้า และพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเล ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๔

(คัดจาก หนังสือ A CONCISE HISTORY OF BUDDHIST ART IN SIAM)

เอกสารจีนตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๒-๓ กล่าวว่าเส้นทางค้าติดต่อระหว่าง Ko-ying ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของสุมาตรา นั้นผ่านเมืองสำคัญคือ Tun-sun อยู่บนคาบสมุทรไทยตรงที่ซึ่ง "ตะวันออกพบตะวันตก"^๑ นักวิชาการไทยหลายท่านมีความเห็นว่าเมืองนี้ควรจะอยู่ระหว่างอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านตลอดนครศรีธรรมราชลงไป^๒ เอกสารจีนได้ชี้ให้เห็นว่าบริเวณนี้มีองค์ประกอบของคนหลายชาติด้วยกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเป็นเมืองท่าค้าขายมาแต่โบราณ ดังปรากฏว่ามีพวก "Hu" ตั้งหลักแหล่งอยู่ที่นี่ถึง ๕๐๐ ครอบครัว และพวกพราหมณ์อีก ๑,๐๐๐ คน ซึ่งจำนวนหนึ่งได้แต่งงานกับสตรีชาวพื้นเมือง พวกนี้อาจเป็นพวกอิหร่านหรืออินเดียก็ได้ Schafer เคยสันนิษฐานว่าพวกนี้อาจเป็นพวกเปอร์เซียที่เข้ามาค้าขายแต่สมัยราชวงศ์ถัง^๓ ต่อมาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๕,๖ ปรากฏชื่อเมืองพันพัน (P'am P'an) ซึ่งอ้างอยู่ในบันทึกของ Ma Tuan Lin และเข้าใจกันอยู่บริเวณอำเภอบ้านดอน^๔

เมืองซึ่งเป็นที่รู้จักกันมากสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๖ คือ Chi Tu ซึ่งตั้งอยู่ภายในคาบสมุทรและติดต่อทำการค้าแบบบรรณาการกับจีนจนถึงประมาณ ค.ศ. ๖๑๐ ในช่วงเวลาเดียวกันประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗ เป็นต้นไปเริ่มปรากฏชื่อเมืองที่จีนเรียกว่า โฟชิ (Fo-Shih) หรือชิลิโฟชิ (Shih-li-fo-Shih) หรือศรีวิชัยที่ตั้งของเมืองนี้ยังไม่มีข้อยุติ แต่ก็มีแนวโน้มที่เชื่อกันว่าเมืองนี้อยู่ป่าเลิมปัง ในสุมาตราตอนใต้ ขณะเดียวกันก็มีเมืองที่มีความสำคัญทางการค้าอยู่ในสมัยเดียวกัน คือ โฮลิง (Holing) ซึ่งต่อมาจะถูกแทนที่โดย ชิโพ (She-po) หรือชวา เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๙ ส่วนเมืองที่ปรากฏแน่นอนว่า อยู่บนคาบสมุทรไทยและมีพัฒนาการสืบเนื่องมาจนสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๓ ซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์ซ้องอีกหลายเมือง คือ Tanmaling เชื่อกันว่าคือตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช)^๕ และเมือง Kaleh ซึ่งมีผู้สันนิษฐานว่าอาจเป็นตะกั่วป่า^๖

จากหลักฐานที่เป็นเอกสารต่างประเทศดังได้แสดงว่า เราพบว่าชุมชนแถบนี้ติดต่อกับชาวกับจีนในชื่อต่างกัน ในบทความนี้จะชี้ให้เห็นว่าถ้าเราทำความเข้าใจกับจารึกที่พบในภูมิภาคนี้เสียใหม่ ให้สอดคล้องกับหลักฐานทางโบราณคดีซึ่งเพิ่งค้นพบแล้ว เราอาจอนุมานได้ว่าอย่างน้อยประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๖ บ้านเมืองทางภาคตะวันออกของคาบสมุทรไทย ได้เกิดศูนย์อำนาจการเมืองที่สัมพันธ์กับราชวงศ์แห่งชวากลาง ในช่วงเวลาเดียวกันที่เราเรียกว่ามี "อาณาจักร" ศรีวิชัยเกิดขึ้น ฉะนั้นวิวัฒนาการของ "อาณาจักร" ศรีวิชัยตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗ จึงมิใช่วิวัฒนาการที่เป็นไปโดยเอกเทศ ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นบนคาบสมุทรไทยได้เกิดเมืองสำคัญอันจะเป็นต้นเค้าของรัฐที่มีอำนาจทางการเมืองสมัยหลัง รู้จักกันในชื่อว่า "ตามพรลิงค์" และปรากฏในชื่อยุคท้ายสุดว่า "นครศรีธรรมราช" หลักฐานทางโบราณวัตถุสถาน และรูปแบบทางศิลปกรรมก็มีแนวโน้มสนับสนุนข้อเสนอดังกล่าวอยู่มาก

ในบทความนี้เราจะไม่ศึกษาว่าอาณาจักรศรีวิชัยอันรุ่งเรืองสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๓ นั้นอยู่ที่ไหน เพราะเราบอกได้แต่เพียงว่า "ศรีวิชัย" นั้น สัมพันธ์กับคาบสมุทรไทยในรูปแบบของศิลปวัฒนธรรม ตามหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร และรูปแบบของศิลปกรรม แต่ปัจจุบันนี้การกำหนดศิลปกรรมในคาบสมุทรไทยช่วงเวลาคิสตวรรษที่ ๗-๑๓ ว่าเป็น "ศิลปะแบบศรีวิชัย"^๗ อย่างเดียวกันหมดนั้น ได้รับการท้าทายจากนักวิชาการเป็นอย่างมาก นักวิชาการรุ่นใหม่หลายคนเริ่มมีความเห็นว่าศิลปกรรมในภาคใต้มีวิวัฒนาการของตนเองโดยได้รับอิทธิพลทั้งจากท้องถิ่นและภายนอก ทำให้เกิดสกุลช่างหรือกลุ่มโบราณวัตถุสถาน ซึ่งมีลักษณะท้องถิ่นโดยเฉพาะขึ้นหลายกลุ่ม

รูปแบบทางศิลปกรรมคือภาพสะท้อนของความเจริญทางวัฒนธรรมและอารยธรรมอย่างหนึ่งและการกระจายตัวไปปรากฏในที่อื่น ๆ ย่อมแสดงให้เห็นถึงสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวพันกับวัฒนธรรม

นั้น ๆ ได้ ความเข้าใจที่กล่าวนั้นจำเป็นต่อการเข้าใจประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับคาบสมุทรไทยและอาณาจักรศรีวิชัยอยู่มาก เพราะรูปแบบของศิลปกรรมที่ปรากฏไม่ใช่ "ศิลปะแบบศรีวิชัย" ทั้งหมด ฉะนั้นเราจึงไม่อาจกล่าวได้ว่าการแพร่กระจายของ "ศิลปะแบบศรีวิชัย" หมายถึงอำนาจทางการเมืองของอาณาจักรศรีวิชัยเหนือดินแดนคาบสมุทรไทย

ตั้งแต่เริ่มแรกของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ในภูมิภาคนี้ ปรากฏว่าในขณะที่ศิลปวัฒนธรรมแบบอินเดียได้แพร่เข้ามาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๔-๕ อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมอื่นจากผืนแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็แผ่เข้ามาด้วย ในรูปของศิลปวัตถุแบบทวารวดี อยู่ที่ไชยา, นครศรีธรรมราช เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๖,๗ อิทธิพลของพุทธศาสนานิกายในรูปของศิลปะแบบศรีวิชัย ปรากฏตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗ เห็นได้จากพระพิมพ์ดินดิบตามถ้ำในจังหวัดตรัง, พัทลุง, กระบี่, ยะลา, นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี ขณะเดียวกันเราก็พบพระโพธิสัตว์สำริด ศิลปะแบบปาละ ขนาดใหญ่ที่ไชยา และขนาดเล็กเป็นจำนวนมากที่นครศรีธรรมราช ซึ่งมีลักษณะปะปนกับแบบท้องถิ่น กำหนดอายุได้ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙ นอกจากนี้ได้พบศิลาจารึกแบบชวากลาง อายุประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๘,๙ นี้เอง^{๑๐}

กลุ่มช่างบางท้องถิ่นได้พัฒนารูปแบบศิลปะของตนเอง เช่น ลกุลช่างสำริดไชยา^{๑๑} ประมาณตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๙ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐-๑๒ นั้นศิลปเขมร และลพบุรี^{๑๒} ได้แผ่เข้าไป ห้ายที่สุดประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ วัฒนธรรมหินยานแบบลังกา ก็แผ่เข้ามา โดยมีศูนย์กลางการกระจายตัวอยู่ที่นครศรีธรรมราช ซึ่งก็ได้สร้างลกุลช่างเฉพาะของตนขึ้น เรียกว่า ลกุลช่างนครศรีธรรมราช และในยุคนี้ยังได้พบเครื่องปั้นดินเผาแบบผสมศิลปกรรมทวารวดี ลพบุรีและศรีวิชัยอีกด้วย^{๑๓}

ข้อมูลดังกล่าวนอกจากแสดงถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของบ้านเมืองและผู้คนแถบนี้ และทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสัมพันธ์ของกลุ่มบ้านเมืองทั้งภายในและภายนอกในช่วงเวลาคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๓ แล้ว ยังช่วยให้เข้าใจพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองแถบนี้ด้วยซึ่งจะเสนอในตอนต่อไปว่า ความเจริญของชุมชนที่เกิดบนคาบสมุทรในขั้นตอนที่เป็นสถานีค้าขาย (Way Station) เป็นเบื้องต้น ซึ่งอาจพัฒนาขึ้นเป็นเมืองท่าค้าขาย (enterport) ที่มีฐานะและความสำคัญทางเศรษฐกิจการค้ำว้างกว่าสถานีการค้า อาจเป็นกลุ่มเมืองที่รวมเอาสถานีการค้าไว้ด้วยกัน หรือรวมเอาแหล่งผลิตทางอุตสาหกรรมไว้ด้วยกันก็ได้ แต่เมื่อนั้นยังไม่สามารถเกิดเป็นศูนย์กลางทางการเมืองที่สำคัญได้ จึงยังไม่เป็นเมืองที่มีฐานะเทียบรัฐ (state) ซึ่งในบทความนี้หมายถึงเมืองที่มีการสร้างระบบการเมืองซับซ้อนขึ้นครอบคลุมเมืองอื่น และมีการแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองเป็นต้น^{๑๔}

๒. พัฒนาการของชุมชนบนคาบสมุทรไทย

ชื่อบ้านเมืองต่างๆ ที่ปรากฏในเอกสารจีนย่อมแสดงว่าอาณาจักรคาบสมุทรไทยมีการตั้งหลักแหล่งของชุมชนที่มีความสำคัญทางการค้ามาแต่สมัยโบราณ หลักฐานทั้งเอกสารจีนและจารึกปรากฏชื่อบ้านเมืองต่างกัน เราไม่สามารถกำหนดแหล่งที่สัมพันธ์กับชื่อเหล่านั้นได้แน่นอน โดยการเทียบเคียงเท่านั้นที่ทำให้เราสามารถบอกได้ว่า "ชื่อ" ซึ่งปรากฏในหลักฐานของอดีตว่า ถูกขนานนามและใช้เรียกในปัจจุบันอย่างไรก็ดี หลักฐานทางโบราณคดีจำนวนมากมายก็ทำให้เราอนุมานได้ว่า ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีการตั้งหลักแหล่งของชุมชนอยู่แถบนี้ ชุมชนเหล่านั้นมีการติดต่อรับวัฒนธรรมภายนอกมาแต่โบราณกาล ดังปรากฏว่าพบกลองมโหระทึกที่อำเภอฉวาง ที่ตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช, อำเภอพุนพิน อำเภอไชยา, อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี^{๑๕}

การที่ชุมชนบนคาบสมุทรไทยไม่ได้โดดเดี่ยวจากภายนอกนั้น ทำให้ปัจจัยจากภายนอกเข้ามามีส่วนกำหนดรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเหล่านี้อยู่มาก และมีผลต่อพัฒนาการของบ้านเมืองแถบนี้โดยตรงอีกด้วย ปัจจัยทางเศรษฐกิจการค้าก็ดี การกระจายตัวของศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และคติความเชื่อจากภายนอกที่เข้ามาประสมประสานกับลักษณะท้องถิ่นก็ดี ย่อมส่งอิทธิพลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชน นอกเหนือไปจากพลังผลักดันภายใน ที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้คนภายใต้ผู้นำที่มีกำลังความสามารถ มีบารมีสามารถสร้างรัฐอาณาจักรที่มีระบบการเมือง (political system) ซับซ้อนขึ้น และสามารถสร้างรูปแบบทางศิลปกรรมเฉพาะของตนขึ้นได้ เพื่อเป็นสื่อสำหรับการแสดงออกทางศาสนา ความเชื่อและพิธีกรรม อันอาจเห็นได้จากการสร้างโบราณวัตถุสถาน และการสถาปนารูปแบบทางศิลปกรรมเป็นสกุลช่างเฉพาะ

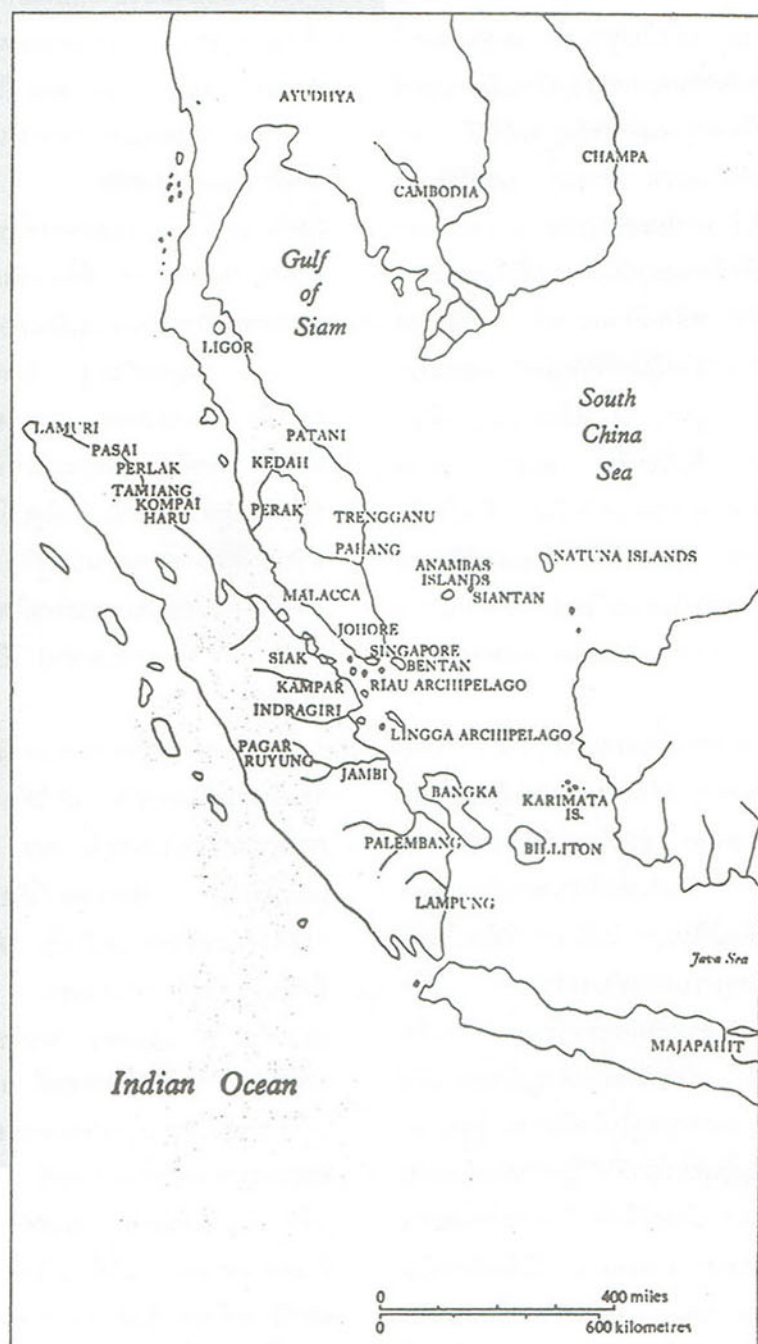
การตั้งหลักแหล่งตามขั้นตอนต่างๆ นั้น ขึ้นอยู่กับสภาพทางภูมิศาสตร์เช่นเดียวกัน เราได้พบว่าเขตด้านตะวันตกของคาบสมุทร ส่วนใหญ่เป็นชายฝั่งทะเลเว้าแหว่งและสูงชัน มีบริเวณที่เป็นอ่าวกำบังลมที่ราบลุ่มชายหาดและลำน้ำใหญ่ๆ ไม่กี่แห่ง จึงไม่เอื้อต่อการตั้งหลักแหล่งของชุมชนถาวรในระยะแรก ซึ่งสังคมต้องการที่ราบลุ่มสำหรับการเพาะปลูกเพื่อผลิตอาหารเลี้ยงตัวเองได้ แม้จะมีเครื่องตั้งดูดีใจอย่างอื่น เช่น ของป่า แร่ธาตุ และการอยู่ในรัศมีของละติจูด ๑๐ องศาเหนือ ซึ่งเป็นเส้นทางลมที่ใช้ในการเดินเรือสมัยโบราณ ชุมชนถาวรส่วนใหญ่จึงมักเกิดทางด้านตะวันออก ซึ่งมีฐานทางเกษตรกรรมรองรับ มีเนื้อที่ภายในกว้างพอที่จะทำการเพาะปลูก และยังมีจุดที่สัมพันธ์กับการขนถ่ายสินค้าระหว่างภาคตะวันตกและภาคตะวันออกอีกด้วย๑๖

พิจารณาจากองค์ประกอบของปัจจัยดังกล่าว เราจึงอาจเสนอแนะได้ว่า พัฒนาการของบ้านเมืองบนคาบสมุทรไทยจำแนกออกเป็น ๓ ขั้นตอนด้วยกัน

แต่ละขั้นตอนอาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันได้ ตาม Dickinson ขบขันของลักษณะทางเศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งปรากฏอยู่แตกต่างกันตามแหล่งที่แต่ละแห่ง พัฒนาการของบ้านเมืองบนคาบสมุทรไทยจำแนกออกได้ดังนี้

๑. ขั้นตอนของการตั้งหลักแหล่งเป็นสถานีการค้า (way station)
๒. ขั้นตอนของการตั้งหลักแหล่งเป็นเมืองท่าค้าขาย (entreport) ซึ่งอาจสัมพันธ์กับเมืองที่เป็นศูนย์อำนาจทางการเมืองหรือเป็นเสียเอง
๓. เมืองที่เป็นรัฐ (State) คือมีการจัดระบบการเมือง และส่งต่ออำนาจทางการเมืองปกครองเมืองเล็กเมืองน้อยอื่นๆ เพราะฉะนั้นรัฐจะเป็นองค์ประกอบของเมืองหลายๆ เมือง มีศูนย์กลางทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม หรืออาจมีเมืองลักษณะเฉพาะทางใดทางหนึ่ง เช่น เมืองทางศาสนา (religiouscity) เป็นองค์ประกอบอยู่ในรัฐนั้นด้วย

พัฒนาการของชุมชนทางภาคตะวันตกส่วนใหญ่จะเป็นสถานีการค้า เราได้พบโบราณวัตถุที่เป็นสื่อการค้ามากมายในแถบนี้ เช่น เครื่องถ้วยชาม ลูกปัดเงินเหรียญ วัตถุเหล่านี้มีอายุเก่าสุดขึ้นไปถึงสมัยราชวงศ์ถังหรือก่อนหน้านั้น ดังเช่นที่บ้านทุ่งตึกทางทิศตะวันตกของเกาะคอเขา (ห่างปากน้ำตะกั่วป่าประมาณ ๒ กิโลเมตร) พบถ้วยชามที่อายุไม่อ่อนกว่าสมัยถัง (ราวคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ขึ้นไป) บางส่วนเป็นเครื่องถ้วยสีเขียวครามของพวกอาหรับตะวันตกกลางอายุประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๙ นอกเหนือไปจากเครื่องถ้วยจีนสมัยต้นราชวงศ์ซ่งประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๑ จากหลักฐานนี้จึงเข้าใจว่าเกาะคอเขาเดิมคงเป็นสถานีการค้าของสินค้าจากภาคตะวันตกและตะวันออกก่อนที่จะวิวัฒนาการขึ้นมาเป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญของกลุ่มเมืองตะกั่วป่าก็เป็นเพราะเกาะคอเขาอยู่บริเวณซึ่งไม่ไกลจากตะกั่วป่า ที่ซึ่งค้นพบเทวรูปพระนารายณ์รุ่นเก่า และเทวสถานที่ได้ก่อสร้างด้วยอิฐอ้ายเทคนิคแบบอินเดียโบราณ ตัวอักษรของจารึก

แผนที่แสดงคาบสมุทรไทยและสุมาตรา จะเห็นที่ตั้งของนครศรีธรรมราช ซึ่งใช้ชื่อ LIGOR
(ภาพจาก หนังสือ THE FALL OF SRIVIJAYA IN MALAY HISTORY)

ที่พบในเขตตะกั่วป่าก็เป็นแบบปลั้วของอินเดียใต้ ชุมชนแถบนี้คงสำคัญขึ้นเริ่มต้นจากสถานีค้าขาย ซึ่งพวกอินเดียเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ปะปนกับชาวเมือง ตะกั่วป่า-เกาะคอเขาจึงนับเป็น entreport ที่สำคัญ

จารึกหลักที่ ๒๖ ซึ่งเป็นจารึกภาษาทมิฬใช้ตัวอักษรทมิฬ กำหนดอายุประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๘ ยืนยันให้เห็นว่า ได้มีการตั้งหลักแหล่งของพวกฮินดู แถบตะกั่วป่าเป็นสถานีการค้าอาศัยความร่วมมือระหว่างชาวบ้านและสำนักการค้าของอินเดียชื่อ "มณิคราม" ทำกิจกรรมของชุมชนร่วมกัน เช่น การขุดสระ ดังความในจารึกว่า

...สระชื่อศรี (อวติ) นารันม ซึ่ง..วารมัน คุ (ณ) ..(ม)าน ได้ขุดเองใกล้ (เมือง) นั่งคูอยู่ในการรักษา ของสมาชิกแห่งมณิครามและของกองหน้ากับชาวไร่ ชวนา...๑๔

ชุมชนอีกแห่งหนึ่งทางด้านตะวันตกในบริเวณ อ่าวพังงา จังหวัดกระบี่ คือ ควบลูกปัดในบริเวณ อำเภอลองท่อม นับเป็นแหล่งอุตสาหกรรมสินค้าสำคัญจำพวกลูกปัดและแร่ธาตุ และเมื่อเร็วๆ นี้ก็มีผู้พบ ลูกปัดแก้วแบบฟูนัน มีจารึกอักษรอินเดียใต้กำหนดอายุ ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๒-๓ ชุมชนนี้มีโบราณวัตถุ หลายยุคหลายสมัยปนเปกันอยู่ ทำให้สันนิษฐานได้ว่า แหล่งนี้น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของสถานีการค้าหรือเมือง ทำสำคัญโดยเหตุที่บริเวณอ่าวพังงาเป็นแหล่งจอดเรือดี มีทางที่ผ่านช่องเขาติดต่อกับลำน้ำสายสำคัญที่จะไป ออกฝั่งทะเลทางตะวันออก คลองท่อมและควบลูกปัด ซึ่งอยู่บริเวณนี้จึงถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญของเมืองท่าค้าขายรอบอ่าวพังงา

นักวิชาการท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นซึ่งแสดงถึง ความสำคัญของควบลูกปัดและคลองท่อม ในฐานะที่น่า จะเป็นส่วนหนึ่งของเมืองท่าค้าขายที่สำคัญไว้ดังนี้

"...ตรารูปสัตว์และเรือสำเภานบนเหรียญโลหะ ที่ควบลูกปัด ซึ่งมีลักษณะเก่าแก่คล้ายแบบที่พบใน วัฒนธรรมแบบฟูนันและทวารวดีนั้น เป็นหลักฐานที่ดีใน

การศึกษาหาอายุความเก่าแก่ของชุมชนแห่งนี้ ว่าจะมี ความสัมพันธ์กับเมืองท่าตะโกลาในสมัยสุวรรณภูมิ อันมีกล่าวในคัมภีร์ของอินเดียโบราณและในจดหมาย ของชาวกรีก-โรมันหรือไม่ ความเชื่อเรื่องที่ว่าเมือง ตะโกลา คือ ตะกั่วป่า และเส้นทางค้าขายโบราณจาก ตะกั่วป่าไปสู่ราชวรัธานีควรได้รับการสอบสวนใหม่ เพราะทั้งหลักฐานในทางอายุของโบราณวัตถุ ตลอดจน ความเป็นไปได้ในทางภูมิศาสตร์ของตะกั่วป่า ไม่มี เพียงพอ เมื่อเปรียบเทียบกับหลักฐานที่พบที่ควบ ลูกปัด..."๑๐

ตรงกันข้ามกับภาคตะวันตก พัฒนาการของ ชุมชนทางภาคตะวันออกมีวิวัฒนาการสืบเนื่องไม่ขาด สาย ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนเกิดเป็นรัฐขึ้นได้ ใน บางแห่ง ถ้าดูตามลักษณะของการตั้งถิ่นฐาน ชุมชน โบราณในแถบนี้แบ่งออกได้เป็น ๔ กลุ่มตามลักษณะ ทางวัฒนธรรม กลุ่มแรก อยู่บริเวณตั้งแต่ท่าชนะตลอด จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นเขตอิทธิพลของพุทธศาสนา แบบทวารวดีปนกับฮินดู กลุ่มที่สองตั้งแต่อำเภอสิชล ลงมาจนถึงเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งรับ อิทธิพลของฮินดูเข้มข้นกว่าศาสนาอื่น กลุ่มที่สามคือ บริเวณรอบๆ ทะเลสาบสงขลา มีอิทธิพลของศาสนา ฮินดูมากในยุคต้น ส่วนกลุ่มสุดท้ายคือบริเวณ จังหวัด ปัตตานีและยะลา ซึ่งพบหลักฐานที่สัมพันธ์กับ พุทธศาสนาแบบทวารวดีเป็นส่วนมาก๑๑

ทางภาคตะวันออกนี้มีแหล่งชุมชนซึ่งสันนิษฐาน ได้ว่าในคริสต์ศตวรรษที่ ๔ คงมีเมืองท่าค้าขายสำคัญ อยู่หลายแห่งด้วยกัน ที่สำคัญแห่งแรกคือชุมชนบริเวณ อ่าวบ้านดอน ซึ่งเป็นทั้งแหล่งจอดเรือเดินทะเลและเป็น ที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ บริเวณตอนในเข้าไป มีเมือง โบราณที่สำคัญเมืองหนึ่งคือ เวียงสระ ๒๒ อยู่ริมฝั่ง แม่น้ำตาปี แสดงให้เห็นว่าบริเวณอ่าวบ้านดอนมีการ ติดต่อกับหัวเมืองภายใน ซึ่งเชื่อมโยงกับฝั่งตะวันตก

แหล่งโบราณคดีที่สำคัญด้านนี้อีกแหล่งหนึ่งคือ บริเวณแหลมโพธิ์-ปายาง ปากน้ำ พุมเรียง อำเภอ ไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่าเป็น

สถานที่การค้าที่สำคัญในเขตอ่าวบ้านดอน เพราะมีลักษณะภูมิศาสตร์ที่เกือหนุนให้เป็นท่าจอดเรือ เพื่อพักซ่อมแซมเรือและหาเสบียง ตลอดจนขนถ่ายแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนบนแผ่นดินใหญ่ผ่านคลองพุมเรียง อายุของแหล่งนี้อาจกำหนดได้ตั้งแต่สมัยก่อนถึง เพราะเราพบเครื่องถ้วยสมัยราชวงศ์ Han ประมาณศตวรรษที่ ๒ B.C. และสมัยถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๐ และได้พบเหรียญกษาปณ์จีน ๓ เหรียญ สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗ แผ่นดินพระเจ้าไคหยวน ซึ่งเป็นสมัยที่พระเจ้าจางริ่งแสวงบุญไปยังอินเดียกันมาก ที่สำคัญคือหลวงจีน I-Tching นอกจากนี้ เราได้พบแก้วจากเปอร์เซียและโรมัน eye-bead เครื่องเหล็กจากจีนสมัยราชวงศ์ถัง^{๓๓} แหล่งโบราณคดีแห่งนี้แสดงความสำคัญสืบเนื่องมาจนถึงราชวงศ์ซ่งยุคถึง เพราะไม่ได้พบภาชนะเคลือบดินเผาสมัยนี้เลย* จึงอาจสรุปได้ว่าอย่างน้อยในช่วงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๓ ชุมชนบริเวณอ่าวบ้านดอน ไชยาคงเป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญ ดำเนินกิจการผ่านชุมชนที่เป็นสถานที่การค้าสำคัญ คือแหลมโพธิ์-ป่ายาง

โดยเหตุที่ขอบเขตของอาณาบริเวณที่เราเห็นรูปแบบของศิลปกรรมและวัฒนธรรมชัดเจนนั้น อยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ท่าชนะ เขตอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ลงมาถึงตำบลท่าเรือ จังหวัดนครศรีธรรมราช (อันที่จริงความเก่าแก่ตั้งแต่สมัยต้นประวัติศาสตร์ของชุมชนในภาคตะวันออกมีไปถึงสงขลาและปัตตานี แต่ในบทความนี้จะไม่กล่าวถึง เพราะเรายังไม่พบหลักฐานทางโบราณคดีเพียงพอที่จะกำหนดรูปแบบของศิลปกรรม) บริเวณนี้ได้พัฒนาขึ้นเป็นเมืองท่าค้าขายในยุคหลัง ทำให้เราสามารถกำหนดศูนย์กลางของความเจริญในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๑๓ ได้ ๒ แห่งคือ ครหิ (ไชยา) และ ตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) แม้ไชยาจะเป็นเมืองสำคัญยิ่งเมืองหนึ่งในอาณาบริเวณนี้ และนักวิชาการหลายท่านพยายามเชื่อว่าไชยาคือ ศรีวิชัยเลยทำให้นักวิชาการส่วนมากตีความเกี่ยวกับไชยาจนหา

ข้อยุติไม่ได้ ขณะเดียวกันก็ละเลยบริเวณหนึ่งที่มีหลักฐานความเก่าแก่ทั้งในด้านศิลปารึกศิลปวัตถุและความเหมาะสมของตำแหน่งที่ตั้งเป็นบ้านเมืองใหญ่เก่าแก่ไม่น้อยกว่าไชยา คือวิวัฒนาการของ "ตามพรลิงค์" ซึ่งแม้ปรากฏในชื่ออื่นมาก่อน ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน และยังปรากฏอีกด้วยว่าพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของ "ตามพรลิงค์"^{๓๔} สืบมาได้ยืนยันว่า ในรูปของรัฐที่มีระบบการเมืองชัดเจนแน่นอนและมีหลักฐานชัดเจนว่า เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ รัฐนี้ได้มีอำนาจเหนืออาณาบริเวณนี้ ขณะที่ไชยาปรากฏตามจารึกในชื่อของ "ครหิ" มีฐานะเพียงแต่เมืองในขอบเขตอำนาจของกษัตริย์องค์หนึ่ง ซึ่งยังไม่สามารถกำหนดแน่นอนได้ว่าอยู่ ณ ที่ใด^{๓๕}

๓. "ตามพรลิงค์" "นครศรีธรรมราช"

การตั้งหลักแหล่งของชุมชนในอาณาบริเวณเขตท่าชนะ - ท่าเรือ มีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดังกล่าวมาแล้ว ชุมชนเหล่านี้ได้ติดต่อกับทางอินโดจีนอย่างน้อยก็ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๒,๓ เพราะเราพบเหรียญพูนันแบบที่ออกแก้วจำนวนหนึ่ง ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๔ อาจได้ติดต่อกับลังกาหรืออยู่ในเส้นทางติดต่อกับถิ่นดังกล่าว เพราะได้พบพระพุทธรูปแบบอนุราชปุระ ที่วัดจอมทอง อำเภอสิชล^{๓๖}

หลังจากสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๔ พอค้ำไม่สามารถใช้เส้นทางบกในการติดต่อค้าขายระหว่างจีนกับอินเดียได้ ซึ่งต้องใช้ทางทะเลผ่านช่องแคบมะละกาและอาศัยเส้นทางที่พอค้ำอินเดียและตะวันออกกลางต้องพักหรือผ่าน อิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียได้ทางภาคตะวันออกปรากฏชัดชัดเจน เมื่อเราพบเทวรูปพระนารายณ์รุ่นเก่าที่สิชล, ท่าศาลา และวัดพระมหาธาตุฯ จังหวัดนครศรีธรรมราช เทวรูปกลุ่มนี้จากไชยา

* พบเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซ่งประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗-๑๙ บ้าง แต่ไม่มาก

และจากวัดพระมหาธาตุฯ นครศรีธรรมราชเป็นรุ่นที่เก่าที่สุดใบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งทำขึ้นในท้องถิ่นนี้ มีใช้ถูกพบมาจากภายนอก^{๒๗}

ประวัติความเป็นมาของ "ตามพรลิงค์" อาจเทียบเคียงได้จากเอกสารจีนตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๖ จดหมายเหตุจีนสมัยราชวงศ์ Lisng กล่าวถึง "พัน-พัน" อยู่เป็นแนวยาวตั้งแต่อำเภอไทยลงไป และอยู่เหนือลังกา ลูกะบนคาบสมุทรมลายู ซึ่งมีผู้สันนิษฐานว่าเป็นปัตตานี ทำให้เชื่อว่า "พัน-พัน" คงรวมอาณาบริเวณแถบจังหวัด นครศรีธรรมราชปัจจุบันไว้ด้วยแล้ว Wolters เองมีแนวโน้มที่จะถือว่าเขตนครศรีธรรมราชคือ "ตามพรลิงค์" โดยได้อ้างเอกสารจีน Sung hui yao kao ว่า เมืองดังกล่าวปรากฏในชื่อ Teng-liu-mei^{๒๘} ซึ่งเป็นเมืองอิสระอย่างน้อยก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ เพราะในปี ค.ศ.๙๗๑ จีนถือว่าเมืองนี้มีฐานะเป็นอันดับสอง และมีอำนาจพอที่จะทำการค้าขายโดยตรงกับ Canton ได้ เพราะฉะนั้น Wolters จึงสรุปได้ว่า

"...the fact that about ๙๗๑ it was in a position to trade with Canton suggests that already before that date it was powerful and organized..."^{๒๙}

ถ้ายึดจารึกที่พบในแถบนี้เป็นหลักแล้ว ขณะนี้เรากล่าวได้ว่า จารึกหุบเขาของคอย^{๓๐} จากจังหวัด นครศรีธรรมราช เป็นจารึกที่มีอายุเก่าที่สุดประมาณ คริสต์ศตวรรษที่ ๖ - ศตวรรษที่ ๗ ฉะนั้นจารึกนี้จึงเป็นสิ่งยืนยันถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่เก่ากว่าเมืองอื่นๆ ของนครศรีธรรมราช ขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นเงื่อนไขบางอย่างเกี่ยวกับอิทธิพลของ "ศรีวิชัย" และชาวภาคกลาง แม้ว่าคำในจารึกตอนหนึ่งจะสร้างปัญหาเกี่ยวกับสัมพันธ์ทางการเมืองหรือสถานะของบ้านเมืองแถบนี้ก็ตาม

คำ "ศรีวิชัย ธิการลุย" (Sri vijaya dhi ka rasya) บางท่านแปลว่า "(จารึกนี้เป็น) ของผู้เป็นใหญ่แห่งศรีวิชัย" บางท่านอ่านแปลออกไป "ศรีวิชัยาธิการ

ลุย" แปลว่า "(ศิลาจารึกนี้เป็น) ของผู้เป็นสวามีของนางวิทยาเทวี (พระคิเว)"^{๓๑}

ม.จ.จันทร์จิรายุ รัชนี้ ทรงมีความเห็นว่าข้อความในจารึกเป็นการอ้างชื่อ. (quote)ลอกเลียนพระนามกษัตริย์ศรีวิชัย โดยพระหรือนักบวชอาวุโสในละแวกที่พบจารึก^{๓๒}

อาจารย์ปรีชา นุ่นสุข ผู้พบจารึกนี้แย้งว่าบริเวณแถบนี้ไม่มีหลักฐานชัดเจนเกี่ยวกับคติความเชื่อพระคิเว นอกไปจากคติความเชื่อที่สัมพันธ์กับศาสนาพราหมณ์เท่านั้น ซึ่งข้อเสนอนี้จะมีน้ำหนักขึ้น เมื่อพิจารณาจารึกหลักที่ ๒๓ จารึกนครศรีธรรมราช^{๓๓} ประกอบกันไป จารึกนี้มีอายุประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๘ ด้าน ที่ ๒ ของจารึกแสดงคติความเชื่อในพระวิษณุ จนนำไปเปรียบเทียบกับสมญาของกษัตริย์ทรงพระนาม "ศรีมหาราชอันสืบมาจากราชวงศ์ไศเลนทร์ ฉะนั้นหลักฐานชิ้นนี้จึงสนับสนุนข้อแย้งของอาจารย์ปรีชามากกว่า

ความถูกต้องของข้อความจะเป็นเช่นไรก็ตาม เรายังเห็นได้ว่า ภายในอาณาบริเวณแถบนครศรีธรรมราชปัจจุบัน ซึ่งพบจารึกหุบเขาของคอย ได้ปรากฏลักษณะความสัมพันธ์บางอย่างที่เนื่องกับ "ศรีวิชัย" ที่ใดที่หนึ่ง ข้อความด้านแรกของจารึกนครศรีธรรมราชก็สนับสนุนอยู่กล่าวถึงพระเจ้ากรุงศรีวิชัยผู้ทรงสร้างปราสาทอิฐทั้งสาม บูชาพระปทุมปาณี, พระพุทธองค์ และพระวัชรปาณี, และทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระราชสดวิรวงศ์ชั้นตะสร้างพระสถูปสามองค์ แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจเป็นในรูปของการรับรู้ในเกียรติคุณของราชาแห่งศรีวิชัยที่มีอำนาจรุ่งเรืองทางการค้าเวลานั้น และอาจเป็นอำนาจที่รับประกันการติดต่อแหล่งพ่อค้าจากตะวันตกที่มาขายกับจีนก็เป็นได้

คำแปลที่ต่างกันของศาสตราจารย์เชลส์ และศาสตราจารย์แสง มนวิฑูร สำหรับข้อความตอนท้ายของจารึกนครศรีธรรมราช ด้านที่ ๑ ซึ่งเป็นคำสรรเสริญบุญบารมีและเกียรติคุณของราชาแห่งศรีวิชัย ทำให้เห็น

ว่ามีความเป็นไปได้ที่ความหมายของ จารึกนครศรีธรรมราช ด้านที่ ๑ นั้น แสดงถึงคาสรรเสริญเกียรติคุณเท่านั้น (และโดยที่นับถือยกย่องบุญบารมีของพระองค์ผู้สร้างสถาปนา) ดังคำแปลของศาสตราจารย์แสง มนวิฑูรว่า

"พระเจ้าแผ่นดินพระนามศรีวิชัย ผู้สูงสุดกว่าพระเจ้าแผ่นดินองค์อื่นๆ เหมือนพระอินทร์เพราะทรงเป็นผู้ควรเคารพ ทรงเป็นผู้รู้เรื่อง และทรงเป็นผู้ควรบูชา โปรดให้สร้างสถาปนา (เจดีย์) มีรูปเหมือนจินตามณี (แก้วสารพัดนึก) เป็นจุดเดียวของไตรโลก"^{๓๔}

ศาสตราจารย์เชเดส แปลด้วยความโน้มเอียงว่า พระเจ้ากรุงศรีวิชัยโปรดให้สร้างสถาปนา "ณ ที่นี้" แต่เรายังไม่พบหลักฐานที่เป็นโบราณวัตถุสถานอันอาจเปรียบกับสถาปนาเรือนอิฐทั้งสามได้ กระนั้นก็ยังมีความเป็นไปได้ว่าการสร้างศาสนสถานด้วยอิฐ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบฮินดูระลอกแรกในถิ่นนี้ประสมกับคติความเชื่อแบบพุทธศาสนาเมฆายาน ซึ่งบางท่านเรียกว่า "การช่างแบบฮินดูและพุทธเมฆายาน"^{๓๕} ก็เป็นปรากฏการณ์สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของคาบสมุทไทยเหมือนกัน ถ้าได้มีการสร้างศาสนสถานขึ้นจริงตามนัยแห่งจารึก โบราณสถานนั้นก็ควรจะอยู่แห่งใดแห่งหนึ่งในอาณาบริเวณของชุมชนโบราณตั้งแต่อำเภอท่าชนะ ลงมาถึงตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะหลักฐานเกี่ยวกับการตั้งหลักแหล่งของชุมชนปรากฏอยู่เช่นนั้น

ถ้ามีการสร้างศาสนสถานเหล่านั้นขึ้นจริงในอดีต เราก็อาจตีความตามนัยแห่งเหตุการณ์นั้นได้ว่า อาณาบริเวณนี้มีความสัมพันธ์บางอย่างกับ "ศรีวิชัย" และเจ้าเมืองแถบนี้ยังเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกับราชวงศ์ไศเลนทร์แห่งชวากลาง ตามความในจารึกนครศรีธรรมราช ด้านที่ ๒ ซึ่งอายุใหม่กว่าด้านแรก แม้คำแปลของนักอ่านจารึกฝ่ายไทย คือ ศาสตราจารย์แสง มนวิฑูรจะแตกต่างกับของเชเดสบ้างเล็กน้อย แต่ใจความหลักก็มีได้ผิดกันดังเช่นที่ศาสตราจารย์แสง มนวิฑูร แปลว่า

...พระราชอาพระองค์นี้นั้น ได้รับขนานนามว่า พระวิษณุองค์ที่สอง โดยพระอำนาจของพระองค์เพราะได้ชื่อว่าเป็นต้นกำเนิดแห่งไศเลนทรวงศ์ ทรงพระนามว่าศรีมหาราช^{๓๖} ส่วนคำแปลของเชเดส คือ

"(พระองค์) นี้ทรงพระนามวิษณุ และด้วยความกล้าหาญก็เปรียบเสมือน (พระวิษณุ) องค์ที่สามกำจัดความหยิ่งยะโส ของบรรดาราชศัตรูทรงพระนามว่าศรีมหาราช เพื่อแสดงว่า พระองค์ทรงสืบลงมาแต่ราชวงศ์ไศเลนทร์"

เราอาจตีความตามนัยแห่งจารึกทั้ง ๒ หลักคือ จารึกหุบเขาช่องคอย และ จารึกนครศรีธรรมราช (วัดเสมาเมือง) ได้ว่า เมื่อช่วงเวลาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๗ บริเวณแถบจังหวัดนครศรีธรรมราชปัจจุบัน ซึ่งเป็นต้นเค้าของรัฐตามพรลิงค์ ได้มีชุมชนซึ่งในระยะแรกอาจสัมพันธ์กับ "ศรีวิชัย" ทางใดทางหนึ่งมาก่อนที่จะมามีความเกี่ยวพันทางเครือญาติกับชวาภาคกลาง และรับคติความเชื่อมาปะปนกัน เช่นการนับถือพระวิษณุหรือพระนารายณ์ รูปเคารพในคตินี้ปรากฏอยู่ทั่วไปในภูมิภาคนี้ อาจชี้ให้เห็นการปะปนทางวัฒนธรรมกับพวกทมิฬหรือโจฬะมาตั้งแต่สมัยต้นก็เป็นได้ จารึกตะกั่วป่า (ภาษาทมิฬ) กำหนดอายุไว้ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๗-๘ ก็เป็นหลักฐานที่ยืนยันอิทธิพลของโจฬะเป็นอย่างดี อาจกล่าวได้ว่า อาณาบริเวณ "ตามพรลิงค์" ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๖ สัมพันธ์กับแหล่งอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจการค้าที่มีหลักฐานปรากฏชัดเจนอย่างน้อยก็ ๒ แห่งด้วยกัน คือ ชวากลางและอินเดียใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัมพันธ์กับโจฬะและอินเดียใต้จะสืบเนื่องต่อไปจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ เมื่อพวกโจฬะส่งกองกำลังรุกรานอาณาบริเวณต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจากวัดพระมหาธาตุฯ นครศรีธรรมราช เราก็พบ จารึกวัดพระมหาธาตุ^{๓๗} ภาษาทมิฬ เป็นหลักฐานสนับสนุนอีกโสดหนึ่ง

บ้านเมืองบริเวณแถบ "ตามพรลิงค์" ปรากฏชื่อในเอกสารจีนเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ เรียก Tan-tiu-mei ซึ่งก็เป็นทีที่เข้าใจได้ที่มีการรวมตัวและจัดระบบ

มาก่อนหน้านั้นแล้ว นับตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษนี้เป็นต้นไป ความสำคัญของ "ตามพริ้งค์" ผูกพันอยู่กับสถานะการค้าที่เปลี่ยนไปอยู่มาก ไม่เพียงแต่ว่าดินแดนทางภาคตะวันออกนี้จะอยู่ในเส้นทางผ่านของการค้าทั้งสองฝั่งเท่านั้น แต่ยังเป็นจุดที่มีความสำคัญในตัวเองในแง่ของการการค้าอีกด้วย เพราะสินค้าจากบริเวณ "ตามพริ้งค์" กลายเป็นที่ต้องการของประเทศที่ทำการค้าด้วย เช่น จีน ซึ่งต้องการไม้เนื้อหอมจากที่นี่ จึงไม่น่าประหลาดอะไรเลยที่ "ตามพริ้งค์" จะใช้ความได้เปรียบด้านฐานะทางเศรษฐกิจการค้านี้ส่งเสริมอำนาจการควบคุมทางการเมืองของตน^{๓๔} รัฐนี้ได้พยายามขยายขอบเขตอำนาจและสถานะของตน อันอาจเป็นคำตอบให้เห็นว่าทำไมรัฐนี้มีความสำคัญปรากฏมีจารึกอ้างถึงเป็นหลักฐานที่แสดงความเป็นรัฐอาณาจักรของตนเอง ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ด้วย จารึกดงแม่นางเมือง^{๓๕} และต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ด้วยจารึกวัดหัวเวียง^{๓๖} และเมื่อมีชื่ออยู่ในจารึกสุโขทัยหลักที่ ๑๔๐ ฐานะ "เมืองนครศรีธรรมราช" ก็ยังคงสืบทอดลักษณะบางอย่างในรัฐ "เมืองแม่ทางวัฒนธรรม" ให้แก่สุโขทัยและบ้านเมืองอื่น

สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ เป็นสมัยแห่งความขัดแย้งระหว่างอำนาจทางการเมืองที่สำคัญในภูมิภาคนี้ เมื่อพวกทมิฬโจฬะมีอำนาจขึ้นทางฝั่งตะวันออกของอินเดีย และอำนาจทางทะเลของชาวตะวันตกเพิ่มมากขึ้น ทั้งสองฝ่ายต่างแข่งขันกัน ประกอบกับราชวงศ์ Sung รวมจีน ได้ ก็เปิดเส้นทางค้าออกสู่ทะเลจีนได้อีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม อำนาจพวกโจฬะมีสูงสุด ในภูมิภาคแถบนี้ จึงสามารถควบคุมช่องแคบมะละกาได้เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ (ค.ศ. ๑๐๒๕) ผลทางตรงของการกวาดล้างครั้งนี้ก็คือ ทำให้รูปแบบของการเดินทางค้าขายเปลี่ยนแปลง ภาคตะวันออกของคาบสมุทรไทยมีความสำคัญต่อการค้ามากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพราะยังคงเป็นแหล่งที่เอื้ออำนวยต่อการติดต่อค้าขายกับจีน, จาม และพ่อค้าที่รับซื้อสินค้าจีน ขณะเดียวกัน ดินแดนภาคตะวันออกก็ยังคงอยู่ในเส้นทางข้ามคาบ

สมุทร ซึ่งยังคงมีความสำคัญอยู่ ไม่ได้หมดลงอย่างที่เข้าใจกันเพราะเราพบวัตถุแบบโจฬะสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐-๑๑ ที่เวียงสระ แสดงว่ายังคงมีการขนส่งสินค้าระหว่างตะกั่วป่าและอำเภอบ้านดอนในช่วงนี้^{๓๗} ในขณะที่ช่องแคบมะละกากลายเป็นที่ยึดแย้งของผู้มีอำนาจทั้งหลาย ผลทางอ้อมคือเปิดโอกาสให้อิทธิพลอื่นจากภายนอกเข้ามาในเขตนี้ได้แก่ ขอม พุกาม ลังกา ซึ่งจะเห็นได้จากการประสมปนเปของแบบอย่างทางศิลปกรรม

สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ ขอมเริ่มให้ความสนใจกับฝั่งตะวันออกของคาบสมุทร อันเป็นส่วนหนึ่งแห่งการขยายอำนาจของขอมมาทางภาคตะวันตกของอาณาจักรในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑ เราจึงพบศิลปวัตถุอันแสดงออกซึ่งอิทธิพลของขอมบนคาบสมุทรไทย ตั้งแต่สมัยนี้^{๓๘} เส้นทางการค้าที่พวกขอมใช้ ไม่จำเป็นต้องผ่านการเข้าครอบครองลุ่มน้ำเจ้าพระยาแล้วลงมาทางคอคอตกกระเข้า "ตามพริ้งค์" อย่างที่สมมุติกันว่าขอมน่าจะใช้เส้นทางเดินเรือที่รู้จักกันดีอยู่ คือจากฝั่งจามตัดเข้าอ่าวไทย (อาจเป็นเหตุผลว่าทำไมขอมจึงพยายามขยายอำนาจเข้าไปในจาม ตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑-๑๒ ก็เป็นได้ - ผู้เขียน) ไปยังเกาะสมุยแล้วตัดตรงลงสู่ฝั่งตะวันออกของคาบสมุทร^{๓๙} นับได้ว่าความสำคัญของเส้นทางนี้ ที่มีต่อรูปแบบของการดำเนินการค้า เป็นสัดส่วนโดยตรงกับความสำคัญของ "ตามพริ้งค์" ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ เมื่อขอมเริ่มทวีความสนใจออกมาทำการค้า และชะงักงันในกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ เมื่อสิ้นสมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑

สภาพการณ์บนคาบสมุทรไทยในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ นั้นแสดงให้เห็นว่า "ตามพริ้งค์" ก้าวขึ้นสู่ความมีอำนาจในอาณาบริเวณแถบนี้อย่างไร กล่าวคือ เมื่อพวกโจฬะเริ่มเสื่อมอำนาจในลังกา กษัตริย์วิชัยพาหุที่ ๑ ก็พยายามสร้างสัมพันธกับอาณาจักรพุกาม สมัยกษัตริย์อนันทร โดยนิมนต์ภิกษุจากพม่าไปชำระพระพุทธศาสนาที่ลังกา พุกามเองก็เคยแผ่อำนาจเข้า

คอคอดกระทำให้พวกโจฬะต้องกวาดล้างแถบนี้อีกครั้งหนึ่งเมื่อ ค.ศ. ๑๐๖๗ บริเวณนี้จึงไม่เป็นที่ปลอดภัยสำหรับการค้าขาย ในขณะที่ฝั่งตะวันออกก็ยังคงมีความสำคัญทางการค้าอยู่ เราจึงพบเครื่องถ้วยจีนกำหนดอายุตั้งแต่สมัย Tang ลงมาถึง Sung-Yuan แสดงว่าการค้าได้ดำเนินมาไม่ขาดสาย สภาพการณ์นี้น่าจะเปิดโอกาสให้ "ตามพริ้งค์" ขยายตัวจนสามารถส่งคณะทูตไปเมืองจีนได้ เมื่อ ค.ศ. ๑๐๖๗ ขณะเดียวกันอิทธิพลจากภายนอกซึ่งปรากฏอยู่ในรูปแบบศิลปกรรมต่างๆ ของภาคตะวันออก สะท้อนให้เห็นในมุมกลับว่า ฐานะของเมืองในภูมิภาคนี้ น่าจะมีความสำคัญทางเศรษฐกิจอยู่ในตัวเองเป็นอันมาก จึงเป็นสื่อดึงดูดการดำเนินการค้า ทั้งจากภายนอกแผ่นดินใหญ่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจากผืนแผ่นดินใหญ่เอง

ประมาณ ค.ศ. ๑๑๓๐-๑๑๗๖ "ตามพริ้งค์" ดูเหมือนจะอยู่ในขอบเขตอิทธิพลของลังกาและพุกาม^{๔๕} เมืองหลวงที่เป็นศูนย์กลางของ "ตามพริ้งค์" ระยะนี้คือ "กรุงศรีธรรมมาโคก" ตามที่ปรากฏในจารึกดงแม่นางเมือง ค.ศ. ๑๑๖๗ เป็นจารึกภาษามคธและภาษาขอม กล่าวถึงราชาจากกรุงศรีธรรมมาโคก ถวายที่ดินหรือกัลปนาอุทิศให้ผู้ซึ่งเป็นที่เคารพ

สิ่งสักการที่มหาราชาราชผู้มีพระนามว่า กรุงศรีธรรมมาโคก ถวายแด่พระสิริธาดา ซึ่งมีพระนามว่า กมรเตงชคตศรีธรรมมาโคก-มหาเสนาบดีผู้หนึ่งชื่อ ศรีภูวนาพิทยอิศวรทวิป นำกระแสพระราชโองการราชาราชมา^{๔๖} แม้จารึกจะไม่อ้างถึง "ตามพริ้งค์" หรือ "นครศรีธรรมราช" โดยตรง แต่คำว่า "ศรีธรรมมาโคก" และ "ศรีธรรมมาโคก" ในที่นี้จึงคาดพิงถึงราชา หรือกษัตริย์ซึ่งมีอำนาจอยู่ที่เมืองชื่อ "กรุงศรีธรรมมาโคก" ตำแหน่งของกษัตริย์ "ตามพริ้งค์" ตามจารึกคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ก็สัมพันธ์อยู่กับคำนี้ คือ "จันทรภาณุศรีธรรมราช" และตำนานเก่าของไทยก็มีชื่อกษัตริย์ที่ชื่อ "ศรีธรรมมาโคกราช" แสดงให้เห็นว่าเป็นคำที่สืบทอดกันมา

อำนาจของ "ตามพริ้งค์" ตอนนั้นคงมีมากกว่าไชยา เพราะมีจารึกเป็นหลักฐานว่า ฐานะของไชยาเป็นเพียง "เมือง" เท่านั้น ไม่ใช่ "กรุง" จารึกฐานพระพุทธรูปวัดหัวเวียง (หลักที่ ๒๕ ประมาณ ค.ศ. ๑๑๔๓) กล่าวถึงมหาเสนาบดีดิลาน ผู้เป็นหัวหน้าแห่งประเทศ "ครหิ" สั่งให้หล่อพระพุทธรูปองค์ซึ่งมีจารึกอยู่นั้น ประเทศ "ครหิ" คือไชยา จีน เรียก Kio-lo-hsi^{๔๗} ฐานะของไชยาคงเสื่อมลง ทั้งนี้สอดคล้องกับลักษณะทางศิลปกรรมด้วยเพราะ สกุลช่างไชยา ก็เริ่มเสื่อมลงระยะนี้ สกุลช่างซึ่งภายหลังถูกเรียกว่า สกุลช่างนครศรีธรรมราช^{๔๘} เริ่มเกิดขึ้นสร้างลักษณะเฉพาะของตนเอง หลักฐานทั้งหมดนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นความเข้มข้นของอำนาจทางการเมือง ณ ศูนย์กลางแห่ง "ตามพริ้งค์" ที่ "กรุงศรีธรรมมาโคก" ได้

สภาพการณ์ที่บ้านเมืองใดเมืองหนึ่งพัฒนามาตามเวลาแห่งประวัติศาสตร์ สร้างระบบการเมืองที่ซับซ้อนขึ้น มีอำนาจครอบคลุมชุมชนอื่นไว้ สร้างศิลปวัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์เฉพาะของตนเองย่อมแสดงว่า เมืองนั้นคือรัฐอันมีอำนาจสมบูรณ์ในตัวเองจารึกวัดหัวเวียง ประมาณ ค.ศ. ๑๒๓๐ สะท้อนให้เห็นภาพทางการเมืองของรัฐ "ตามพริ้งค์" อาจกล่าวได้ว่าพร้อมกับการปรากฏตัวของจันทรภาณุแห่ง "ปัทมวงศ์" "ตามพริ้งค์" ชัดเจน เป็นหลักฐานจารึกชิ้นแรกที่กล่าวถึงชื่อนี้ พร้อมกับการลำดับวงศ์ของกษัตริย์ จารึกนี้จึงเท่ากับเป็นคำประกาศยืนยันอำนาจของรัฐนั้นเหนืออาณาบริเวณอันเป็นขอบเขตของ "ตามพริ้งค์" วิวัฒนาการขึ้นเป็นรัฐมีอำนาจทางการเมืองสูง สามารถส่งกำลังไปย่ำยีลังกา แม้จะพ่ายแพ้กลับมา แต่อำนาจของพระองค์เหนือรัฐดังกล่าวซึ่งมีเมือง "ปาฏลิปุระ" (อีกชื่อหนึ่งของนครศรีธรรมราช) เป็นเมืองหลวงอยู่ ก็เป็นที่รู้จักตลอดไปถึงลังกา ซึ่งพระองค์เกี่ยวข้องทางเครือญาติด้วย ดังปรากฏตามจารึกจันทรภาณุจากลังกาเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ว่า

"จันทรภาณุ โอรสของพระเจ้ามาละ ผู้เป็นใหญ่ในตามพริ้งค์...ตั้งตัวเองเป็นใหญ่ในเมืองปาฏลิปุระ"

๔. บทสรุป

การศึกษาเรื่องรัฐ "ตามพหุรงค์" ในบริเวณ Ligor area ในบทความนี้ได้ตัดปัญหาข้อถกเถียงเกี่ยวกับที่มาของจารึกนครศรีธรรมราช หลักที่ ๒๓ ว่าอยู่ที่ไชยาหรือนครศรีธรรมราช ข้าพเจ้าพิจารณาว่าบริเวณนี้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หลักฐานเกี่ยวกับการตั้งหลักแหล่งของชุมชนทำให้เรามองเห็นว่าบริเวณตั้งแต่อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ถึงตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช เกิดพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนทั้งในระดับสถานีค้าขาย เมืองท่า และรัฐที่มีการจัดระบบการเมือง พัฒนาการเหล่านี้สัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกันในอาณาบริเวณซึ่งกลุ่มคนได้พยายามสร้าง ลักษณะเฉพาะทางศิลปกรรมของตนขึ้น และท้ายที่สุดเราเห็นพัฒนาการทางการเมืองของรัฐอย่างชัดเจนปรากฏขึ้นในเขต Ligor การพบจารึกหุบเขาของคอยที่มีอายุเก่ากว่าจารึกนครศรีธรรมราช ย่อมแสดงให้เห็นว่าบริเวณ Ligor มีความเก่าแก่ที่แน่นอนกว่าไชยา ซึ่งอยู่ในอาณาบริเวณซึ่งมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับทางสภาพประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และการตั้งหลักแหล่งดังได้กล่าวมา

ข้าพเจ้ายังได้มองในประเด็นที่ว่า ความเก่าแก่ของบ้านเมืองในแถบนี้ส่วนใหญ่มีอายุอยู่รุ่นราวคราวเดียวกัน ตามหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏแยกออกไม่ได้ว่า บ้านเมืองเหล่านั้นเป็นนครรัฐ คนละแคว้น กระนั้นก็ดีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของ "ตามพหุรงค์" ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ในเขต Ligor มีการสืบวงศ์ผู้ปกครอง และมีอำนาจเหนือเมืองอื่นๆ ที่เป็นชุมชนเล็กชุมชนน้อยมีความสืบเนื่องอันเห็นได้ชัดเจนจากการ

อาณาจักรศรีวิชัยในส่วนที่สัมพันธ์กับคาบสมุทรไทยนั้น ไม่ใช่เป็นการพัฒนาการที่เกิดขึ้นเป็นเอกเทศ เฉพาะความรุ่งเรืองและความเสื่อมของ "ศรีวิชัย" เท่านั้น เพราะในช่วงเวลาเดียวกันได้เกิดพัฒนาการของรัฐที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจการเมืองขึ้นบนคาบสมุทรไทยด้วย

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันรุ่งเรือง "ตามพหุรงค์" ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ เป็นต้นไปจนถึงความสำคัญของตนทางด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ ยืนยันความเป็นไปได้ที่ว่าคาบสมุทรไทยไม่เพียงแต่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบทางการค้าระหว่างสองน่านน้ำ : อินเดียและจีนเท่านั้น แต่คงมีความสำคัญในตัวเอง เพราะการค้าในภูมิภาคระหว่างภาคตะวันตกและภาคตะวันออก ซึ่งยังคงอาศัยเส้นทางข้ามคาบสมุทรอยู่และบริเวณ Ligor ก็เป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญจุดหนึ่งกับเมืองท่าค้าขายภายในและทางภาคตะวันตก การพบวัตถุที่เป็นสื่อการค้าตามแนวทางดังกล่าวระยะหลังจึงเป็นเครื่องยืนยันว่าการค้าขายในภูมิภาคเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันสืบเนื่องมาโดยตลอด อีกทั้งยังมีผลผลิตคุณภาพสูงเป็นที่ต้องการของตลาดภายนอกอีกด้วย ในเวลาตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐, ๑๑ เมื่อความสะดวกรวดและปลอดภัยทางการค้า ในช่องแคบมะละกาลดลงอันเนื่องมาจากการขยายตัวของพวกโจรสลัด บริเวณภาคตะวันออกของคาบสมุทรก็ยังคงความสำคัญอยู่ สภาพเช่นนี้คือพื้นฐานอันสำคัญที่เอื้อต่อการขยายตัวของ "ตามพหุรงค์" โดยแท้ จัดระบบการเมือง และความสืบเนื่องนั้นเป็นสิ่งที่แน่นอนกว่า ความคลี่คลายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของ "ตามพหุรงค์" จะเป็นสัดส่วนที่สัมพันธ์กันอย่างมากกับความเข้าใจว่าพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของ

ศาสนา

ในประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช

สุเทพ สุนทรภักษ์

ระบบการเกษตรกรรมในอินเดียได้ น่าจะเป็นแบบอย่างให้แก่ชาวปักษได้ โดยเฉพาะชาวนครศรีธรรมราช
ซึ่งถือเป็นกระบวนการประสานสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมอินเดีย กับวัฒนธรรมท้องถิ่น
(ถ่ายจากชนบทในแคว้นทมิฬนาฑู ประเทศอินเดีย)

ปัญหาและแนวความคิดพื้นฐาน

ในบทความของศาสตราจารย์พอล วิลลีย์^๑ ที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นเกียรติในวาระที่เซอร์ ริชาร์ด วินสเต็ดท์ นักปกครองและปราชญ์ผู้มีส่วนอย่างสำคัญทางด้านการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของดินแดน

ในคาบสมุทรมลายู มีอายุ ๘๕ ปีนั้น ท่านได้กล่าวว่าแหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการตีความประวัติศาสตร์ยุคต้นๆ ของดินแดนในคาบสมุทรมลายู อาจแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ที่มีความเกี่ยวพันสนับสนุนกันและกันได้ ๒ ประเภท ประเภทแรก เป็นข้อมูลที่ได้มาจาก

หลักฐานทางโบราณคดีและจารึกต่างๆ (Archaeological - epigraphic) ส่วนประเภทที่สอง เป็นข้อมูลที่ได้มาจากบันทึกทางประวัติศาสตร์และวรรณกรรม (annalistic-literary) สำหรับหลักฐานทางโบราณคดีและจารึกนั้น ศาสตราจารย์วิฑูรย์ ออกตัวไม่กล่าวถึง เพียงแต่กล่าวกว้างๆ ว่า จนถึงขณะที่เขียนบทความ (ค.ศ. ๑๙๖๔) การขุดค้นทางโบราณคดี ในบริเวณคาบสมุทรยังไม่ก้าวหน้าไปเท่าใด^๓ ในทัศนะของศาสตราจารย์วิฑูรย์นั้น หลักฐานทางโบราณคดีเท่าที่มีอยู่ก็ช่วยไม่ได้มากนัก ทางด้านรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง หรืออาจจะเรียกรวมๆ ได้ว่า "คุณภาพแห่งชีวิต" ของดินแดนในภูมิภาคนี้ เมื่อเป็นดังนั้นข้อมูลในด้านดังกล่าวส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยบันทึกทางประวัติศาสตร์ อันได้แก่ประวัติราชวงศ์ บันทึกของผู้แทนทางการค้าการทูตและนักบวชผู้จาริกแสวงบุญ สิ่งพิมพ์ที่ออกโดยทางการ สารานุกรม ตลอดจนวรรณกรรมอื่นๆ ซึ่งมีอยู่ในภาษาจีน อาหรับ-เปอร์เซีย เตอร์กิก กรีก-ลาติน บาลี สันสกฤต ขวา มอญ พม่า และไทย เอกสารต่างๆ เหล่านี้ได้รับการแปลออกมาเป็นภาษาตะวันตกพร้อมด้วยคำอธิบายของผู้เชี่ยวชาญ และตีพิมพ์เผยแพร่เป็นที่รู้จักในหมู่นักวิชาการผู้สนใจมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ แล้ว และอาจกล่าวได้ว่า ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา หลักฐานประเภทนี้ที่ออกมาใหม่มีน้อย ส่วนหลักฐานเท่าที่มีอยู่ก็ได้รับการประเมินและตีความใหม่อย่างถี่ถ้วนทุกแง่มุมตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา^๔

ในการตีความเอกสารทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว ปัญหาสำคัญประการหนึ่ง ก็คือ การที่จะสามารถกำหนดข้อสถานที่ที่ปรากฏอยู่ในเอกสารว่าอยู่ ณ ที่ใดได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ถนัดนัก ความยากลำบากอย่างที่ศาสตราจารย์วิฑูรย์ได้ชี้ให้เห็นไม่ใช่เพียงแต่ว่าเมื่อกาลเวลาล่วงไป ชื่อที่เคยเป็นที่รู้จักกันในสมัยหนึ่งก็เพี้ยนหรือเปลี่ยนไป ตามกฎของการ

เปลี่ยนแปลงทางภาษาศาสตร์เท่านั้น หากยังเกิดจากความพยายามของผู้บันทึกเอง ที่จะอธิบายหรือให้เหตุผลเกี่ยวกับชื่อหรือสถานที่ที่ได้พบเห็น และเนื่องจากตัวของผู้บันทึกเอง ก็ประกอบไปด้วยชนหลายชาติหลายภาษา และต่างก็มาจากพื้นฐานทางสังคมต่างกัน ตัวการต่างๆ ที่กล่าวมานี้จึงมีผลอย่างมากที่ทำให้สิ่งที่ได้รับการบันทึกถูกต้องตรงกับความเป็นจริงต่างกัน แต่ความจำเป็นที่จะต้องกำหนดชื่อสถานที่ต่างๆ ได้ อย่างถูกต้องเป็นเพียงการเริ่มต้นเท่านั้น ปัญหาที่สำคัญยิ่งกว่านั้น ที่นักประวัติศาสตร์ของดินแดนในคาบสมุทรกำลังเผชิญอยู่ ก็คือการที่จะวิเคราะห์หรือหาความเข้าใจข้อมูลที่มีอยู่อย่างไร เพราะย่อมเป็นที่ตระหนักกันดีว่าแม้จะได้ใช้ความพยายามอย่างมากที่จะค้นหาความหมายและข้อมูลจากบรรดาหลักฐานที่มีอยู่อย่างพิถีพิถันทุกแง่มุมแล้วเพียงใด ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ของดินแดนในภูมิภาคนี้ก็ยังคงมีอยู่ในขอบเขตจำกัด ศาสตราจารย์วิลเลียม เดอร์ส ผู้เป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีส่วนอย่างสำคัญ ในการศึกษาประวัติศาสตร์ของคาบสมุทรมลายู ในบทความเกี่ยวกับพื้นฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประเทศในเอเชียอาคเนย์ ยังยอมรับว่าแม้เราจะมี ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ยุคต้นๆ ของดินแดนในบริเวณนี้ดีขึ้นมากกว่าเมื่อก่อน แต่ยังไม่อาจถือได้ว่าสมบูรณ์ ภารกิจที่นักประวัติศาสตร์ของภูมิภาคแห่งนี้ต้องกระทำ ในความเห็นของศาสตราจารย์วิลเลียม เดอร์ส ก็ยังคงเป็นเรื่องของการค้นหาวิธีการที่จะศึกษาเรื่องที่สนใจต้องการศึกษา ทั้งยังได้เสนอแนะต่อไปว่าสิ่งที่นักประวัติศาสตร์สนใจควรเป็นเรื่องกระบวนการ (processes) คือสนใจว่าปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้พัฒนา หรือคลี่คลายมาเป็นลำดับอย่างไร แทนที่จะไปให้ความสนใจปรากฏการณ์ที่สำเร็จเสร็จสิ้น หรือยุติลงแล้ว (products) เพราะสิ่งที่ยังขาดในการศึกษาประวัติศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ก็คือ กระบวนการหรือพัฒนาการของปรากฏการณ์ดังกล่าว^๕

โดยที่ตระหนักว่าการวิเคราะห์ข้อความตัวเอกสาร (textual analyses) คงจะไม่ช่วยให้เกิดความเข้าใจประวัติศาสตร์ของดินแดนในภูมิภาคนี้ขึ้นกว่าที่มีอยู่แล้ว ซี.ซี.เบอร์กนักประวัติศาสตร์ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ยุคกลางของอินโดนีเซีย จึงได้เสนอแนะการศึกษาใหม่โดยเน้นความสำคัญของการใช้กรอบหรือแนวความคิดพื้นฐาน (analytical categories) เป็นเครื่องช่วยในการค้นหาความเกี่ยวพัน และความสำคัญของการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์^๖ นักประวัติศาสตร์ในสมัยต่อมา คือศาสตราจารย์แฮร์ เจเบนดา คงจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของแนวความคิดดังกล่าว เมื่อท่านได้เสนอว่า การศึกษาประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์นั้นควรจะเริ่มต้นด้วยความพยายามที่จะค้นหาระบบความสัมพันธ์ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีอยู่ในยุคต้นๆ และวิเคราะห์ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านความสัมพันธ์ต่างๆ ดังกล่าวมีผลกระทบต่อโครงสร้างของสังคมในส่วนรวมอย่างไร ศาสตราจารย์เบนดายังมีความเห็นต่อไปว่าการกำหนดยุคสมัยของภูมิภาคในเอเชียอาคเนย์ ก็ควรจะถือเอาการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทางโครงสร้างในลักษณะดังกล่าวเป็นเกณฑ์ ยิ่งกว่าจะไปถือเอาการมีอำนาจหรือเสื่อมอำนาจของราชวงศ์ หรือกลุ่มเชื้อชาติหนึ่งใด^๗

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ยุคต้นๆ ของเอเชียอาคเนย์ ซึ่งรวมทั้งดินแดนในคาบสมุทรมลายูอยู่ด้วย นอกจากจะขาดกรอบหรือแนวความคิดพื้นฐาน ที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อความข้อมูลแล้ว ปัญหาที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้ที่ทำการศึกษามักจะเน้นความสำคัญของอิทธิพลหรือตัวการที่มาจากภายนอก (external factors) ในฐานะเป็นตัวกำหนดรูปแบบทางสังคม การเมือง ของดินแดนในภูมิภาคนี้มากเกินไป ผลก็คือนักประวัติศาสตร์มักจะมองรูปแบบสังคมและวัฒนธรรม ของดินแดนในภูมิภาคนี้ในยุคต้นๆ ว่าเป็นเพียงส่วนขยายของระบบสังคมหรือวัฒนธรรมของอินเดีย โดยไม่ให้ความสำคัญแก่วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม (indigenous cultures)

ในฐานะที่มีส่วนในการหล่อหลอมให้เกิดรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรมของดินแดนในภูมิภาคนี้^๘ หนึ่งใน การที่จะเข้าใจกระบวนการแพร่กระจายเข้ามาของวัฒนธรรมอินเดียเราจะต้องตระหนักว่าสิ่งที่เข้าจริง ๆ จะเป็นลักษณะเฉพาะอย่างทางวัฒนธรรม (individual traits) มากกว่าจะเป็นระบบหรือสถาบันที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งระบบ ที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าไปประสานสัมพันธ์กับระบบสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่น^๙

โดยทั่วไปแล้วอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการการประสานสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมอินเดียที่จะกระจายเข้ามาจากภายนอกกับวัฒนธรรมท้องถิ่น จะเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมขึ้นในท้องถิ่น ถ้าจะพิจารณาทางด้านสังคมก็จะเป็นการที่ระบบท้องถิ่นที่ตั้งบนพื้นฐานของความเสมอภาคเท่าเทียมกัน อาศัยการสืบทายาทเป็นเครื่องกำหนดฐานะทางสังคม ความสัมพันธ์ทางเครือญาติเป็นพื้นฐานของกลุ่มความร่วมมือ และการรวมกลุ่มทางการเมืองที่มีการกำหนดอาณาเขตอย่างง่าย ๆ เปลี่ยนไปสู่ระบบที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ถ้าจะพิจารณาทางด้านนิเวศน์วิทยา ก็เป็นการเปลี่ยนจากระบบของการประสานสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพในการผลิตระดับหนึ่ง กับศูนย์กลางทางการเมืองและศาสนาที่เป็นโครงครอบอยู่เบื้องบน โดยอาศัยหลักถ้อยทีถ้อยอาศัยกันไปสู่ระบบที่ยอมรับภูมิภาคหนึ่งว่ามีอำนาจเหนือกว่าในฐานะเป็นศูนย์กลางของข่ายความสัมพันธ์ทางด้านการค้าพาณิชย์ และแหล่งที่รวมความชำนาญเฉพาะและช่างฝีมือ อันจะเป็นผลให้เกิดการแบ่งชั้นในสังคมรูปปรางค์ ชนชั้นเดียวกันศูนย์กลางทางการเมือง และศาสนาดังกล่าวก็เป็นสัญลักษณ์ของระบบความคิดเกี่ยวกับจักรวาล สังคม และศีลธรรม กษัตริย์ผู้มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ (divine king) และพวกพระหรือนักบวชที่รวมกันในรูปองค์การ เป็นผู้มีความรับผิดชอบข้าราชการซึ่งเป็นตัวแทนกษัตริย์ทั้งที่อยู่ในเมือง

และรอบนอก กับชาวนาผู้ทำการผลิตและเป็นพื้นฐานที่สำคัญของสังคม๑๐

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสังคมการเมืองที่กล่าวมา เป็นลักษณะทั่วไปที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลทางวัฒนธรรมอินเดีย (indianized realms) แต่ภายในระบบสังคมการเมืองที่มีลักษณะกว้างๆ ดังกล่าวยังอาจแบ่งออกเป็นระบบย่อยที่แตกต่างกันเห็นได้ชัด อันเป็นผลมาจากการปรับตัวทางด้านนิเวศวิทยาที่แตกต่างกันระหว่างดินแดนที่อยู่ในบริเวณแผ่นดินใหญ่กับบริเวณที่อยู่ชายฝั่งทะเล ออกได้เป็น ๒ ระบบ ใหญ่ๆ คือ ระบบเกษตรกรรมพลังน้ำ (inland-agrarian "hydraulic" prototype) ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับแนวความคิดของวิทไฟเกล ในเรื่อง "Oriental Despotism" ซึ่งมีนครวัด และอาณาจักรมาตัมของชาวในยุคนั้นเป็นตัวอย่าง กับระบบการค้าพาณิชย์บริเวณชายฝั่งทะเล (riparian-or coastal-commercial prototype) ซึ่งได้แก่อาณาจักรที่เป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเล โดยมีอาณาจักรศรีวิชัยเป็นตัวอย่างของความเจริญสูงสุดของระบบสังคมการเมืองแบบนี้ ระบบการค้าพาณิชย์บริเวณชายฝั่งเป็นระบบที่มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดกับระบบเกษตรกรรมพลังน้ำ เพราะภายในเมืองที่เป็นศูนย์กลาง จะประกอบด้วยประชากรหลายชาติหลายภาษาที่มีอาชีพทางการค้าและบริหารที่เกี่ยวข้องกับการค้า คนเหล่านี้จะค่อยๆ สร้างฐานะทางเศรษฐกิจกลายเป็นชนชั้นที่มีความมั่งคั่ง และมีอำนาจต่อรองทางการเมืองกับชนชั้นปกครองสูง๑๑ ความมีอำนาจทางเศรษฐกิจ และการเมืองของชนชั้นกลางที่เป็นผู้ประกอบการค้าพาณิชย์เหล่านี้ มีส่วนอย่างสำคัญที่จะทำให้เกิดความไม่พอใจ ในอุดมการณ์ของสังคมเดิมโดยเฉพาะอุดมการณ์ของสังคมฮินดู ที่เน้นในเรื่องความแตกต่างชั้นวรรณะที่ใช้กำเนิดเป็นเครื่องกำหนดบทบาท และฐานะทางสังคม ความไม่พอใจนี้ทำให้ชนชั้นที่เกิดขึ้นใหม่หันไปยอมรับแนวความคิด และอุดมการณ์ของศาสนาอย่างเช่น พุทธศาสนา

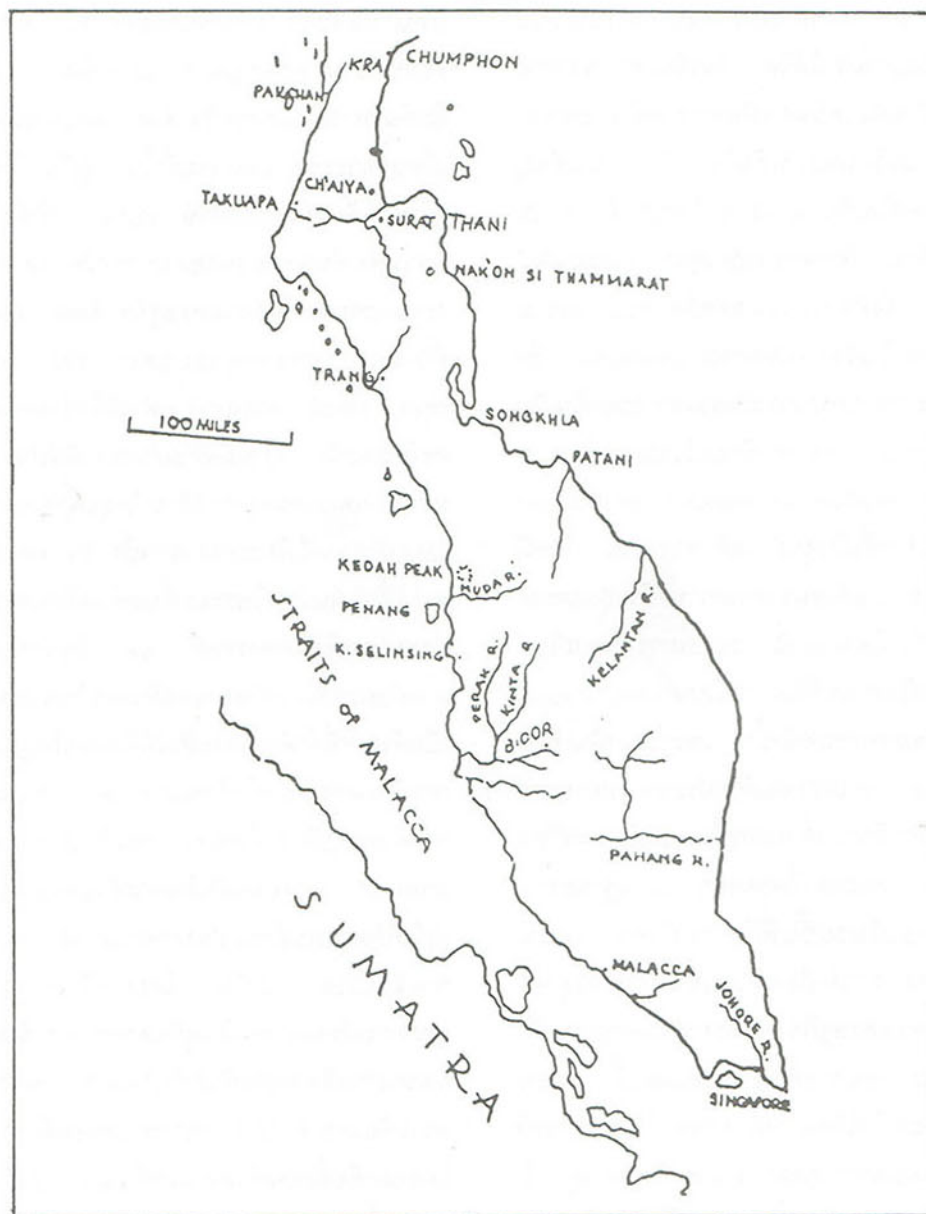
ลัทธิซิกข์ใหม่ หรือศาสนาอิสลามนิกายซูฟี (Sufi Islam) ซึ่งเป็นศาสนาที่กำลังเกิดและพัฒนาขึ้นมาในบริเวณชุมชนเมือง และเป็นที่ดึงดูดความสนใจของผู้ที่อยู่ในเมือง๑๒

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับบทบาทและความสัมพันธ์ของศาสนาในฐานะที่เป็นระบบความคิดและอุดมการณ์กับพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งเป็นเนื้อหาสาระของบทความนี้นั้น ผู้เขียนได้อาศัยแนวความคิดพื้นฐานของแมกซ์ เวเบอร์ ที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ทางศาสนา กับระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ-สังคม และการเมืองที่ว่าด้วยการทางวัตถุและอุดมการณ์ (material and ideal factors) ต่างมีอิทธิพลความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และเมื่อรวมกันจะก่อให้เกิดเป็นเงื่อนไขหรือสภาพแวดล้อมทางด้านวัตถุและอุดมการณ์ของระบบสังคมหนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง ในบทความนี้ผู้เขียนจะได้ชี้ให้เห็นว่า ในระยะตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษจนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ข้อจำกัดและสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาของดินแดนในคาบสมุทรมลายูเป็นตัวอย่างที่สำคัญที่กระตุ้นให้ดินแดนในภูมิภาคนี้ มีการค้าแลกเปลี่ยนกับสังคมภายนอก ความจำเป็นในการค้าแลกเปลี่ยนดังกล่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายนอก ความจำเป็นในการค้าแลกเปลี่ยนดังกล่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในทางความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมือง โดยการรับเอาความคิดและอุดมการณ์ของศาสนาฮินดูที่แพร่กระจายเข้ามา อันเป็นผลของการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกมาปรับให้เข้ากับความต้องการจำเป็นของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ในยุคต่อมาคือตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจำนวนหนึ่งในเอเชียอาคเนย์ ซึ่งมีผลกระทบต่อดินแดนในคาบสมุทรมลายู การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้แก่การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิคทางการเกษตรที่อาศัยการท่อน้ำหรือระบบชลประทาน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม และการเมืองที่มีอยู่เดิมไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เป็นการเปิดโอกาสให้ความคิดและอุดมการณ์ที่สำคัญ คืออุดมการณ์ของพุทธศาสนิกายเถรวาทเป็นที่ยอมรับ และถูกนำมาปรับให้เข้ากับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป

คาบสมุทรลพบุรี : สภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยา กับพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในบริเวณคาบสมุทรลพบุรี เนื่องจากคาบสมุทรลพบุรีมีลักษณะพิเศษเฉพาะทางนิเวศวิทยา ซึ่งมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพัฒนาการแบบแผนทางประวัติศาสตร์ของชุมชนที่อยู่

แผนที่แสดงคาบสมุทรและช่องแคบมะละกา ซึ่งในสมัยยุคต้นประวัติศาสตร์
ประชากรในคาบสมุทรนี้มี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดในด้านเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม
กับประชากรบนแผ่นดินใหญ่และหมู่เกาะในเอเชียอาคเนย์

ในภูมิภาคนี้ ตั้งแต่ยุคเริ่มแรกจนถึงสมัยปัจจุบัน เพื่อที่จะเข้าใจพื้นฐานและพัฒนาการของรูปแบบทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของนครศรีธรรมราช จะได้กล่าวถึงพื้นฐานทางนิเวศวิทยาของดินแดนในบริเวณคาบสมุทร โดยเฉพาะในบริเวณคอคอดกระพอสังเขป

ดินแดนในคาบสมุทรมาเลย์ เริ่มตั้งแต่บริเวณที่เป็นเขตของจังหวัดราชบุรี และเพชรบุรี ทอดลงไปทางใต้จนจรดปลายแหลมอันเป็นอาณาเขตของประเทศมาเลเซียในปัจจุบันเป็นดินแดนที่แทรกตัวอยู่ระหว่างอ่าวไทยและทะเลจีนทางด้านตะวันออก กับมหาสมุทรอินเดียทางด้านตะวันตก ทางบริเวณฝั่งตะวันออกเป็นที่ราบหันหน้าสู่อ่าวไทย ส่วนทางฝั่งตะวันตกมีเทือกเขาตะนาวศรีทอดเป็นสันของคาบสมุทร ไปจนถึงเขตของจังหวัดกระบี่ ขนานกับเทือกเขาตะนาวศรีมาทางฝั่งตะวันออกเป็นเทือกเขานครศรีธรรมราช ทอดไปทางใต้จนถึงบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดสตูลจรดเขตแดนมาเลเซีย ยอดสูงสุดของเทือกเขานี้คือเขาหลวง ซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้กับตัวเมืองนครศรีธรรมราช ระหว่างจังหวัดสุราษฎร์ธานีกับนครศรีธรรมราช มียอดเขากระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะเทือกเขานครศรีธรรมราชเป็นอุปสรรคต่อการคมนาคมติดต่อระหว่างดินแดนฝั่งตะวันออกและตะวันตกของคาบสมุทร ในบริเวณชายแดนของประเทศไทยติดก้ามมาเลเซีย มีเทือกเขากาลาสิร์กันขวางอยู่ โดยมีส่วนตอนเหนือยื่นเข้ามาในดินแดนของประเทศไทย แต่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตแดนของมาเลเซีย เทือกเขาในบริเวณตอนกลางของคาบสมุทร ก่อให้เกิดแม่น้ำสายต่างๆ ซึ่งจะไหลออกไปสู่ทะเลทางฝั่งตะวันออกบริเวณอ่าวไทย ลำน้ำเหล่านี้ได้พัดพาเอาดินทรายจากบริเวณภูเขา ไปทับถมบริเวณปากน้ำตลอดระยะเวลาพันปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดเป็นเนินทรายบริเวณปากน้ำ ซึ่งในสมัยต่อมาได้กลายเป็นที่ราบลุ่มที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก กลายเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศส่วนทางบริเวณชายฝั่งตะวันตกของคาบสมุทร ที่ราบชายฝั่งมีน้อย ฝั่งทะเลว่าแหวกมีฝนตกชุก แต่เป็นบริเวณที่มี

ทรัพยากรเหมืองแร่ที่สำคัญคือดีบุก^{๓๓}

ตั้งแต่ยุคเริ่มแรกประวัติศาสตร์ คาบสมุทรมาเลย์เป็นทางผ่านของชนชาติต่างๆ ซึ่งได้แก่ออสตราลอยด์ลีโอเซียนิก นีกรอยด์ลั้งเดิม และดอยเตอร์มาเลย์ เป็นต้น ซึ่งเดินทางจากบริเวณแผ่นดินใหญ่ไปยังบริเวณหมู่เกาะ ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าในยุคแรกๆ ของประวัติศาสตร์ ประชากรในบริเวณคาบสมุทรจึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดทางด้านเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม กับประชากรที่อยู่ในบริเวณแผ่นดินใหญ่และหมู่เกาะต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์และแปซิฟิก^{๓๔} แต่ที่สำคัญก็คือในตอนต้นๆ ของคริสต์ศตวรรษ คาบสมุทรมาเลย์ได้ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมเส้นทางระหว่างประเทศทางทะเล ระหว่างดินแดนทางตอนใต้ของทะเลจีนทางตะวันออก กับดินแดนแถบทะเลแดง อ่าวเบงกอล ในแถบมหาสมุทรอินเดียโดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนสินค้า เป็นที่พักของเรือและพ่อค้าเป็นที่เก็บสินค้า รับเสบียงและผู้คนที่จะใช้การเดินทางเรือ ยิ่งกว่าจะเป็นแหล่งที่มาของสินค้าโดยตรง^{๓๕}

ดินแดนอันกว้างใหญ่ในบริเวณคาบสมุทร ในยุคต้นๆ ของประวัติศาสตร์ แม้จะมีความแตกต่างทางด้านภูมิประเทศ และดินฟ้าอากาศ ทั้งยังปกคลุมไปด้วยป่าดงดิบ ทำให้คนภายนอกมีความเชื่อว่าเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร แต่ตามความเป็นจริงแล้วหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ดังที่นักภูมิศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นว่าความอุดมสมบูรณ์ของป่าดงดิบขึ้นอยู่กับดุลยภาพที่เหมาะสม ระหว่างอัตราการสะสมของใบไม้ที่ผุเปื่อยในดินอันเกิดจากแบคทีเรียและปฏิกิริยาทางเคมี กับการดูดไปเป็นอาหารของพืชต้นไม้ ซึ่งจะเกิดขึ้นในอุณหภูมิที่ไม่เกิน ๗๕ องศาฟาเรนไฮต์ แต่อุณหภูมิปกติในบริเวณคาบสมุทรมักจะเกิน ๗๕ องศา ทำให้การผุเปื่อยของใบไม้ที่จะเป็นอาหารของพืชต้นไม้เกิดขึ้นเร็วเกินไป จึงไม่ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับการไถดินไม้เพื่อปลูกพืชไร่และข้าวบนที่สูง ในระบบเกษตรกรรมยุคแรกๆ ทำให้ดินที่ไม่มีพืชปกคลุมถูกน้ำชะผิวดินในอัตราที่รวดเร็ว นับเป็นตัวการ

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ดินในภูมิภาคนี้ขาดความสมบูรณ์^{๑๖} ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของดินแดนในคาบสมุทรมลายูในยุคเริ่มแรกได้ก่อให้เกิดข้อจำกัดทางด้านศักยภาพที่จะพัฒนาระบบเกษตรกรรมที่มีลักษณะมั่นคงเป็นพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจระบบเศรษฐกิจการเกษตรที่อาศัยการปลูกข้าวแบบทนต์น้ำหรืออาศัยระบบชลประทานของดินแดนในคาบสมุทร เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต่อมาภายหลังเมื่อบริเวณชายฝั่งด้านตะวันออกได้พัฒนาขึ้นมาเป็นที่ราบ และเทคนิคของการปลูกข้าวแบบทนต์น้ำได้เจริญขึ้นบริเวณลุ่มแม่น้ำของแผ่นดินใหญ่ และแพร่กระจายเข้ามาในคาบสมุทรวรๆ คริสตศตวรรษที่ ๑๓ (พุทธศตวรรษที่ ๒๐) เป็นต้นมา^{๑๗}

เสมือนจะเป็นการทดแทนศักยภาพที่มีอยู่ต่ำทางด้านเกษตรกรรม ดินแดนในคาบสมุทรจึงต้องอาศัยความได้เปรียบทางด้านอื่นๆ ในการค้าแลกเปลี่ยนกับสังคมภายนอก ในบริเวณแผ่นดินภายในห่างจากฝั่งทะเลเข้าไปซึ่งมีป่าปกคลุม จะมีผลผลิตจำนวนหนึ่งที่ยกย่องกันว่า "ผลผลิตจากป่า" หรือ "ของป่า" ซึ่งประกอบด้วย ขอนไม้ หวาย ไม้ไผ่ ปาล์ม พืชและเปลือกไม้ที่ใช้ทำสีทาและย้อม ยางไม้ น้ำมันพืช ผลไม้แห้ง ใยไม้ที่ใช้ทำเชือกและทอผ้า พืชที่ใช้เป็นสมุนไพรและยาพิษ เครื่องเทศ ตลอดจนผลผลิตที่มาจากสัตว์ป่า เช่น งาช้าง นอแรด เขาและหนังสัตว์ ครั้ง ผลผลิตจากป่า เหล่านี้ปรากฏอยู่ในรายการสินค้าพื้นเมืองของเอเซียอาคเนย์ยุคต้นๆ^{๑๘} นอกจากผลผลิตจากป่าต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ทรัพยากร ทางด้านแร่ต่างๆ โดยเฉพาะ ดีบุก ทองแดง เหล็ก และทอง โดยเฉพาะทองแม้จะมีน้อยก็เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของพ่อค้าต่างชาติให้มาทำการค้าแลกเปลี่ยนกับดินแดนในคาบสมุทร ยิ่งในสมัยต่อมา เมื่อเทคนิคของการหลอมโลหะได้พัฒนาขึ้นในเอเชียอาคเนย์ แร่ดีบุกและเหล็กที่มีตามบริเวณชายฝั่งด้านตะวันตกและตอนใต้ของคาบสมุทร ก็กลายเป็นสินค้าออกที่สำคัญของดินแดนในภูมิภาคนี้^{๑๙}

สำหรับเส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างชุมชนต่างๆ ที่อยู่บริเวณภายในด้วยกันเองและกับชุมชนที่อยู่บริเวณปากแม่น้ำชายฝั่งทะเล เส้นทางที่สำคัญคงเป็นโดยทางแม่น้ำและทางเดินเลียบริมฝั่งแม่น้ำ และตามช่องเขา การเดินทางตามน้ำคงอาศัยแพที่ทำด้วยไม้ไผ่หรือเรือซึ่งก็คงบรรทุกและข้าวของได้ในปริมาณจำกัดเท่านั้น แม้ว่าการเดินทางเท้าเข้าไปในบริเวณภายในจะเต็มไปด้วยภัยอันตราย แต่ก็คงมีผู้พยายามที่จะเดินจากบริเวณฝั่งทะเลด้านหนึ่งไปยังอีกด้านหนึ่ง เพราะการเดินทางไปตามชายฝั่งแม้จะสะดวก แต่ก็กินเวลาและบางครั้งก็อาจเสี่ยงต่อการที่จะถูกพวกโจรสลัดปล้นสะดม ในการเลือกเส้นทางที่จะข้ามจากบริเวณชายฝั่งด้านหนึ่งไปยังอีกด้านหนึ่งนั้น เทือกเขาที่กั้นอยู่ในบริเวณตอนกลางคาบสมุทรเป็นอุปสรรคที่สำคัญ บริเวณคอคอดกระเป็นบริเวณที่แคบที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับบริเวณทางตอนใต้ ซึ่งจะค่อยๆ กว้างเพิ่มมากขึ้น ทั้งภูเขาที่มีกระจัดกระจาย ทำให้เดินทางไม่สะดวกอย่างยิ่ง ด้วยตัวการและข้อจำกัดต่างๆ ดังกล่าวจึงทำให้บริเวณคอคอดกระเป็นทางผ่านที่สำคัญ และบริเวณชายฝั่งทั้งสองด้านมีเมืองท่าที่สำคัญๆ ตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างชุมชนที่อยู่บริเวณภายในกับชายทะเล และระหว่างชุมชนบริเวณชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นศูนย์การค้ากับดินแดนทางฝั่งตะวันออก และตะวันตก ของคาบสมุทรมลายู

จากการพิจารณาสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาของคาบสมุทรมลายูในสมัยต้นๆ ของประวัติศาสตร์โดยย่อข้างต้น จะเห็นได้ว่าประชากรในชุมชนที่อยู่ในภูมิภาคนี้ อยู่ในฐานะที่ไม่มีความพอเพียงทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง อันเป็นเหตุจูงใจที่สำคัญให้ต้องมีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนกับสังคมภายนอก การมีทรัพยากรเหมืองแร่ที่สำคัญทางฝั่งทะเลด้านตะวันตก โดยเฉพาะแร่ดีบุก เหล็ก และทองคำ เป็นสิ่งที่ดึงดูดอย่างสำคัญที่ทำให้มีต่างประเทศมาติดต่อค้าขาย

ด้วย สำหรับการติดต่อระหว่างชุมชนบริเวณชายฝั่งทะเลกับชุมชนที่อยู่ลึกเข้าไป ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความเป็นอยู่ที่ปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของป่า แม้จะมีหลักฐานทางโบราณคดีสนับสนุนน้อย แต่การศึกษาทางประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา บ่งชี้ถึงการติดต่อระหว่างสังคมดังกล่าว โดยเฉพาะการติดต่อทางด้านการค้าแลกเปลี่ยนความแตกต่างระหว่างสังคมที่อยู่บริเวณชายฝั่งกับดินแดนภายใน มีหลักฐานโบราณคดีสนับสนุนตั้งแต่ตอนปลายระยะพันปีก่อนคริสตกาล แต่หลักฐานลายลักษณ์อักษรเพิ่งจะปรากฏในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๒ และ ๓ นอกจากนี้ยังมีหลักฐานทางโบราณคดี ที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของชุมชนที่อยู่ในบริเวณคาบสมุทร จากชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจแบบล่าสัตว์หาอาหารไปสู่การผลิตแบบเกษตรกรรมที่ทำไร่เลื่อนลอย^{๖๐} จากการขุดค้นทางโบราณคดีในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา มีหลักฐานยืนยันว่าเดิมบริเวณชายฝั่งด้านตะวันออกเคยเป็นทุ่งหญ้ามาก่อน แล้วจึงเปลี่ยนมาเป็นทุ่งนาโดยอาศัยระบบชลประทาน^{๖๑} พัฒนาการของการปลูกข้าวในบริเวณคาบสมุทรแถบคอคอดกระในยุคแรกๆ คงเริ่มปลูกตามบริเวณที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำหรือทะเลสาบ ต่อมาเมื่อระบบชลประทานเกิดขึ้นและแพร่ขยายเข้ามาในบริเวณคาบสมุทร บริเวณการปลูกข้าวก็คงขยายไปอย่างกว้างขวาง พร้อมๆ กับการเกิดชุมชน ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นอาณาจักรต่างๆ ในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา และบริเวณชายฝั่งด้านตะวันออกของคอคอดกระตั้งแต่ในสมัยต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ เป็นต้นมา

อาณาจักรภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียในคาบสมุทรมลายู (คริสต์ศตวรรษที่ ๑-๑๒)

เมื่อสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาเป็นข้อจำกัด ทำให้ไม่สามารถจะมีฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงทางด้านการ

เกษตรกรรม ดินแดนในคาบสมุทรจึงต้องหันมาพึ่งทรัพยากรธรรมชาติและที่ตั้งที่เป็นจุดเชื่อมโยงเส้นทางค้าทางทะเล ในการสร้างฐานทางเศรษฐกิจที่อาศัยการค้าแลกเปลี่ยนกับสังคมภายนอก การค้าแลกเปลี่ยนได้ก่อให้เกิดช่องทางที่อุดมการณ์ที่มีกำเนิดจากภายนอกที่สำคัญคืออินเดียแพร่กระจายเข้ามา อุดมการณ์ดังกล่าวได้แก่อุดมการณ์ของศาสนาฮินดูและพราหมณ์ในระยะแรกๆ และในสมัยต่อมาอุดมการณ์ของฝ่ายฮินดู และพราหมณ์ก็ค่อยๆ ถูกอิทธิพลของอุดมการณ์ของพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน และนิกายนิกายเข้ามาแทนที่ตามลำดับ อุดมการณ์ที่แพร่เข้ามาได้เป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญที่ก่อให้เกิดรูปแบบทางสังคมการเมืองของดินแดนในคาบสมุทร รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในยุคต้นๆ จะเป็นไปในลักษณะที่ยอมรับรูปแบบของต่างประเทศเข้ามา เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นภายใน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าแม้ว่ารูปแบบทางสังคมการเมืองของดินแดนในภูมิภาคนี้จะดูเป็นอินเดียหรือฮินดูภายนอก แต่โดยเนื้อแท้แล้วตั้งอยู่บนฐานความคิดและอุดมการณ์ของระบบหัวหน้าเผ่า (Chief twn) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานของดินแดนภาคนี้ เข้ามาดินแดนธรรมอินเดียจะแพร่กระจายเข้ามา

พวกพ่อค้าชาวอินเดียนี้คงจะได้มาติดต่อค้าขายกับชุมชนที่อยู่ตามริมฝั่งทะเลของคาบสมุทรมลายูเป็นเวลาหลายศตวรรษก่อนคริสตกาล ทำให้คนในท้องถิ่นนั้นรู้จักคุ้นเคยกับสินค้าที่พ่อค้าชาวอินเดียนำเข้ามาตลอดจนความคิด และอุดมการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ แต่หลักฐานทางการบันทึกที่ยืนยันถึงการติดต่อสัมพันธ์ดังกล่าวเพิ่งจะมาปรากฏในราวคริสต์ศตวรรษที่ ๒ และ ๓ ซึ่งในสมัยนั้นการเปลี่ยนรูปแบบทางสังคมการเมืองของดินแดนในคาบสมุทรตามแบบ และอุดมการณ์ของอินเดียได้เกิดขึ้นแล้ว^{๖๒} เนื่องจากหลักฐานและข้อมูลที่จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีอยู่จำกัดและไม่ต่อเนื่องกัน การตีความเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

รูปแบบทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑ จนถึงที่ ๒ (พุทธศตวรรษที่ ๖ ถึง ๗) ภายใต้อิทธิพลของศาสนาฮินดูและพราหมณ์ จึงต้องอาศัยหลักฐาน และข้อมูลที่อยู่ในดินแดนข้างเคียงในสมัยเดียวหรือใกล้เคียงมาประกอบในการพิจารณาด้วย^{๓๓}

เมื่อเริ่มมีบันทึกทางประวัติศาสตร์ คือในราวคริสต์ศตวรรษที่ ๒ และ ๓ ในบริเวณคอคอดกระของคาบสมุทรม ได้เริ่มมีชุมชนการค้าที่มีรูปแบบสังคมการเมืองแบบอินเดีย ที่ทำหน้าที่เป็นสถานีขนถ่ายสินค้า (entrepot) ของพ่อค้าที่มาจากทางด้านตะวันออกและตะวันตกทางทะเล หรือก็เดินทางมาทางบกจากบริเวณชายฝั่งด้านหนึ่ง ข้ามคอคอดไปยังบริเวณชายฝั่งอีกด้านหนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงการเดินทางเลียบชายฝั่งทะเลอ้อมคาบสมุทรม ซึ่งเสียเวลาและเสี่ยงภัยดังกล่าวแต่ต้น จากเอกสารฝ่ายจีนในราวคริสต์ศตวรรษที่ ๓ เมื่ออาณาจักรฟูนันมีอำนาจและเข้ามาตีดินแดนในบริเวณคาบสมุทรม นั้น อาณาจักรสำคัญที่ได้รับการกล่าวถึงในสมัยนั้นมีอยู่กว่า ๑๐ อาณาจักร อาณาจักรดังกล่าวนี้ได้แก่ ลังยะฮุย (Lang-ya-hsui) ซึ่งศาสตราจารย์เชเดสเชื่อว่าคือ อาณาจักรลังกาสุกะ (Langkasuka) ที่ปรากฏอยู่ในตำนานของมาเลย์และชาว อาณาจักรนี้มีอายุเก่าแก่ที่สุดซึ่งคงจะมีมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๒ ตั้งอยู่ในบริเวณทางตอนใต้ของคาบสมุทรม^{๓๔} ตะโกลา (Takola) ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเกาะกัวปาในปัจจุบัน ตั้งอยู่ในบริเวณฝั่งตะวันตกตรงกันข้ามกับบ้านดอน พโตเลมีกล่าวถึงว่าเป็นเมืองท่าและตลาดแลกเปลี่ยนที่สำคัญในตอนกลางของคริสต์ศตวรรษที่ ๒ และจากการขุดค้นทางโบราณคดีในสมัยปัจจุบันมีหลักฐานยืนยันความสำคัญของท่าแห่งนี้ ในความสัมพันธ์ทางการค้าแลกเปลี่ยนระหว่างตะวันออกและตะวันตก^{๓๕} รัมบราลิงคะ (Tamburlinga) ที่เชื่อกันว่าเป็นลิกอร์ (Ligor) หรือ นครศรีธรรมราชในสมัยต่อมา มีกล่าวถึงในคัมภีร์มหานิเทศที่แต่งเป็นภาษาบาลีในคริสต์ศตวรรษที่ ๒ ในชื่อ รัมบราลิงกามะ (Tamburlingam) ฟุน-ซุน

(Tun-hsun) เป็นอาณาจักรอีกแห่งหนึ่งที่มีความสำคัญมากในสมัยนี้ ซึ่งตามคำบรรยายของเอกสารฝ่ายจีน (Liang Shu) มีอาณาเขตติดบริเวณชายฝั่งทะเลของคาบสมุทรมทั้งสองด้าน มีการติดต่อกับอินเดีย ดินแดนในบริเวณทะเลแดงและที่อยู่ไกลออกไป รวมทั้งดินแดนที่ตั้งอยู่บริเวณฐานของคาบสมุทรมบริเวณปากอ่าวสยาม บริเวณบางตอนของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ไปจนถึงบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างในยุคต้น ฟุน-ซุน เป็นศูนย์กลางขนถ่ายสินค้าที่สำคัญ ชุมชนของมอญบริเวณที่ราบลุ่มปากน้ำแม่กลอง ก็อยู่ติดกับปลายเส้นทางค้าด้านตะวันออกของอาณาจักรนี้ ชุมชนบริเวณคาบสมุทรมติดต่อกับชุมชนมอญที่อยู่ในบริเวณชายฝั่งอีกด้านหนึ่งของภูเขา โดยทางที่ตัดข้ามด่านเจดีย์สามองค์ไปยังเมืองทะวาย หรือไมก็ไปยังบริเวณอ่าวมะตะบัน ตามบันทึกของฝ่ายจีน อาณาจักรฟุน-ซุน มีกษัตริย์ ๕ องค์ (๕ อาณาจักร) กษัตริย์เรียก กุน-ลุน (K'un-lun แปลว่า กษัตริย์แห่งภูเขา) ในเมืองมีครอบครัวพ่อค้าที่มาจากอินเดีย ๕๐๐ ครอบครัว มีพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ๒๐๐ รูป และมีพราหมณ์จากอินเดียกว่า ๑,๐๐๐ คน ประชาชนในฟุน-ซุนถือศาสนาทั้งพราหมณ์และพุทธ ทั้งพราหมณ์และพ่อค้าที่มาจากอินเดียต่างก็แต่งงานกับหญิงพื้นเมืองและตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นั่น^{๓๖}

ในราวคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ลัง-เซีย (Lang-chia) ซึ่งคงจะเป็นอาณาจักรลังยาฮุยเดิมที่มีอยู่ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๒ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น และคงจะรวมอยู่กับฟุน-ซุน แต่เพิ่งจะมีความสำคัญและตั้งตัวเป็นอิสระจากฟูนัน ได้กลายเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองและมีอำนาจขึ้นมาแทนฟุน-ซุน ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ๒๗ ในสมัยฟูนันเสื่อมอำนาจ และอาณาจักรในคาบสมุทรมตั้งตัวเป็นอิสระก็มีอาณาจักรเกิดขึ้นอีกอาณาจักรหนึ่งคือ พัน-พัน (Pan-p'an) ในบริเวณคาบสมุทรม อาณาจักรนี้เคยเป็นพันธมิตรกับฟูนัน ประชาชนนับถือศาสนาพราหมณ์และพุทธ ในเมืองมีศาสนสถานของฝ่ายพุทธและลัทธิเต๋า ในราชสำนักมีพราหมณ์ที่มาจาก

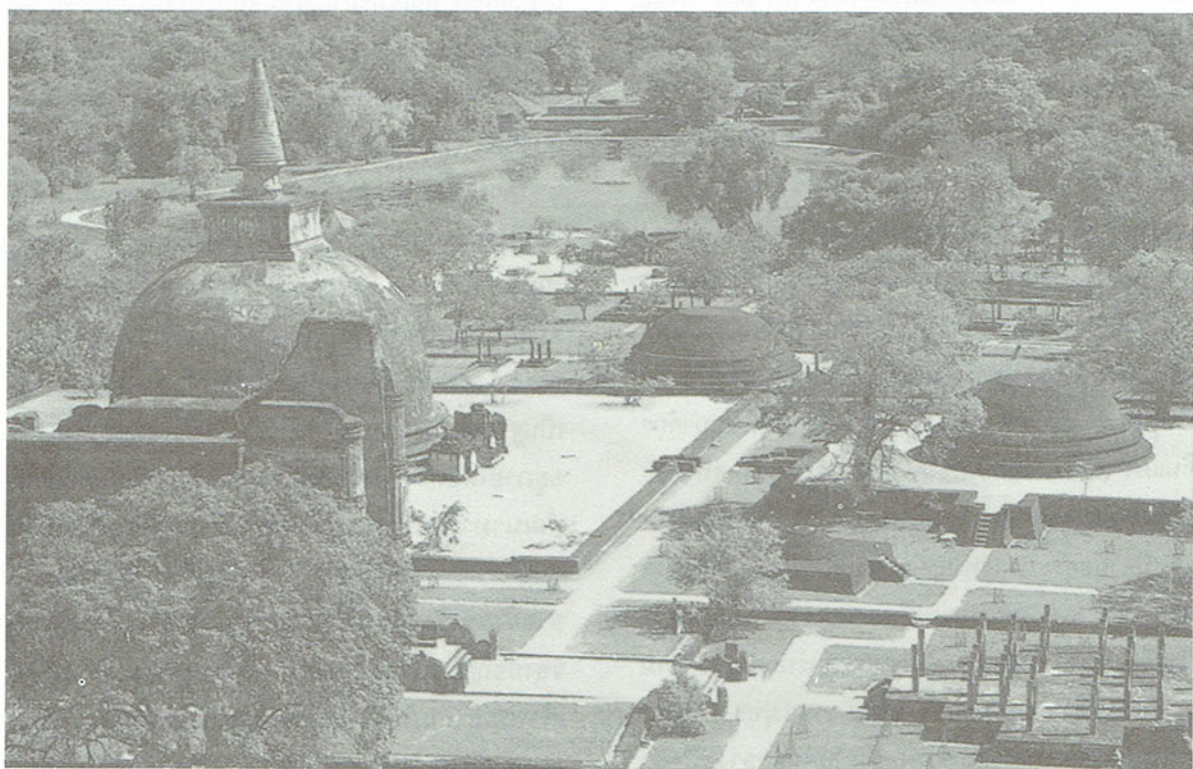
อินเดียเป็นจำนวนมาก เป็นพวกที่ได้รับการยอมรับนับถือของสังคม เมื่ออาณาจักรเจนละ (Chenla) มีอำนาจและเข้ามาแทนฟูนานในตอนกลางของคริสต์ศตวรรษที่ ๖ และก่อนที่เจนละจะตั้งตัวเป็นปึกแผ่น บรรดาอาณาจักรในคาบสมุทรที่เคยขึ้นกับฟูนานก็ตั้งตัวเป็นอิสระ อาณาจักรที่เกิดขึ้นใหม่ในระบายนี้นี้คือ ชี-ตู (Ch'ih tu) และโตโลโปตี (To-lo-po-ti) หรือ ทวารวดี อาณาจักร ชี-ตู ในบันทึกของจีนมีกล่าวถึงอย่างยืดยาว ว่าประชากรเป็นเผ่าหนึ่งของฟูนาน ตั้งอยู่ในบริเวณทางตอนใต้ของคาบสมุทร และบริเวณที่ตั้งเมืองหลวงมีดินเป็นสีแดงอันเป็นที่มาของชื่อนครศรีธรรมราช ที่รู้จักกันในสมัยนั้น ภายในอาณาจักรประชาชนนับถือพุทธศาสนาอย่างแข็งขันมากกว่าที่อื่น อาณาจักรชี-ตู มีนครหลวงอยู่ทางฝั่งตะวันออกของคาบสมุทร มีทางเข้าสู่นครหลวงจากทางเหนือตามลำน้ำเล็กๆ สู่บริเวณภายในซึ่งมีดินเป็นสีแดง และคงจะรวมดินแดนส่วนใหญ่ที่อยู่ในบริเวณรัฐเคดาห์ ปัจจุบันเข้าไว้ด้วย^{๒๔} อาณาจักรชี-ตู หรืออาณาจักรดินแดง นักโบราณคดีบางคนแนะนำว่าจะเป็นสทิงพระ ในจังหวัดสงขลา ระหว่างหัวเขาแดงกับอำเภอรอบโคก และมีอายุอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๙-๑๐ (คริสต์ศตวรรษที่ ๓-๔)^{๒๕} ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗ เอกสารฝ่ายจีน (Hsuan-tsang) และอาหรับกล่าวถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรทางตอนใต้คาบสมุทร ที่รู้จักในนามของ ซาบัก (Zabag) ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่พ่อค้าชาวจีนและอินเดียมาหยุดพักรอรถบรรทุกเพื่อจะเดินทางต่อไปยังตอนเหนือของอินเดีย เมื่อถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๐ เอกสารจีนก็กล่าวถึงซานโฟชี (San-fo-chi) หรือ ศรีวิชัย ในสมัยเดียวกันนั้นบนแผ่นดินใหญ่ของเอเชียอาคเนย์ เมื่ออาณาจักรเจนละเสื่อม ก็เกิดอาณาจักรเขมรขึ้นในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ทะเลสาบเขมร (Tonle Sap) เป็นสมัยที่อาณาจักรเขมรมีความรุ่งเรืองสูงสุดในบริเวณแผ่นดินใหญ่ และแข่งอำนาจกับศรีวิชัยในบริเวณคาบสมุทรมลายู

เมื่อมาถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ดินแดนในคาบสมุทรอาจแบ่งออกเป็นภูมิภาคที่มีรูปแบบทางสังคม

การเมืองที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ๓ ภูมิภาค ภูมิภาคแรก เริ่มจากบริเวณปลายสุดของคาบสมุทรมลายู มาจนถึงบริเวณที่เป็นรัฐเคดาห์ปัจจุบัน เป็นบริเวณที่อยู่ใต้อิทธิพลของมาเลย์ ในบริเวณห่างจากชายฝั่งเข้าไป มีชุมชนชาวอินเดียที่มีอาชีพทำเหมืองดีบุกและการค้าทางทะเลบริเวณนี้อยู่นอกเขตอิทธิพลของเขมร ภูมิภาคที่สองเป็นบริเวณตอนกลางของคาบสมุทร ที่รู้จักในหมู่ชาวอาหรับว่าเคดาห์ (Katah) เป็นเขตอิทธิพลเขมรมาแต่เดิมจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ มีชุมชนที่พูดภาษาทมิฬ คนพื้นเมืองดั้งเดิมของบริเวณนี้คงจะพูดภาษายูก่อนมอญเขมร ตระกูลออสโตรเอเชียติก (pre-Mon-Khmer-Austro-Asiatic) ส่วนทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม คงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับฟูนาน ภูมิภาคนี้มีชื่อทางแร่ดีบุก และตั้งอยู่ในบริเวณทางผ่านคอคอดกระ มีอาณาเขตครอบคลุมดินแดนของเมืองชุมพร ตะกั่วป่า ตรัง พัทลุง และสงขลา-เคดาห์ ภูมิภาคที่สามอยู่เหนือคอคอดกระ ซึ่งเป็นฐานของคาบสมุทร เป็นดินแดนของมอญซึ่งคงจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของอินเดียมาแต่เดิม และต่อมาได้พัฒนามาเป็นอาณาจักรทวารวดี บริเวณนี้คงเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญ ระหว่างเมืองท่าตามบริเวณชายฝั่งของอินเดียเหนือกับพม่าฝ่ายหนึ่ง กับชุมชนของมอญซึ่งกำลังขยายตัวในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองและเจ้าพระยา รวมไปถึงอาณาจักรเขมรในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและดินแดนทางตอนใต้ของจีน ชุมชนมอญในสมัยนี้คงมีอาณาเขตขยายไปจนถึงดินแดนตอนเหนือของลุ่มแม่น้ำมูล ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นอาณาจักรละโว้ และบริเวณลุ่มแม่น้ำปิงอันเป็นที่ตั้งของอาณาจักรหริภุญชัย ความสัมพันธ์ของอาณาจักรมอญต่างๆ ดังกล่าว คงเป็นในรูปสหพันธรัฐซึ่งมีกษัตริย์มอญในท่าตอนของพม่าเป็นประมุข มีอิทธิพลเหนือบริเวณปากน้ำอิระวดีลิตตั้ง ซึ่งเป็นบริเวณชายฝั่งทะเลของเทือกเขาตะนาวศรีในปัจจุบัน รวมทั้งอาณาจักรทวารวดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง อาณาจักรละโว้และหริภุญชัยในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน^{๒๖}

อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ในนครศรีธรรมราช

สุวิทย์ ทองศรีเกตุ

สถูปเจดีย์หนึ่งในหลายองค์ในเมืองโปโลนนารูวะ (Polonnaruwa) ช่วง พ.ศ. ๑๖๙๖ - ๑๗๒๙

ได้กลายเป็นแบบศิลปะการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราช ในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรราช (ช่วงพุทธศักราช ๑๗๗๐)

ซึ่งเป็นช่วงที่อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช เริ่มลดลง

ในการศึกษาอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ จำเป็นต้องศึกษาความเป็นมาของศาสนาพราหมณ์เสียก่อน ทั้งนี้เพื่อรู้ว่าศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามาอย่างไร มีหลักฐานยืนยัน

มาน้อยเพียงใด เมื่อเข้ามาแล้วได้มามีอิทธิพลต่อประชาชนมาน้อยเพียงใดอย่างไรบ้างลักษณะเช่นนี้จะรู้ได้อย่างลึกซึ้งก็โดยอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใตหนึ่งด้วย

ตามสภาพภูมิศาสตร์ ดินแดนทางภาคใต้ของประเทศไทยตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จนถึงใต้สุดของประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของคาบสมุทรมาลายูเป็นดินแดนที่ยื่นมาจากแผ่นดินใหญ่ มีทะเลสองด้านตอนปลายคาบสมุทรจดช่องแคบมะละกาเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ ปรากฏหลักฐานทางเอกสารว่าเป็นสถานที่พักพิงของนักเดินเรือตั้งแต่สมัยโบราณกาล เป็นสถานที่ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นแห่งเดือนกันกับสุวรรณภูมิ*

สภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม ดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และชื่อเสียงของคาบสมุทรที่ปรากฏมาเป็นเวลาช้านาน สิ่งเหล่านี้คงจะเป็นแรงจูงใจให้ชาวอินเดียเดินทางเข้ามายังดินแดนแถบนี้ เพื่อซื้อสินค้าประเภทของป่า เครื่องเทศ และบางพวกอาจเข้ามาเพื่อหลบภัยเมื่อถูกบีบคั้นหรือถูกรานจากผู้มีอำนาจบางยุค เช่น ยุคที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ถูกรานพวกกัลิงคะ(Kalinga) เมื่อประมาณตอนต้นศตวรรษที่สามก่อนคริสตกาล เป็นต้น*

บรรดาพวกที่อพยพมานี้ก็ต้องมีพราหมณ์มาด้วย พวกพราหมณ์เหล่านี้ได้ทำหน้าที่ด้านพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่กลุ่มชนที่อพยพมาด้วยกัน เมื่ออพยพไปถึงสถานที่ใด พวกพราหมณ์ก็ได้รับการต้อนรับและนับถือจากชนพื้นเมืองในฐานะที่เป็นผู้มีความรู้สูง และเป็นที่ยอมรับของเจ้าครองนคร เนื่องจากพวกพราหมณ์ได้นำลัทธิเทวราชจากอินเดียเข้ามาด้วย ลักษณะเช่นนี้ทำให้ฐานะทางสังคมทั้งของพวกพราหมณ์เองและของเจ้าครองนครสูงขึ้น

พวกพราหมณ์ที่เข้ามาสู่คาบสมุทรมาลายูนั้น บางพวกก็ได้เดินทางต่อไปทางเรือไปสู่ทะเลจีนใต้ แต่เนื่องจากทางเรือต้องผจญภัยรอบด้าน เช่น ภัยจาก

โจรสลัด ลมฟ้าอากาศและสภาพของเรือไม่ดีพอ ชาวอินเดียบางพวกจึงเดินทางจากฝั่งทะเลด้านตะวันตกไปสู่ทะเลด้านตะวันออก โดยผ่านทางพื้นแผ่นดินใหญ่ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดเส้นทางคาบสมุทร (Trans Peninsular Routes) ขึ้น เส้นทางนี้มีตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ลงไปถึงไทรบุรี

ตามเส้นทางคาบสมุทร เมื่อพวกพราหมณ์อพยพไปถึงสถานที่ใด ก็นำศาสนาพราหมณ์เข้าไปเผยแพร่ในสถานที่นั้นด้วย ด้วยเหตุนี้จึงปรากฏอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ทั่วไปในคาบสมุทรมาลายูตอนเหนือ แม้ในปัจจุบันก็มีพวกพราหมณ์อยู่ทั่วไปในจังหวัดสงขลา พัทลุง ตรัง สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช

อย่างไรก็ตามการที่อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีมากกว่าบริเวณอื่นนั้น อาจเป็นเพราะว่านครศรีธรรมราชเป็นเมืองใหญ่ ปรากฏตามหลักฐานทางเอกสารว่าในสมัยโบราณบริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอาณาจักรเรียกว่า อาณาจักรตามพวลิงค์ (Tambralinga) หรือตัมพลิงค์ (Tambalinga) อาณาจักรนี้ประกอบด้วยเมืองต่าง ๆ เช่น พันพัน (Pan Pan) เขียะไ้ว (Chiehtu) เป็นต้น บางเมืองมีพราหมณ์ถึง ๑,๐๐๐ คน*

ตามหลักฐานทางโบราณคดี อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามาสู่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง ราวพุทธศตวรรษที่ ๙-๑๒ ทั้งนี้จะเห็นได้จากเทวรูปพระนารายณ์สวมหมวกแขกรุ่นแรก และนับว่าเก่าแก่ที่สุดก็พบที่เมืองไชยาและนครศรีธรรมราชเทวรูปเหล่านี้มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๙-๑๐*

ทางด้านศิลปาจารึก ในช่วงแรกนี้มีอยู่สองหลักคือจารึกหลักที่ ๒๔ พบที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราช ซึ่งกล่าวถึงพระอิศวร ตัวอักษรมีความ

*Paul Wheatley, The Golden Khersonese (Kuala Lumpur : University of Malaya press, ๑๙๖๖) p. ๗๗.

*Adolf Waley, A Paganism of India (London : Constable & Company Ltd., ๑๙๒๗) pp. ๒๒-๓๐.

* H.G. Quaritch Wales, Malay Peninsular in Hindu Times (London : Bernard Quaritch Ltd., ๑๙๗๖) p. ๒๒.

เก่าถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๑ และอีกหลักหนึ่งเป็นจารึกน.ศ.๒ พบที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเช่นกัน ยังอ่านไม่ออก เป็นภาษาสันสกฤต เป็นรูปเสมา ๘ บรรทัด บรรทัดละ ๓ หรือ ๔ ตัว มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑ หรือก่อนนั้น

ล่วงมาถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๔ อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ก็ยิ่งปรากฏให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าในยุคนี้ราชวงศ์ปัลลวะได้ส่งเสริมศาสนาพราหมณ์เพื่อแข่งกับพุทธศาสนา โดยการสร้างลัทธิภักดีขึ้นในหมู่ชนผู้นับถือพระอิศวร และพระนารายณ์ พร้อมทั้งอุปถัมภ์ศาสนาพราหมณ์ให้แพร่หลายไปนานาประเทศ ดังปรากฏหลักฐานชัดเจนในแถบอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

ส่วนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการพบเทวรูปทั้งในไควนิกายและไวษณพนิกายทั่วบริเวณอำเภอสิชล อำเภอท่าศาลา และอำเภอเมือง เช่น ที่บริเวณเขาจอมทอง วัดนาขอม เขาคา เทพราชดอนโคกร บ้านท่าควาย และตำบลท่าเรือ ในเขตอำเภอเมืองดังแผนที่ที่ได้แสดงบริเวณที่ผู้เขียนได้สำรวจด้านหลังก เทวรูปดังกล่าวมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๔ เป็นต้นมา

ด้านศิลปจารึก มีจารึกที่เขาวพระนารายณ์ อำเภอกะปง จังหวัดพังงา เป็นภาษาทมิฬโบราณมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ กล่าวถึงการที่ผู้ปกครองชาวอินเดียที่ตะกั่วป่า บัญชาให้ขุดสระขึ้น ให้อยู่ในความครอบครองของพวกทหารและพ่อค้า ศิลปจารึกอีกหลักหนึ่งอยู่ที่วัดมเหยงคณ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เขียนด้วยภาษาสันสกฤต มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๔ กล่าวถึงการสร้างระเบียงห้องครัวและพระอุโบสถสำหรับพระสงฆ์ และการบำรุงคุณพราหมณ์ดังมีข้อความว่า "...พระระเบียงและห้องอาหารกับพระอุโบสถาคารอาหารสำหรับพระสงฆ์ และบุคคลต่างๆ ... เครื่องบูชาอาหารเครื่องบำรุงคุณพราหมณ์ของพระอัครลิมหัตมณ" ๙

จากหลักฐานทางศิลปะโบราณคดี หลักฐานจากการสำรวจ และหลักฐานทางด้านศิลปจารึก ทำให้เราได้เรียนรู้ว่าศาสนาพราหมณ์ได้ตั้งมั่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชมาเป็นเวลาช้านานแล้ว

ล่วงมาถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๖ ซึ่งเป็นช่วงที่พุทธศาสนานิกายมหายานกำลังเจริญรุ่งเรืองอยู่ในคาบสมุทรลพบุรี โดยเฉพาะแถบไชยา-นครศรีธรรมราชนั้นมีหลักฐานทางพุทธศาสนามหายานมากมาย อย่างไรก็ตามศาสนาพราหมณ์ในยุคนี้ก็ไม่ได้เสื่อมไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพุทธศาสนามหายานและศาสนาพราหมณ์มีหลักการในเรื่องพิธีกรรมคล้ายคลึงกัน

ศิลปจารึกหลักที่ ๒๙ ซึ่งพบที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นภาษาทมิฬ มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ซึ่งเป็นสมัยโจฬะ ได้กล่าว

โยนิโทรณะ (ฐานศิวิลิ่ง) พบที่เขาคา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไควนิกายที่แพร่เข้ามาในนครศรีธรรมราช ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑ เป็นต้นมา

ถึงศาสนาพราหมณ์ว่า ไม่ให้ผู้ใดยำยิพวกพราหมณ์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ไม่ปฏิบัติจะต้องได้รับโทษดังข้อความว่า

...ดังนี้คือพราหมณ์...

...โดยคำสั่งธรรมเสนาบดี...

...หนึ่ง...

...ธรรม...

...ถ้าผู้ใดทำอันตรายแก่คงคา...๑๐

จากหลักฐานอันนี้แสดงให้เห็นว่า ศาสนาพราหมณ์ตั้งมั่นอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และได้รับการคุ้มครองจากเจ้าผู้ครองนครด้วยดีตลอดมา

อนึ่ง ตามตำนานเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเรื่องราวในยุคนี้ ทำให้เราทราบศาสนาพราหมณ์ ได้เข้ามามีอิทธิพลเกี่ยวกับการเมืองและการปกครองมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่านครศรีธรรมราชมีเมืองขึ้น หรือเมืองบริวารเป็นสิบสองนักษัตร คือนำสัตว์ ๑๒ ตัวมาเป็นตราประจำเมืองตามลำดับทางจันทรคติ เช่น เมืองตรังมีสัญลักษณ์เป็นม้าประจำปีมะเมีย ๑๑ หรือถ้าท่านผู้อ่านสังเกตตราประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ก็จะประจักษ์ความจริงข้อนี้

อำนาจการเมืองและการปกครองของนครศรีธรรมราชในยุคพุทธศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ ได้สูงขึ้น จนกระทั่งเจ้าผู้ครองนครตั้งพระองค์เองเป็นกษัตริย์ สถาปนาพระราชวงศ์ขึ้นเรียกว่า ปทุมวงศ์หรือ ปัทมวงศ์ ประกาศอิสรภาพให้แก่นครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ. ๑๗๗๓ และในช่วงนั้นนครศรีธรรมราชก็มีความสัมพันธ์กับลังกามากขึ้น ทั้งทางการเมือง การปกครอง และการศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศาสนา พุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ได้เข้ามามีอิทธิพลจนแผ่ไปถึงสุโขทัย ดังเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้ว๑๒

ยุคที่พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกำลังเจริญรุ่งเรืองนี้ ศาสนาพราหมณ์ก็ไม่ได้เสื่อมไป พวกพราหมณ์ยังทำหน้าที่ของพวกตนอยู่ตลอดเวลา ดังเช่นในพิธีบั้งความเมืองหรือเสนียดจัญไรเมื่อเกิดโรคห่า และในพิธีหลอมเงินตราใน พระสงฆ์ และพราหมณ์ต่างก็ได้ทำพิธีตามลัทธิของตนขณะที่พระสงฆ์สวดภาณยักษ์ พวกพราหมณ์ก็ตั้งพิธีบูชาไฟ๑๓ พิธีดังกล่าวเพิงมายกเลิกสมัยรัชกาลที่ ๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การที่พิธีได้สืบทอดมาช้านาน เพราะว่านครศรีธรรมราชเป็นอิสระอยู่เกือบศตวรรษ เมื่อขึ้นกับสุโขทัยก็ยังมีฐานะเป็นประเทศราช

๙ S.J.O' Connor Hindu Gods of Peninsular Siam (Switzerland : Artibus Asia Publishers, ๑๙๗๑) pp. ๓๙-๔๐.

๕ กรมศิลปากร, ประชุมศิลปจารึกภาคที่ ๒ (พระนคร : ๒๕๐๔) หน้า ๓๕.

๖ ประชุม ชุมเพ็งพันธุ์ "ตำนานจักรนครศรีธรรมราช" โบราณคดี (ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ พฤษภาคม, ๒๕๑๙)

๗ Sastri K.a. Nilakanta, "Takuapa and Its Tamils Inscription" Journal of Royal Asiatic Society : Malayan Branch (Vol. ๒๒ pt. ๑ March ๑๙๔๗) p. ๒๙.

๘ กรมศิลปากร, ประชุมศิลปจารึกภาคที่ ๒ หลักที่ ๒๖ (พระนคร ๒๕๐๔) หน้า ๓๕.

๙ Ibid., หน้า ๓๗.

๑๐ กรมศิลปากร, ประชุมศิลปจารึกภาคที่ ๒ หลักที่ ๒๙ หน้า ๔๐.

๑๑ กรมศิลปากร, "ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช" รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช (พระนคร : ๒๕๐๕) หน้า ๕๑.

๑๒ กรมศิลปากร, ประชุมศิลปจารึกภาค ๒ หลักที่ ๒๔ หน้า ๓๐-๓๑.

๑๓ สวัสดิ์ รัตนเสรี "กำเนิดเงินตราใน" ตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช (หอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๐๗) หน้า ๓.

ในสมัยอยุธยาพระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นเทวราช คือถือกันว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์เป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากเทพเจ้า คือ พระอิศวร หรือพระนารายณ์ พระราชพิธีต่างๆ ในราชสำนัก ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับเทพเจ้าต่างๆ ผู้เชี่ยวชาญในพระราชพิธีเหล่านี้ก็คือพวกพราหมณ์ ด้วยเหตุนี้พวกพราหมณ์จึงได้รับการยกย่องมากในสมัยนี้ เป็นผู้ทำหน้าที่สำคัญซึ่งผู้อื่นไม่สามารถทำได้ ทำให้พิธีการต่างๆ เพื่อผูกพันในราชสำนักและในหัวเมือง

สำหรับในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีหลักฐานทางโบราณวัตถุที่เกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ คือ เทวรูปพระนารายณ์ เทวรูปพระอิศวร และรูปหงส์ ซึ่งมีอยู่ประจำโบสถ์พราหมณ์จังหวัดนครศรีธรรมราชแต่เดิม เทวรูปเหล่านี้เป็นศิลปะสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ ซึ่งเป็นยุคที่พวกทมิฬกำลังรุ่งเรืองในอินเดียภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทวรูปศิวนาฏราชเป็นศิลปะของทมิฬโดยตรง อาจเป็นไปได้ว่าพวกพราหมณ์จากอินเดียได้นำเทวรูปเหล่านี้เข้ามา และน่าจะเป็นเทวรูปที่ได้กล่าวไว้ในตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช^{๑๔}

หลักฐานตามตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราชมีว่า เมื่อครั้งสมเด็จพระรามธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) เสด็จราชย์ในกรุงศรีอยุธยา ใน พ.ศ. ๑๘๙๓ นั้น พ่อค้าจากเมืองรามนครได้มาค้าขายที่อยุธยา เทียบกลับได้ไปกราบทูลพระมหากษัตริย์ของพวกตนว่ายังมีองค์พระนารายณ์อวตารอีกพระองค์หนึ่งที่กรุงศรีอยุธยา พระเจ้ารามธิบดีแห่งรามนครได้ทรงสดับเช่นนั้น จึงทรงประสงค์จะเจริญพระราชไมตรีด้วย จึงได้ทรงส่งเครื่องราชบรรณาการ คือ เทวรูปพระนารายณ์ รูปพระศรีลักษมี รูปพระอิศวร รูปหงส์ และชิงช้าทองแดงมาถวายแด่พระรามธิบดี โดยให้พราหมณ์ห้าเหล่าซึ่งมีพราหมณ์ธรรมนารายณ์เป็นหัวหน้าเดินทางมาสู่กรุงศรีอยุธยา

ขณะที่เรืออยู่กลางทะเลก็โดนพายุลัดมาเข้าฝั่งที่ปากแม่น้ำตรัง กรมการเมืองตรังก็ได้รายงานไปยังนครศรีธรรมราช เจ้าพระยานครก็ได้รายงานไปยังกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระรามธิบดีจึงทรงมีพระบรมราชโองการให้พระยาโกษาธิบดีไปรับเทวรูป เพื่อนำไปประดิษฐานไว้ที่กรุงศรีอยุธยา แต่ปรากฏว่านำไปไม่ได้เพราะเกิดพายุ เมื่อความทราบถึงพระกรรณก็ทรงอนุญาตให้ประดิษฐานไว้ที่นครศรีธรรมราช เจ้าพระยานครศรีธรรมราชจึงได้นำไปประดิษฐานไว้ที่ตำบลท่าม้า ดังมีหลักฐานสืบต่อมาจนกระทั่งทุกวันนี้

หนังสือได้กล่าวถึงรายละเอียดต่างๆ อีกมากมาย และได้จบลงเมื่อวันศุกร์ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๕ ปีชาล พ.ศ. ๒๒๗๖ ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ^{๑๕}

จากตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช ทำให้เรารู้ความเป็นมาของศาสนาพราหมณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชหลายแง่ด้วยกัน

ประการแรก ตำนานได้กล่าวถึงเมืองรัหมเหตุ รัมเหตุ หรือรามราชภูร ก็คือเมืองเดียวกัน และน่าจะหมายถึงพราหมณ์ที่มาจากรัฐทางภาคใต้ของอินเดีย ๕ รัฐด้วยกัน เรียกว่า ปัญจทรวาจิ (Five Dravidian Regions) คือ ทมิฬ (Tamils) กานารีส์ (Kanarese) อันธระหรือเตลุกู (Andhra or Telugu) มหาราษฏร์ (Maharashtra) และคุชราช (Gujarat)^{๑๖}

ประการที่สอง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพราหมณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และพราหมณ์ในราชธานีว่าเป็นไปตามอำนาจการเมือง และการปกครอง และพราหมณ์ในราชธานีมองพราหมณ์ในหัวเมืองว่าเป็นผู้ด้อยกว่า ดังหนังสือของพระครูพิเชษฐโหดจารย์ หัวหน้าพราหมณ์ในราชธานีได้มีหนังสือมายังพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช บอกว่าถ้าไม่มี

^{๑๔} สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ.

ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช

(พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระยาธรรมาธิปัตย์).

พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๓)

พราหมณ์ผู้รู้พิธีกรรมต่างๆ ดีจริง ก็ให้ส่งคนไปเรียนที่
กรุงศรีอยุธยา นอกจากนี้หนังสือยังได้แบ่งหน้าที่ต่างๆ
ของพราหมณ์ในเมืองนครศรีธรรมราชด้วย๑๗

ประการสุดท้าย แสดงให้เห็นถึงระเบียบ
การปกครองของพราหมณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชว่า
เป็นผู้มีอภิสิทธิ์ที่ได้รับจากพระเจ้าแผ่นดิน ผู้ใดจะทำอัน
ตรายไม่ได้ ถ้ามีการวิวาทกัน พวกพราหมณ์ก็จะตัดสิน
กันเอง ดังข้อความบางตอนว่า

"...ข้าหลวง คนเร็ว ม้าใช้ ผู้ไปมาเอากิจราชการ
อย่ากำไซกชีพ้อพรรคพวกลูกหลานออกพระธรรม
นารายณ์...อย่าเรียกเอาส่วยน้ำนาอากร อย่าเอาไป
ใช้ทำเรือมาดน้อยใหญ่ ทำเรือหลวงออกศึกก็ดี...ฤา
(ผู้ใด) ต่ำประมาทแห่งชีพ้อพราหมณ์ดังนี้ไซ้ร ก็ให้ตัด
ดินสิ้นมือและหวะปากบุคคลใดตรผู้นั้นเสีย..."๑๘

อย่างไรก็ตาม นับเป็นเรื่องที่น่ายินดีอย่างยิ่งว่า
เมื่อกรุงศรีอยุธยาถูกพม่าตีแตก เมื่อ พ.ศ.๒๓๑๐ นั้น
ตำรับตำราต่างๆ ก็ถูกเผาทิ้งไปมาก เมื่อพระเจ้าตากสิน
มหาราช และพระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาลงโลกได้สร้าง
กรุงธนบุรีและกรุงเทพมหานครก็ต้องอาศัยทั้งบุคคล คือ
พราหมณ์และตำรับตำราจากนครศรีธรรมราชเป็นแบบ
แล้วนำไปดัดแปลงบ้างเล็กน้อยเพื่อให้เข้ากับสถานที่
เท่านั้น ดังหลักฐานที่สังฆราชวัดหน้าพระลาน ตอบ
พระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช วัดบางหัวใหญ่
(วัดระฆังโฆสิตาราม) ว่า

"...ว่าสมเด็จพระพุฒองค์ ประสงค์ด้วยตำรา
พระราชพิธีตรุษ พระราชพิธีสารท

สำหรับเมืองนครศรีธรรมราช แต่ก่อนนั้นหายเสีย
แล้ว แต่ว่าข้าพเจ้าคณะลังกาแกว ได้ทำการสืบมาจำได้
เป็นมัน"๑๙

จากการเปรียบเทียบกันระหว่างพระราชพิธี
ตรุษสำหรับเมืองนคร และพระราชพิธีตรุษสำหรับ
กรุงเทพมหานคร ปรากฏว่าเหมือนกันทั้งในเรื่อง
โครงสร้างและลักษณะพิธี จะแตกต่างกันก็ในเรื่อง

ปลีกย่อยดังกล่าวมาแล้ว สมเด็จพระ
ราชานุกาภ ก็ทรงยืนยันว่า ตำราสำหรับพระนคร
ราชธานี ได้คัดลอกและดัดแปลงมาจากฉบับของ
เมืองนคร๒๐

มาถึงยุครัชกาลที่ ๒-๕ การปกครองของ
พราหมณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ราวจะเป็น
แผนกหนึ่งของระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน
พวกพราหมณ์แต่ละคนก็มียศฐาบรรดาศักดิ์ และถือ
ศักดินาตามยศ เช่น

"ขุนท้าวเพชรถือศักดินา ๒๐๐ พนักงานชิงช้า
และรักษาเทวสถาน

ขุนรามราช ถือศักดินา ๒๐๐ พนักงานรักษา
สถานพระนารายณ์"๒๑

เมื่อประเทศไทยเป็นที่รู้จักของชาวต่างประเทศ
มากขึ้น นครศรีธรรมราชก็ได้รับการกล่าวถึงในฐานะ
เป็นเมืองเดียวที่มีพราหมณ์ผู้รักษาศาสนพิธีของตน
ไว้เป็นเอกลักษณ์อย่างชัดเจน ทั้งๆ ที่พราหมณ์เหล่านี้
ไม่ใช่พราหมณ์ในราชสำนัก ขณะที่พราหมณ์ในเมือง
อื่นๆ แทบไม่มีเลย ยกเว้นพราหมณ์ในราชสำนัก
กรุงเทพฯ๒๒

๑๕ Ibid., หน้า ๔๕.

๑๖ E.J. Rapson. (ed.), The Cambridge History of India
Vol. I (Bombay : s. Chand & Co. ๑๙๖๒) pp. ๕๒๗-
๓๙.

๑๗ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ,
ตำนานพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช หน้า ๔๕.

๑๘ Ibid., หน้า ๒๗.

๑๙ หอสมุดวชิรญาณ, พระราชพิธีตรุษเมืองนคร เล่มที่ ๑๕๖๓
หน้า ๑.

๒๐ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ,
ตำนานพิธีตรุษ (พระนคร : ๒๕๐๓) หน้า ๓.

๒๑ หอสมุดวชิรญาณ, "ข้าราชการเมืองนครศรีธรรมราช"
จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จ.ศ. ๑๑๗๓ (เลขที่ ๒๑ หน้า ๑๙)

จากการสัมภาษณ์พราหมณ์ผู้เคยทำและสังเกตพิธีกรรมต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลต่อๆ มาได้รับการบอกเล่าว่าในการทำพิธีต่างๆ ที่ถือกันว่าเป็นพระราชพิธี เช่น พิธีโล้ชิงช้า เป็นต้น จะมีพราหมณ์เข้ามาร่วมพิธีประมาณหนึ่งร้อยคน พวกพราหมณ์เหล่านี้ ส่วนมากได้รับบรรดาศักดิ์เป็นขุน รับพระราชทานเบี้ยหวัดเป็นปี^{๒๓}

จนถึงบัดนี้เมื่อทางราชการหรือเอกชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียงจะทำพิธีต่างๆ เช่น พิธีวางศิลาฤกษ์ ก็สามารถเชิญพราหมณ์ท้องถิ่นทำได้ไม่จำเป็นต้องเชิญพราหมณ์จากราชสำนักในกรุงเทพฯ ปัจจุบันพราหมณ์ผู้ทำพิธีต่างๆ ได้ลดน้อยไปมากตามอายุขัย แต่ก็ยังมีผู้ทำพิธีอยู่ประมาณ ๑๐ คน ทุกคนยอมรับด้วยความภาคภูมิใจว่า สืบเชื้อสายมาจากพราหมณ์ในอินเดีย แม้พวกพราหมณ์ที่อยู่ในราชสำนักในปัจจุบันก็เป็นพราหมณ์จากนครศรีธรรมราช ๕ คน^{๒๔} และเมื่อใดที่พราหมณ์ในราชสำนักกรุงเทพฯ ขาดแคลนลงก็จะต้องได้พราหมณ์จากนครศรีธรรมราชเท่านั้นไปแทน โดยการบวชให้ถูกต้องตามพิธีพราหมณ์ เพราะถือว่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชเท่านั้นที่ยังมีพราหมณ์ที่แท้

ศิวนาฏราช (นาฏราช) ในท่าร่ายรำ ทรงมีสิกรขณะร่ายรำได้ทรงเหยียบบนตัวอปสมารบุรุษชื่อ "มุยลก" มีเปลวเพลิงพวยพุ่งเป็นวงโค้ง เป็นประติมากรรมฝีมือช่างอินเดียภาคใต้ (ภาพนี้ถ่ายจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เมือง Thanjavur อินเดียใต้)

เป็นอันสรุปว่า ความเป็นมาของศาสนาพราหมณ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้สืบทอดกันมาต่างยุคต่างสมัยไม่ได้ขาดสาย เป็นวัฒนาการของศาสนาพราหมณ์จนกระทั่งกลายเป็นวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่เด่นชัด มีส่วนสร้างและสนับสนุนพฤติกรรมทางการเมืองและการปกครองความเชื่อเกี่ยวกับชีวิต และแนวทางเกี่ยวกับเศรษฐกิจซึ่งเป็นทั้งระบบของสังคมและส่วนบุคคล ดังที่ปรากฏในพิธีกรรมต่าง ๆ

^{๒๒}A.W. Graham, Siam : A Handbook of Practical, Commercial, and political Information

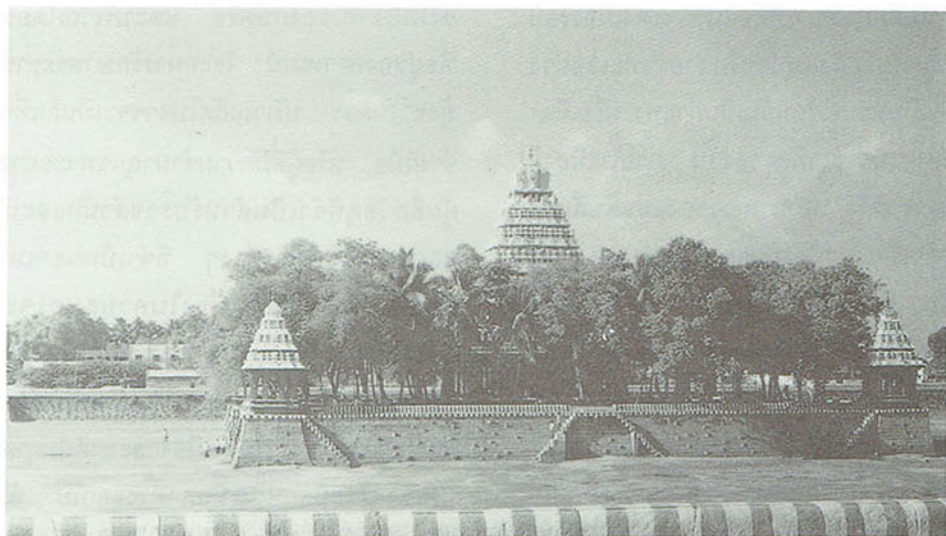
(London : The De la more Press, ๑๙๑๒) p. ๔๘๘.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พราหมณ์อิม นกุลชัย อายุ ๗๙ ปี บ้านนาพรุ อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ๒๕๒๓.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พราหมณ์แจ้ง พรหมชาติ โบสถ์พราหมณ์ กรุงเทพมหานคร ๒๕๒๓.

ศาสนาฮินดูกับพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง นครศรีธรรมราช

สุเทพ สุนทรเกตุ

ศาสนสถานของฮินดูมักมีสระน้ำอยู่ด้วย กลางสระเป็นเทวาลัย
ซึ่งเป็นเสมือนเขาพระสุเมรุอันเป็นที่ประทับของพระผู้เป็นเจ้า
(ภาพนี้เป็นศาสนสถานในเมืองมาดูลิ อินเดียได้)

จากการสำรวจโดยสังเขปเกี่ยวกับอาณาจักรสำคัญๆ ในบริเวณคาบสมุทรมลายู และโดยเฉพาะบริเวณคอคอตกกระ ซึ่งได้พัฒนา มาเป็นนครศรีธรรมราชในสมัยต่อมา ที่มีอยู่ ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๑-๑๒ นั้น จะเห็น ได้ว่าหลักฐาน และข้อมูลที่มีอยู่เกี่ยวกับ อาณาจักรดังกล่าว มีอยู่ในลักษณะที่ไม่ ต่อเนื่องและขาดความสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ถ้าเราได้นำข้อมูลที่มีอยู่นี้ ไปศึกษาควบคู่กับ หลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่มี

อยู่ในดินแดนอื่นๆ ที่มีการติดต่อสัมพันธ์ทาง สังคมและวัฒนธรรม และอยู่ในสมัยเดียวหรือ ใกล้เคียงกัน โดยมีแนวความคิดพื้นฐานทาง สังคม เศรษฐศาสตร์และการเมือง เป็นเครื่อง ช่วยในการวิเคราะห์ตีความ ก็คงจะพอช่วยให้ เราสามารถสร้างภาพพัฒนาการรูปแบบทาง สังคมการเมืองของรัฐในภูมิภาคคาบสมุท ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดีย โดยเฉพาะอุดมการณ์ของศาสนาฮินดูพหุเทพได้ ชัดเจนพอสมควร

อุดมการณ์ศาสนาฮินดูและพราหมณ์ กับ โครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

จากหลักฐานทางโบราณคดีและบันทึกประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ แม้ไม่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับโครงร่างหรือแผนผัง (morphology) ของเมือง ที่ทำหน้าที่เป็นเมืองท่าหรือศูนย์กลางการค้าแลกเปลี่ยนในบริเวณคาบสมุทรทวารวดี แต่ก็พอจะอนุมานได้ว่าเมืองต่างๆ ดังกล่าวคงจะตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มปากน้ำใกล้กับชายฝั่งทะเลที่มีอ่าวบังลม เหมาะแก่การจอดเรือสิ่งทีปรากฏชัดจากบันทึกต่างๆ ก็คือแนวกำแพงเมืองรอบตัวเมืองที่ตั้งอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำหรือชายฝั่งทะเลอย่างเมืองพันพัน เอาหินมาวางซ้อนกันเป็นกำแพง หรือเมืองโคโล (KO-lo) มีประตูเมืองสองชั้น ภายในเมืองมีหอคอยและพระราชวัง นครหลวงของแผ่นดินสีแดงมีกำแพงล้อมรอบเป็นแนวป้องกันและมีประตู ๓ ชั้น แต่ละชั้นห่างกัน ๑๐๐ ก้าว แต่เฉพาะที่โคโลเท่านั้นที่เรามีรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งก่อสร้างภายในกำแพงเมือง ภายในเมืองที่หอคอยพระราชวัง และบ้านเรือนของชาวเมืองที่ทำด้วยไม้มุงด้วยคา ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพบ้านเรือนโดยทั่วไปในเอเชียอาคเนย์ ชาวบ้านและแม้แต่กษัตริย์จะอยู่บ้านและวังที่ทำด้วยไม้เฉพาะพระผู้เป็นเจ้าเท่านั้นจึงจะมีสิทธิอยู่ในเทวสถานหรือเทวาลัยที่สร้างด้วยหินหรืออิฐประเพณีนี้คงจะสืบทอดมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ เมื่อกษัตริย์เริ่มสร้างวังด้วยอิฐ อันเป็นผลมาจากอิทธิพลของตะวันตก* และนี่คงจะเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่เรามักจะไม่พบสิ่งก่อสร้างที่ทำด้วยหินหรืออิฐในบริเวณที่ตั้งของเมือง นอกจากศาสนสถาน (religious shrines) แต่อย่างไรก็ตามพอจะมีหลักฐานที่ชี้แนะให้เห็นได้ว่า ผังของเมืองในบริเวณคาบสมุทรในยุคต้นๆ นี้ ก็คงมีรูปแบบคล้ายคลึงกับเมืองอื่นๆ ในเอเชียอาคเนย์ในสมัยเดียวกัน*

แผนผังของเมืองตามคติของศาสนาพราหมณ์และฮินดู ซึ่งมีความเกี่ยวพันกับความเชื่อทางด้านจักรวาล (Cosmological concepts) นั้นในบริเวณใจกลางของเมืองคงจะเป็นที่ตั้งของสถานศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นที่

ประดิษฐานหรือสิงสถิตของพระผู้เป็นเจ้าของผู้พิทักษ์อาณาจักร ขณะเดียวกันก็เป็นตัวแทนของเขาพระสุเมรุอันเป็นยอดเขาสูงสุดและเป็นศูนย์กลางของพลังทั้งมวลในจักรวาล เป็นแกนของรัฐและเป็นที่สถิตของพระผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งในสมัยอิทธิพลของฮินดูก็ได้แก่เทวาลัยที่มีรูปของพระศิวะ พระนารายณ์ (หรือพระวิษณุ) ที่ปรากฏหลักฐานอยู่ทั่วไปในคาบสมุทร ใกล้เคียง กับศาสนสถานของฮินดูจะมีสระน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งก็คงจะแทนมหาสมุทรที่ล้อมเขาพระสุเมรุอยู่ ถัดจากนั้นก็จะเป็นวังที่ประทับของกษัตริย์ และบริเวณโดยรอบคงเป็นที่อยู่ของพราหมณ์ โรงทหารรักษาพระราชวัง และช่างหลวง บริเวณถัดไปอาจจะเป็นที่อยู่ของพวกช่างฝีมือ หรือผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะอย่าง ซึ่งเป็นผู้ผลิตวัตถุที่จำเป็นสำหรับราชสำนักและเมืองหลวง ตลอดจนให้บริการต่างๆ ที่จำเป็นนอกเหนือไปจากลักษณะโดยทั่วไปที่เมืองในคาบสมุทรจะมีร่วมกับเมืองอื่นๆ ในเอเชียอาคเนย์แล้วเนื่องจากเมืองในภูมิภาคนี้ทำหน้าที่เป็นเมืองท่า หรือศูนย์กลางในการค้าแลกเปลี่ยนโครงร่างของเมืองและองค์ประกอบทางด้านการประชากรจะมีลักษณะที่แตกต่างออกไป ตัวอย่างของเมืองท่าหรือสถานการค้าที่สำคัญในบริเวณนี้ที่เราพอจะมีรายละเอียด คือ เมืองตะกั่วป่า ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกบริเวณคอคอดกระฝั่งตรงข้ามกับบ้านดอนเมืองนี้นอกจากจะมีหลักฐานแสดงว่าเป็นชุมชนที่เป็นตัวเชื่อมที่สำคัญในการค้าระหว่างดินแดนทางฝั่งตะวันออกและตะวันตกแล้ว จากจารึกภาษาทมิฬที่พบในบริเวณนั้น ได้กล่าวถึงการสร้างเทวสถานและสระน้ำและให้อยู่ในความดูแลของ "มานิกกิรามัน" (Manikkaraman) ซึ่งศาสตราจารย์สาลสตรีกล่าวว่าเป็นบริษัทการค้าที่ยิ่งใหญ่ของอินเดียตอนใต้ที่ใช้ภาษาทมิฬ และคงจะเป็นตัวแทนปันทะเลของบริษัการค้าของดินแดนทางตอนใต้ ๓ การปรากฏของสถานการค้าในบริเวณนี้ นอกจากจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของระบบเศรษฐกิจการค้าของบริเวณคอคอดกระแล้วยังเป็นการแนะถึงการมีอยู่ของ

โครงสร้างเมืองแบบหนึ่ง ซึ่งในสมัยต่อมาเมื่อประเทศตะวันตกเข้ามาติดต่อและมีอิทธิพลทางการค้าเรารู้จักในนามของเมืองอาณานิคม (colonial city) ซึ่งปรากฏอยู่ตามบริเวณชายฝั่งตามเส้นทางการค้าทางทะเล เมืองแบบนี้จำลองแบบของเมืองแม่ โดยมีศูนย์บัญชาการของผู้แทนการค้า มีโรงเก็บสินค้า มีที่ตั้งกองทหาร ศาลาสถาบันตลาด และถิ่นที่อยู่ของชนชาติต่างๆ ที่มีอาชีพทางการค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการค้าโครงสร้างของเมืองแบบนี้ คงจะมีอิทธิพลต่อแบบแผนของเมืองที่เกิดขึ้นในยุคต่อมาในบริเวณคาบสมุทรหรือแม้แต่ในบริเวณแผ่นดินใหญ่ของเอเชียอาคเนย์เอง

ทางด้านองค์ประกอบของประชากร เมืองในคาบสมุทรก็คงจะมีลักษณะแตกต่างไปจากเมืองที่มีพื้นฐานทางด้านเกษตรกรรมอื่นๆ ในบริเวณแผ่นดินใหญ่ ประชากรของเมืองท่าในคาบสมุทร คงประกอบด้วยส่วนใหญ่ที่อยู่ในเมือง ซึ่งนอกจากชนชั้นปกครองที่เป็นคนพื้นเมืองแล้ว ก็มีพวกพ่อค้าวานิชซึ่งเป็นคนต่างชาติ ที่สำคัญก็มีจีน อินเดีย อาหรับ เปอร์เซีย และยิว ประกอบขึ้นเป็นชนชั้นกลางผู้มีฐานะมั่งคั่งและมีอำนาจต่อรองทางการเมืองสูง สำหรับเมืองที่มีการท่าเรือหรือท่าเรือทางตะวันตกจะมีชนชาติที่มีพิที่เป็นคนงานเหมืองแร่อยู่เป็นจำนวนมาก เกี่ยวกับจำนวนประชากรของเมืองเหล่านี้ เราไม่มีรายละเอียด แต่ตามบันทึกของจีน (Tang Tien) มีบันทึกไว้ว่าในอาณาจักรตัน-ตัน (Tan-tan) มีคนกว่า ๒๐,๐๐๐ ครอบครัว จึงพอจะประมาณได้ว่าเมืองหนึ่งๆ ในบริเวณนี้คงมีประชากรอย่างมากที่สุดไม่เกิน ๔๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ คน*

สำหรับองค์การทางการเมืองของดินแดนในคาบสมุทรนั้น เรามีข้อมูลไม่สู้จะชัดเจนนัก ประวัติศาสตร์ราชวงศ์จีนสองฉบับ คือ Liang Shu และ Nan Shih ได้กล่าวถึงว่าในอาณาจักรทุน - ชุน มีกษัตริย์ผู้ครองนคร* พระองค์ผู้ถือตนเป็นเมืองขึ้นของพุนัน ผู้ปกครองของรัฐในสมัยนั้นเรียกว่า "คุรุน (Kurun) ตามแบบอย่างของเขมรโบราณ ซึ่งเราอาจตีความได้ว่า

รูปแบบทางการเมืองของอาณาจักรทุน-ชุน ซึ่งเป็นอาณาจักรสำคัญในบริเวณคอคอของคาบสมุทรในสมัยนี้ คงอยู่ในระยะที่มีการเปลี่ยนรูปแบบจากระบบหัวหน้าเผ่าที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ และเน้นบุคลิกภาพส่วนตัว อันเป็นพื้นฐานทางสังคมการเมืองของยุคโลหะที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจอยู่บนระบบการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย มาสู่ระบบนครรัฐ ภายใต้การปกครองของกษัตริย์ผู้มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าว แนวความคิดเกี่ยวกับเทวราชดังกล่าว คงจะเป็นที่ดึงดูดความสนใจของหัวหน้าเผ่าหรือเจ้าเมืองในภูมิภาคนี้ ในการที่จะใช้สถาบันดังกล่าว เพื่อที่จะให้ตนเองเป็นอิสระจากกรอบอำนาจที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายประเพณี (odot) ขณะเดียวกันก็เป็นการยกฐานะของตนให้เหนือกว่าหัวหน้าเผ่าหรือเจ้าเมืองคนอื่นๆ เพื่อที่จะได้รับความร่วมมือหรืออ้างสิทธิที่จะเรียกเก็บผลิตผลส่วนเกิน หรือเกณฑ์แรงงานจากชุมชนที่อยู่นอกเขตอำนาจของตน แต่ก่อนที่หัวหน้าเผ่าหรือเจ้าเมืองจะได้รับความสำเร็จดังกล่าว ก็จะต้องมีการแก่งแย่งอำนาจในการที่จะควบคุมแรงงานในชุมชนต่างๆ เพื่อเป็นฐานอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง ครั้นเมื่อได้อำนาจแล้วก็จำเป็นต้องมีมาตรการที่รักษาอำนาจนั้นไว้ โดยการสร้างป้อมปราการและกำแพงเมือง ตลอดจนมีกองทหารเพื่อคุ้มครองป้องกันกษัตริย์ผู้ปกครองและราชวงศ์ในยุคของนครรัฐ และการแย่งชิงอำนาจเพื่อรวมเป็นอาณาจักรนี้ แนวความคิดและอุดมการณ์ของศาสนาฮินดู โดยเฉพาะแนวความคิดเกี่ยวกับความภักดี (phakti) เป็นอุดมการณ์ที่สอดคล้องต่อความต้องการจำเป็นของรัฐนักรบเล็กๆ เหล่านี้อย่างยิ่ง* ในสมัยพันปีแรกของคริสต์ศตวรรษอาจกล่าวได้ว่ามีกระบวนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากระบบหัวหน้าเผ่า (Tribal chief) ที่มีการสืบทอดตำแหน่งและอำนาจ โดยอาศัยความยินยอมพร้อมใจ และสืบทายาทไปสู่ระบบเทวราชา (God-king) จากหัวหน้าผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (Shamans) ไปเป็นพรหมณ์จากชุมชนหมู่บ้านมาเป็นเมืองหรือนคร หรือ

ถ้าจะกล่าวโดยย่อก็อาจกล่าวได้ว่า เป็นการเปลี่ยนจากวัฒนธรรม (culture) มาสู่อารยธรรม (civilization)

ส่วนพัฒนาการทางด้านศาสนาในยุคต้นๆ นี้ อิทธิพลของศาสนาฮินดูและพราหมณ์ ได้ก่อให้เกิดแนวความคิดและอุดมการณ์ที่มีลักษณะครอบคลุม (macroconception) ที่จะสร้างพันธนาการขึ้นระหว่างศาสนากับผู้แสวงหาความหลุดพ้นที่มีอยู่ในศาสนานั้นฝ่ายหนึ่ง และในขณะเดียวกันนักบวชในศาสนา คือพราหมณ์ ที่รวมกันเป็นองค์กรกับระบบการเมืองอีกฝ่ายหนึ่ง ก็เป็นผู้ที่สร้างหลักการเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ (Kingship) ขึ้นมาตามแนวความคิดที่มีอยู่ในคัมภีร์พระเวทของฮินดูนั้น ระบบสังคมอันเป็นผลมาจากการสร้างสรรคของพระผู้เป็นเจ้า ประกอบด้วยวรรณะทั้ง ๔ ซึ่งมีกำเนิดมาจากส่วนต่างๆ ของร่างกายของพระผู้เป็นเจ้าโดยมีพราหมณ์เป็นผู้เกิดก่อน โดยออกมาจากปาก กษัตริย์ออกมาจากแขน ไวศยะออกมาจากต้นขา และศุทรออกมาจากเท้า เพื่อคุ้มครองจักรวาลที่พระผู้เป็นเจ้าได้สร้างขึ้นดังกล่าว พระองค์ได้กำหนดภาระหน้าที่ของแต่ละวรรณะไว้ว่า พราหมณ์ให้มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนและศึกษาพระเวท เป็นผู้ให้และรับทาน และเป็นผู้ทำพิธีบูชาและบวงสรวงสังเวยพระผู้เป็นเจ้า เพื่อประโยชน์แห่งตนและผู้อื่น กษัตริย์เป็นผู้ที่มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองประชาชนให้บำเหน็จรางวัล ศึกษาพระเวท ทำการบูชาบวงสรวงพระผู้เป็นเจ้า และไม่ปล่อยตัวให้มัวเมาอยู่ในกิเลส ไวศยะเป็นผู้ทำการค้า ให้กู้ยืม ทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ให้ของกำนัล ศึกษาพระเวท และบูชาบวงสรวงพระผู้เป็นเจ้า ส่วนศุทรนั้น พระผู้เป็นเจ้ากำหนดให้มีภาระหน้าที่อย่างเดียว คือเป็นผู้รับใช้วรรณะทั้งสามที่อยู่เหนือตน โดยที่พราหมณ์ถือตนว่าเป็นผู้ที่เกิดก่อนวรรณะอื่นๆ และเกิดมาจากปากของพระผู้เป็นเจ้า เป็นเจ้าของพระเวทเป็นผู้เกิดมาเพื่อคุ้มครองสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าสร้างขึ้น พราหมณ์จึงถือตนว่าอยู่เหนือวรรณะอื่นๆ ทั้งหมด แม้จะเป็นความจริงว่าความคิดและอุดมการณ์ของฮินดูในเรื่องที่

เกี่ยวกับวรรณะจะไม่ได้ถูกนำเข้ามาใช้ในดินแดนของคาบสมุทรลพบุรี หรือเอเชียอาคเนย์ทั้งระบบ แต่อย่างน้อยก็อาจจะกล่าวได้ว่า ในชุมชนที่เป็นของอินเดียอย่างเช่นสถานีการค้า หรือชุมชนชาวอินเดียที่อพยพเข้ามาทำเหมืองแร่ หรือในราชสำนักที่อยู่ภายใต้ อิทธิพลของพราหมณ์แนวความคิดและอุดมการณ์ที่เกี่ยวกับวรรณะก็คงเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลอยู่มาก ในฐานะที่เป็นพื้นฐานในการกำหนดสถานภาพ และภาระหน้าที่ทางสังคมของประชาชน

ทางด้านความคิดที่ว่ากษัตริย์ถูกสร้างขึ้นมา เพื่อคุ้มครองโลกที่พระผู้เป็นเจ้าสร้างขึ้นนั้น มีกล่าวไว้ในคัมภีร์ของพระมานู โดยอ้างว่ากษัตริย์กำเนิดมาจากส่วนต่างๆ ของพระผู้เป็นเจ้าของศาสนาฮินดู ๔ องค์ คือ พระอินทร์ พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระยม พระกูปเระ (เทพเจ้าแห่งทรัพย์สินหรือความมั่งคั่ง) พระอัคคี พระพิรุณ และพระพายซึ่งเป็นการยืนยันคติความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์ตามคติฮินดูนั้น กษัตริย์จะสำแดงอิทธิฤทธิ์ของเทพเจ้าต่างๆ ที่พระองค์ถือกำเนิดขึ้นมา เป็นต้นว่า ด้วยอิทธิฤทธิ์ของพระอินทร์ก็สามารถที่จะบันดาลฝนให้ตกลงมาเปรียบเสมือนความมั่งคั่งความอุดมสมบูรณ์ที่กษัตริย์จะบันดาลให้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรของพระองค์ เช่นเดียวกับพระอาทิตย์ส่องแสงอันแรงกล้ามาเผาน้ำให้เป็นไอลือดตกลงมาเป็นฝน กษัตริย์ก็เก็บผลิตผลส่วนเกินจากราษฎรในรูปภาษีเพื่อนำไปทำนุบำรุงประเทศ และเช่นเดียวกับพระพายที่พัดไปทุกแห่งหน กษัตริย์ก็มีสายลับแทรกซึมอยู่ทุกหัวระแหงของราชอาณาจักร เพื่อเป็นหูเป็นตาของกษัตริย์ ดูแลความเคลื่อนไหวต่างๆ ของศัตรูผู้คิดร้ายต่อแผ่นดิน และทำนองเดียวกับแผ่นดินที่รองรับราษฎรทุกคน กษัตริย์ก็เป็นผู้ให้ความคุ้มครองแก่ทุกคนโดยเสมอหน้ากัน^๔

ในมหากาพย์วรรณกรรมที่แต่งขึ้นเพื่อสนับสนุนการกลับมาสู่อำนาจของศาสนาพราหมณ์หลังจากที่หมดอำนาจไประยะหนึ่ง โดยรวมเอาความคิดทางพุทธศาสนาเข้าไปด้วย ได้กล่าวถึงกำเนิดและความถูก

ทำนองคลองธรรมของสถาบันกษัตริย์ว่า ในสภาวะ
 ธรรมชาติมนุษย์มีความเลวร้ายและศีลธรรมก็เสื่อมทราม
 ลงทุกขณะ เพื่อรักษาความเป็นระเบียบ และความ
 สงบสุขในโลก พระผู้เป็นเจ้าจึงทรงสร้างกษัตริย์ขึ้นมา
 เพื่อคุ้มครองป้องกันมิให้เกิดความวุ่นวายและเสื่อม
 ศีลธรรมดังกล่าว ภาระหน้าที่กษัตริย์ตามหลักของ
 คัมภีร์ธรรมศาสตร์มิได้แตกต่างหากจากจรรยาบรรณ
 ทางสังคม (social ethics) ซึ่งต่อมาได้พัฒนาไปสู่
 หลักการที่เรียกว่า "ราชธรรม" (rajadharma) หรือ
 ธรรมของกษัตริย์ หน้าที่ที่สำคัญของกษัตริย์ก็คือการ
 ที่จะรักษาระเบียบสังคม โดยเฉพาะระบบวรรณะไว้มิให้
 เกิดการสับสน กล่าวคือ จะต้องดูแลมิให้ผู้ที่อยู่ใน
 วรรณะไวศยยะและศูทรหลักเลียงหน้าที่ที่กำหนดไว้ใน
 คัมภีร์พระเวท ในการรักษาความเป็นระเบียบของสังคม
 กษัตริย์มีทันตะ (danta) คืออำนาจที่จะใช้กำลัง
 ลงโทษเมื่อมีการละเมิดขึ้น ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์
 ของพระมานูกกล่าวสนับสนุนความคิดดังกล่าวว่า โดย
 การบังคับมิให้เกิดความสับสนในเรื่องวรรณะ กษัตริย์
 จะมีอำนาจและความมั่งคั่ง ในคัมภีร์อรรถศาสตร์
 (Arthashastra) ซึ่งแต่งโดยเกาฏิลยะ (Kautilya) ที่
 ปรีक्षाทางด้านรัฐประศาสน์ นโยบายของบิดาพระเจ้า
 อโศกอันเป็นพื้นฐานความคิดและเหตุผลทางการเมือง
 ที่มีอยู่ในยุคที่อิทธิพลทางวัฒนธรรมของอินเดียแพร่
 กระจายเข้ามาในคาบสมุทรและเอเชียอาคเนย์ ได้
 กล่าวไว้ในคัมภีร์สมฤติ (Smṛiti) เรื่องความสำคัญ
 ของวรรณะทั้ง ๔ ที่พระผู้เป็นเจ้าสร้างขึ้นมา ทั้งได้
 ยืนยันว่ากษัตริย์จะต้องไม่ยอมให้ประชาชนละทิ้งหน้าที่
 ของตน และผู้ที่ทำตามประเพณีของอารยัน ตามกฎ
 ของวรรณะและดำเนินชีวิตตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้
 โดยศาสนาจะเป็นผู้ที่ได้รับความสุขทั้งในโลกนี้ และ
 โลกหน้า ส่วนในเรื่องของการใช้อำนาจในการลงโทษ
 เกาฏิลยะได้ย้ำว่า ความผาสุกและความก้าวหน้าจะเกิด
 ขึ้นในโลก เมื่อมีการลงโทษอย่างถูกต้องเหมาะสม
 ประชาชนก็จะประพฤติถูกทำนองคลองธรรม และ
 ประกอบการทำงานด้วยความขยันขันแข็ง อันจะเป็นทางที่

จะไปสู่ความมั่งคั่งและผาสุกในที่สุด

อรรถศาสตร์ในความหมายที่เกาฏิลยะใช้ คือ
 การดำเนินนโยบายหรือการบริหารทางด้านเศรษฐกิจ
 การเมือง ในความหมายเดียวกับที่อาดัม สมิธ และ
 คาร์ล มาร์กซ์ ใช้ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ อันเป็น
 เรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมือง
 ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ในคัมภีร์อรรถศาสตร์
 ยังได้กล่าวถึง การจัดการเกี่ยวกับการเหมืองแร่ และ
 อุตสาหกรรม การผูกขาดการดำเนินการทางเศรษฐกิจ
 ของกษัตริย์ รายได้ของรัฐระบบการเก็บภาษีอย่างมี
 ประสิทธิภาพและวิธีป้องกันมิให้มีการรั่วไหล ตลอดจน
 วิธีการทางด้านบัญชี ซึ่งในทัศนะของแมกซ์ เวเบอร์
 แล้วการปรากฏของระบบบัญชี และมาตรการทาง
 การเงิน ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของระบบทุนนิยม
 นอกจากนี้คัมภีร์อรรถศาสตร์ยังได้กล่าวถึงการที่จะ
 ดำรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยของรัฐ การทำสงคราม และ
 การผูกมิตรกับต่างประเทศเกาฏิลยะ ยังได้ย้ำว่า
 เศรษฐกิจเป็นพื้นฐานสำคัญของการใช้อำนาจด้วยกำลัง
 และพื้นฐานที่สำคัญของสังคมและวัฒนธรรม "อรรถะ
 (การดำเนินการหรือการบริหาร) และอรรถะเท่านั้น ที่
 จะทำให้ความปรารถนาเป็นความจริงขึ้นมาได้"^{๑๐}

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากษัตริย์จะเป็นผู้ที่พระผู้
 เป็นเจ้าสร้างขึ้น และให้เป็นผู้คุ้มครองความเป็น
 ระเบียบของสังคม โดยมีอำนาจที่จะใช้กำลังสนับสนุน
 แต่กษัตริย์ก็มีผู้ที่มีอำนาจแต่ผู้เดียว ผู้ที่มีอำนาจและ
 อ้างว่าเป็นผู้คุ้มครองสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าสร้างขึ้นมาอีก
 ผู้นี้คือพราหมณ์ พราหมณ์ในฐานะเป็นอาจารย์ คือ
 ผู้มีความรู้และอบรมสั่งสอน (Acharya) เป็นผู้ตีความ
 และผู้ให้การปรึกษากษัตริย์เกี่ยวกับธรรม ความเหนือ
 กว่าของพราหมณ์เกิดจากข้อเท็จจริงที่ว่า พราหมณ์เป็น
 ผู้ตีความกฎหมาย ขณะที่กษัตริย์เป็นเพียงผู้บังคับใช้
 กฎหมายด้วยการลงทัณฑ์ นอกจากนี้ กษัตริย์ยังต้อง
 อาศัยพราหมณ์ทางด้านที่จะสร้างความชอบธรรม และ
 อำนาจศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์ในทางพิธีกรรมต่างๆ ความ
 จำเป็นดังกล่าวทำให้กษัตริย์ต้องให้การสนับสนุน

พราหมณ์ ด้วยการให้ที่ดินในการสร้างศาสนสถานและผู้คนที่จะทำการผลิตเพื่อเลี้ยงองค์การศาสนา แม้ว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของดินแดนในคาบสมุทรมะลายูไม่ได้กล่าวถึงตำแหน่ง "ปุโรหิต" ซึ่งเป็นประมุขของพราหมณ์ในราชสำนัก อย่างที่ปรากฏในอาณาจักรเขมรในสมัยเดียวกัน แต่ระบบการลำดับชั้นของพราหมณ์ในราชสำนักของภูมิภาคนี้ก็จะต้องมีอยู่ และเพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนให้มีอำนาจ พวกพราหมณ์ก็อาจจะใช้วิธีการยกย่องตัวเองของตนให้กับกษัตริย์อย่างปรากฏในกรณีของเขมร เป็นผลให้เกิดการประสานประโยชน์ระหว่างกษัตริย์และพราหมณ์ ขณะเดียวกันพราหมณ์โดยการอบรมสั่งสอน และพิธีกรรม ทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับอำนาจของกษัตริย์ ภาระหน้าที่ที่จะผลิต และให้บริการแก่ชนชั้นที่อยู่เหนือตนในหมู่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวรรณะไวศยะและศูทร

เท่าที่กล่าวมาแล้วในตอนนี้อย่างสรุปได้ว่าในกระบวนการพัฒนาการรูปแบบทางสังคมการเมืองของดินแดนในบริเวณคอคอของคาบสมุทรมลายูที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของศาสนาฮินดูและพราหมณ์ ในระยะตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษจนถึงประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ นั้นชุมชนขนาดเล็กที่มีความกลมกลืนทางสังคมวัฒนธรรม อาศัยความสัมพันธ์ทางเครือญาติเป็นพื้นฐานของความร่วมมือ การผลิตภายในชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล และพันธกรณีที่ติดต่อกัน และผู้ที่มีอำนาจก็มีกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน เมื่อมีการติดต่อกับสังคมภายนอกโดยการค้าแลกเปลี่ยน ทำให้อิทธิพลภายนอก โดยเฉพาะวัฒนธรรมอินเดียเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม เป็นผลให้ภายในของแต่ละสังคมค่อยๆ เข้ามารวมอยู่ในส่วนกลางของเมืองหรือนครอันเป็นศูนย์กลางทางพิธีกรรมทางศาสนา ที่จะทำหน้าที่ควบคุมทางเศรษฐกิจและการเมืองเหนือดินแดนที่ประกอบด้วยส่วนที่เป็นเมืองและชนบท ประชากรจะประกอบด้วยส่วนที่อยู่ในเมืองกับส่วนที่อยู่

ในชนบท ซึ่งเป็นชนชั้นผู้ที่ทำการผลิตเพื่อคนในเมืองหรือที่เรียกว่า "ชาวนา" อันเป็นชนชั้นที่เกิดขึ้นมาเนื่องจากการเกิดเมืองและความเป็นอยู่แบบเมือง

พร้อมๆ กับการเปลี่ยนรูปทางด้านสังคม การเมืองดังกล่าว สถาบันเทวราชาก็เกิดขึ้น เทวราชเป็นสถาบันที่ดึงดูดความสนใจของผู้นำชุมชนในระดับหมู่บ้านเดิม ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการสร้างความเป็นปึกแผ่น แต่รูปแบบของสังคมเผ่าพันธุ์ดั้งเดิม ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าไม่สามารถที่จะขยายอำนาจที่จำเป็นในการปกครองในบริเวณที่กว้างขวางกว่าหมู่บ้านได้ สถานการณ์ของดินแดนในคาบสมุทรมลายูจะเป็นกรณีของชุมชนชายทะเลที่ทำการค้าขายกับพ่อค้าต่างชาติ เพื่อที่จะมีหลักประกันที่จะได้รับผลผลิตจากชุมชนที่อยู่ห่างจากชายฝั่งเข้าไปในบริเวณภายในอย่างสม่ำเสมอ และการที่จะติดต่อกับพ่อค้าภายนอกในนามของชุมชนต่างๆ ส่วนรวม ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง และขยายขอบเขตอำนาจของหัวหน้าเผ่าหรือชุมชนที่มีอยู่เดิม รูปแบบของสถาบันทางการเมืองของอินเดียที่แพร่กระจายเข้ามาจึงได้รับการยอมรับ โดยนำมาปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น เมื่อเกิดรูปแบบความสัมพันธ์ทางด้านอำนาจอย่างใหม่ขึ้นแล้ว ผู้นำชุมชนก็พยายามที่จะสร้างความถูกต้องให้กับอำนาจของตน ซึ่งในกรอบวัฒนธรรมของอินเดีย ผู้ที่จะสร้างความถูกต้องดังกล่าวก็คือพราหมณ์ ฉะนั้นจึงไม่เป็นการแปลกประหลาดอะไร ที่เราจะพบจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า พราหมณ์ได้เข้ามาปรากฏอยู่ในดินแดนคาบสมุทรมลายูแล้วตั้งแต่ตอนต้นๆ ของคริสต์ศตวรรษ

อุดมการณ์พุทธศาสนากับพัฒนาการรูปแบบทางสังคมและการเมือง

เท่าที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษ จนถึงในราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ดินแดนในคาบสมุทรมลายู โดยเฉพาะในบริเวณคอคอตก

ได้พัฒนารูปแบบทางสังคมการเมืองขึ้นมาภายใต้การกระตุ้นของอิทธิพลทางวัฒนธรรมอินเดีย อันเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของดินแดนในภูมิภาคนี้ ในยุคต้นไม่เหมาะสมที่จะพัฒนาระบบการเกษตรที่มั่นคงเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ประกอบกับดินแดนในแถบนี้ตั้งอยู่บริเวณที่เป็นจุดเชื่อมโยงของเส้นทางการค้าที่สำคัญ ระหว่างดินแดนทางตอนใต้ของจีน และดินแดนทางฝั่งตะวันตก บริเวณทะเลแดงและอินเดียตอนใต้ ทำให้ต้องอาศัยความได้เปรียบของทรัพยากรธรรมชาติทางด้านเหมืองแร่และผลผลิตจากป่า ทำการค้าแลกเปลี่ยนกับสังคมภายนอกภายใต้สภาพแวดล้อมและพื้นฐานทางเศรษฐกิจการค้าดังกล่าว ชุมชนต่างๆ ที่อยู่บริเวณชายฝั่งทะเลที่เป็นเมืองท่าหรือสถานีการค้ากับชุมชนที่ห่างจากชายฝั่งเข้าไปในดินแดนภายใน ที่อาศัยความผูกพันทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์กับความชำนาญเฉพาะในการผลิตอันเป็นผลของการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ได้เข้ามามีความสัมพันธ์กันโดยอาศัยอุดมการณ์ของศาสนาฮินดู ที่ส่งเสริมการแบ่งงานทางสังคมโดยอาศัยชาติกำเนิดและความชำนาญเฉพาะอย่างในการผลิต โดยมีกษัตริย์ผู้มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์เป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจและการผลิตรวมทั้งการปริวรรตผลผลิต มีนักบวชคือพราหมณ์ที่รวมเป็นองค์การทางศาสนาเป็นผู้สร้างความชอบธรรมให้แก่สถาบันของกษัตริย์ และทำให้อุดมการณ์ของศาสนาฮินดูที่มีกำหนดไว้ในคัมภีร์พระเวทเป็นสิ่งที่มีความเป็นจริงขึ้นมา โดยอาศัยพิธีกรรม และการบวงสรวงสังเวยพระผู้เป็นเจ้า

เมื่อมาถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ อย่างเข้าคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจำนวนหนึ่ง ที่มีผลทำให้โครงสร้างสังคมและการเมืองของดินแดนในเอเชียอาคเนย์ และโดยเฉพาะในบริเวณคอคอตกกระที่มีอยู่ก่อนหน้านั้นไม่สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนไป หรือไม่อาจดำเนินต่อไปได้ และจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงภายในทางด้านโครงสร้างความสัมพันธ์หรือทางด้านคุณภาพ

ดังกล่าว เป็นผลให้ลัทธิความเชื่อหรืออุดมการณ์ทางศาสนาที่มีอิทธิพลครอบงำอยู่เดิม ซึ่งได้แก่อิทธิพลทางด้านความคิดและอุดมการณ์ทางศาสนาฮินดูจำต้องเปิดทางให้กับความคิด และอุดมการณ์ของศาสนาจำนวนหนึ่ง ซึ่งแม้จะแพร่กระจายเข้ามาและเป็นที่ยอมรับนับถืออยู่บ้างแล้ว แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่อยู่นอกระบบ (peripheral beliefs) ยังไม่เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นที่มีอำนาจทางการเมืองปกครอง ลัทธิความเชื่อดังกล่าว ได้แก่ พุทธศาสนานิกายเถรวาทเป็นสำคัญพุทธศาสนานิกายเถรวาทโดยเฉพาะลัทธิลังการวศ์ได้เริ่มเป็นที่ยอมรับ และในที่สุดก็เข้ามาแทนอุดมการณ์ทางสังคมและการเมืองตามคติของลัทธิฮินดู

ทางการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกนั้น ย่อมเป็นที่ยอมรับกันอยู่โดยทั่วไปว่า คริสตศตวรรษที่ ๑๓ เป็นยุคของการเกิดและความรุ่งเรืองของระบบสังคมและการเมืองในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ รวมตลอดทั้งคาบสมุทรมลายูด้วย อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเสื่อมสลายของอาณาจักรมหาอำนาจบนผืนแผ่นดินใหญ่และคาบสมุทร ที่สำคัญก็คืออาณาจักรเขมร ขวา ทวารวดี ศรีวิชัย และฟูกาม ขณะเดียวกันก็เกิดรัฐของชนชาติไทยขึ้นในบริเวณที่ราบลุ่มตอนบนและตอนล่างของแม่น้ำเจ้าพระยา พร้อมๆ กับการแพร่กระจายของพุทธศาสนาที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของมอญเข้าไปในรัฐที่เกิดขึ้นใหม่ สิ่งที่มีความสำคัญและเป็นที่น่าสังเกตในสมัยนี้ก็คือ พร้อมๆ กับการเกิดของรัฐภายใต้อิทธิพลของพุทธศาสนานิกายเถรวาทในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำดังกล่าว การปลูกข้าวที่ใช้การทดน้ำหรือชลประทานก็แพร่ขยายไปอย่างกว้างขวางในสมัยเดียวกัน แม้จะเป็นที่ยอมรับและมีหลักฐานยืนยันได้ว่า การปลูกข้าวได้มีอยู่แล้วเมื่อวัฒนธรรมอินเดียแพร่กระจายเข้ามาในเอเชียอาคเนย์^{๑๑} จากการศึกษาเกี่ยวกับการปลูกข้าวในเอเชียอาคเนย์ เราทราบว่าข้าวพันธุ์ที่ปลูกในประเทศไทย และข้างเคียงในสมัยแรกๆ คือระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๑๓ เป็นพันธุ์ข้าวที่กระจายเข้ามาทางตะวันออกสู่คาบสมุทรมลายูอินโดจีน

โดยผ่านมาทางที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคาและพรหมบุตร ไปสู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำอิรวดี สาละวิน เจ้าพระยา แม่น้ำโขง จนถึงทะเลสาบเขมร (Tonle Sap) เมื่อเข้ามาในตอนแรกๆ การปลูกข้าวคงจะทำตามบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง บริเวณชายฝั่งแม่น้ำและทะเลสาบ ในระยะต่อมาเมื่อเกิดระบบชลประทาน การปลูกข้าวจึงได้กระจายเข้าไปในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำที่สำคัญๆ และหลังจากคริสตศตวรรษที่ ๑๕ เป็นต้นมา ปรากฏว่าข้าวไร่ซึ่งเป็นพันธุ์ที่แพร่กระจายเข้ามาในตอนแรกๆ ก็ค่อยๆ หายไปจากที่ราบลุ่มของแม่น้ำอย่างรวดเร็ว และถูกแทนที่โดยข้าวพันธุ์ที่ปลูกในที่ลุ่ม๑๒ แม้ว่าการปลูกข้าวจะถือกำเนิดมาพร้อมกับรัฐในเอเชียอาคเนย์ แต่การปลูกข้าวแบบท่อน้ำหรือใช้การชลประทานในภูมิภาคนี้ก็เพิ่งจะเกิดขึ้นเมื่อพัฒนาการรูปแบบทางสังคมการเมืองเจริญมาถึงระดับหนึ่ง ในสมัยตั้งแต่คริสตศตวรรษที่ ๑๓ เป็นต้นมานี้เท่านั้น

การปลูกข้าวแบบท่อน้ำนั้นมีความแตกต่างกับการปลูกข้าวไร่ตามบริเวณที่ลาดไหล่เขาที่อาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติอย่างมาก โดยที่การปลูกข้าวแบบท่อน้ำนั้นกระทำโดยการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศวิทยาที่มีอยู่เดิมโดยสิ้นเชิง ทั้งยังจะต้องมีการสร้างสภาพแวดล้อมขึ้นใหม่อีกด้วย หลังจากที่มีการแผ้วถางที่ตามวิธีการทำไร่แบบโค่นเผา (slash and burn) และกำจัดตอและสิ่งกีดขวางต่างๆ ออกไปหมดแล้ว พื้นที่ๆ จะใช้ปลูกข้าวท่อน้ำ และถูกปรับให้ไ้ระดับ และสร้างคันดินโดยรอบเพื่อให้น้ำขังอยู่ได้ ตลอดระยะเวลาที่ข้าวกำลังเจริญเติบโตโดยวิธีการดังกล่าว สภาพนิเวศวิทยา (ซึ่งสำหรับประเทศไทยคือป่าแถบมรสุมและทุ่งหญ้าที่ไม่ก่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ) จะถูกเปลี่ยนแปลงให้มีสภาพพิเศษเฉพาะสำหรับปลูกพืชชนิดเดียวคือ ข้าวที่ติดต่อกันไปตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ระบบการปลูกข้าวแบบท่อน้ำถือว่าเป็นระบบที่ให้ผลผลิตสูงสุดแต่ขณะเดียวกันก็ต้องการดูแลเอาใจใส่มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการอื่นๆ ที่มนุษย์เคยคิดค้นขึ้นมา๑๓ ด้วยเหตุที่การปลูกข้าวท่อน้ำต้องการน้ำขังอยู่เป็นเวลา

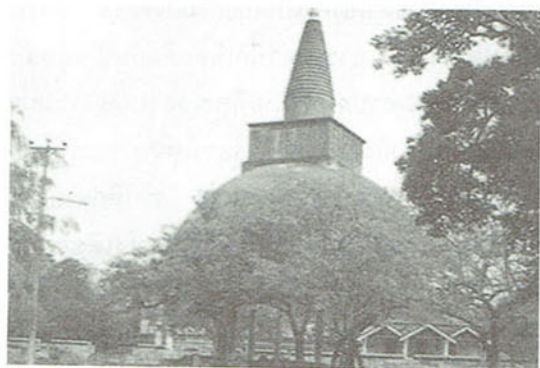
นาน และน้ำที่ต้องใช้มีปริมาณมาก การมีน้ำมากหรือน้อยไปก็ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของข้าว จึงทำให้ต้องมีการทดและระบายน้ำ สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การปลูกข้าวแบบนี้เป็นผล ปริมาณแรงงานและวัสดุที่ต้องใช้จึงเป็นสิ่งที่เกิณกำลังความสามารถของแต่ละครอบครัว หรือในบางกรณีแต่ละชุมชนจะดำเนินการตามลำพังได้ ระบบการปลูกข้าวแบบท่อน้ำจึงต้องการความร่วมมือ และจัดการในระดับภูมิภาค ก่อให้เกิดรูปแบบทางสังคมการเมืองพล้น้ำ (hydraulic polity) ซึ่งมีการรวมอำนาจไว้ในกำมือของกษัตริย์ตามที่วิทโฟเกล (Wittfogel) เสนอ๑๔ ฉะนั้นเมื่อมาถึงยุคนี้จึงเห็นได้ว่าเงื่อนไขที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จทางด้านพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการเมือง ก็คือความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรทางด้านกำลังคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาการรูปแบบสังคมการเมืองจากสมัยที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของศาสนาฮินดูที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจการค้าแลกเปลี่ยนในระยะแรกมาสู่รูปแบบสังคมการเมืองตามคติพุทธศาสนา นิภายเถรวาทลัทธิสังฆาวงศ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตรแบบชลประทานในบริเวณคอคอดของคาบสมุทร คือหลักฐานที่มีอยู่ในบริเวณชายฝั่งตะวันออก โดยเฉพาะบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ๓ เมือง สงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช จากการสำรวจขุดค้นทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ของดินแดนบริเวณดังกล่าว ปรากฏหลักฐานที่แสดงถึงการแพร่กระจายเข้ามาของอิทธิพลทางวัฒนธรรมของทมิฬ อินเดีย เขมร ศรีวิชัย ลังกา รวมทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยเฉพาะอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีเทคนิคในการผลิตและคุณภาพสูงมีความต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน๑๕ บริเวณที่เป็นที่ตั้งชุมชนเก่าแก่ที่สุด ในบริเวณนี้คือบริเวณแหลมสทิงพระ แต่เดิมบริเวณที่เป็นอำเภอสทิงพระ ระโนด

และตัวเมืองสงขลาเองคงเป็นเกาะริมฝั่งทะเล ต่อมา แผ่นดินดินขึ้น เกาะเหล่านี้ก็เชื่อมติดกันเป็นแหลม แยกออกมาจากคาบสมุทรโดยมีทะเลสาบกัน แม่น้ำ ที่ไหลออกมาจากฝั่งตะวันตกลงสู่อ่าวไทยทางตะวันออก คงจะไล่น้ำเค็มออกไปจากทะเลสาบ ทำให้กลายเป็น ทะเลสาบน้ำจืดในแผ่นดินที่ใหญ่โตแห่งเดียวของ ประเทศไทย การมีน้ำและกุ้งปลาอย่างอุดมสมบูรณ์ คงทำให้บริเวณนี้เหมาะแก่การตั้งชุมชน แต่ก่อนที่จะมีการตั้งชุมชน จากหลักฐานทางโบราณคดีพบว่าบริเวณ แหลมสทิงพระเป็นบริเวณทุ่งหญ้าที่มีพื้นดินเป็นทราย จากนั้นทุ่งหญ้าก็ถูกแทนด้วยนาข้าว บริเวณที่เป็นนา เดิมศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศอยู่ในระดับที่ลึกกว่า ปัจจุบัน ข้าวที่ปลูกได้ผลดีมากจึงเชื่อได้ว่าคงจะมีน้ำ เพียงพอ แต่บริเวณสทิงพระเมื่อเปรียบเทียบกับบริเวณ อื่นๆ ในภาคใต้มีน้ำฝนไม่เพียงพอที่จะใช้ปลูกข้าวแบบ ทดน้ำ คือมีเพียงปีละ ๑,๕๐๐-๒,๐๐๐ มิลลิเมตร (พัทลุงและนครศรีธรรมราช มีฝนปีละ ๒,๐๐๐-๒,๔๐๐ ม.ม.) ฉะนั้นน้ำที่นำมาใช้ปลูกข้าวคงได้มาโดยอาศัย การชลประทานช่วย^{๑๖} ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ (พุทธศตวรรษที่ ๑๘) ชุมชนในบริเวณ "แผ่นดินบก" ซึ่ง ได้แก่ บริเวณหัวเขาแดงฝั่งตรงข้ามตัวจังหวัดสงขลา ขึ้นไปทางเหนือผ่านเขตอำเภอสทิงพระจนสุดเขตอำเภอ ระโนด ได้เจริญเต็มที่และเริ่มขยายชุมชนไปตั้งอยู่ตาม ริมฝั่งทะเลสาบสงขลา ตั้งแต่สมัยนี้เป็นต้นมาบริเวณ ฝั่งทะเลตะวันออกตั้งแต่ท่าชนะลงมาจนถึงทะเลสาบ สงขลาได้เจริญขึ้นเป็นเมืองสำคัญโดยมีนครศรีธรรมราช เป็นเมืองหลวงเมืองไชยาเป็นเมืองสำคัญทางศาสนา และเมืองสทิงพระเป็นเมืองท่าติดต่อค้าขายกับต่าง ประเทศ^{๑๗} ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ เป็นต้นมา บริเวณแผ่นดินบกของแหลมสทิงพระคงจะอยู่ใต้อิทธิพล ของกษัตริย์แห่งอาณาจักรในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณ ภาคกลาง ได้มีการสร้างวัดวาอารามในพุทธศาสนาขึ้น มากมาย หลักฐานที่เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของยุคนี้ที่เหลือมาจนถึงปัจจุบัน ก็คงเป็น ที่ปรากฏอยู่ในเอกสารเกี่ยวกับการก่อกำเนิดที่ดินหัวเมือง

พัทลุงสมัยอยุธยา^{๑๘}

การสถาปนาพุทธศาสนานิกายเถรวาทลัทธิลังกา วงศ์ ในดินแดนบริเวณคอคออดกระ ซึ่งในกาลต่อมาได้ พัฒนาขึ้นมาเป็นนครศรีธรรมราชนั้น เป็นไปในลักษณะ ที่ระบบศาสนาที่มีอยู่เดิม คือ ศาสนาฮินดูหรือพราหมณ์ จะค่อยๆ รับอิทธิพลพุทธศาสนานิกายมหายาน ซึ่งคงจะแพร่เข้ามาในบริเวณคาบสมุทรในราวต้น คริสตศตวรรษที่ ๘ จากเบงกอลในสมัยราชวงศ์ ไศเลนทร์ พุทธศาสนานิกายนี้มีอิทธิพลของลัทธิตันตริก (Tantric) ที่รู้จักกันในนามของวัชรญาณ หรือ มนตรญาณ ซึ่งเป็นพุทธศาสนานิกายเดียวกันกับที่มี อยู่ในไบโรพุทโร สมัยเดียวกันนี้เป็นนิกายที่รวมเอา ความคิด และพิธีกรรมของศาสนาฮินดูพื้นเมือง โดยเฉพาะลัทธินับถือพระศิวะ (Sivaism) เข้าไปได้ด้วย ศาสนานิกายนี้ได้แพร่กระจายเข้าไปในเขมร และ บริเวณหมู่เกาะในเอเชียอาคเนย์ และเจริญอย่าง รวดเร็วโดยเฉพาะในรัชสมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๒ การผสมผสานระหว่างความเชื่อของพุทธศาสนา นิกายมหายานกับฮินดูในยุคนี้ จะเห็นได้จากชื่อที่เรียก ลัทธิทางศาสนาว่า "ศิวะ-พุทธ" (Siva-Buddha) ที่ปรากฏในจารึกของชวา ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อ ที่ว่าพระพุทธรูปเจ้าเปรียบเสมือน หรือเป็นองค์เดียวกับ พระศิวะ ซึ่งเป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่เหนือเทพเจ้าทั้งหลาย^{๑๙} ในคริสต์ศตวรรษที่ ๙-๑๐ สมัยอาณาจักรศรีวิชัยรุ่งเรือง และมีอิทธิพลเหนือดินแดนในคาบสมุทรบริเวณ คอคออดกระ พุทธศาสนานิกายมหายานก็คงจะเข้าไปมี อิทธิพลเหนือศาสนาฮินดู ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ เมื่อพุทธาในสมัยพระเจ้าอโนรุท (พ.ศ.๑๕๘๗-๑๖๒๐) ได้ชัยชนะท่าตอน (พ.ศ.๑๖๐๐๗) และขยายอิทธิพล ลงมาถึงบริเวณหมู่เกาะเมอรูญและคอคออดกระ พุทธ ศาสนานิกายเถรวาทของมอญก็คงจะแพร่ขยายเข้ามา ในบริเวณคอคออดกระด้วย^{๒๐} ในสมัยเดียวกัน หลักฐานของลังกากล่าวว่า พระสงฆ์ชื่อ อานนท์ จาก ลังกาได้เข้าไปสร้างความรู้ความบริสุทธิ์ให้กับพุทธศาสนา ในอาณาจักรัมบารัฐ (Tamboratttha) คือ นคร

เจดีย์ทรงระฆังคว่ำที่เมืองอนูราปุระ ประเทศศรีลังกา เป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์
มีอิทธิพลต่อสถาปัตยกรรมการสร้างเจดีย์ในศรีธรรมราช ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๘ เป็นต้นมา

ศรีธรรมราช ซึ่งในขณะนั้นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ
ลังกา^{๒๐} อย่างไรก็ตาม พุทธศาสนาที่เข้ามาในระยะ
แรกๆ นั้น อย่างเช่นพุทธศาสนาที่ได้รับมาจากพุกาม
แม้จะปรากฏในตำนานว่า พระเจ้านรธาภษัตรีย์พม่า
จะได้นำพุทธศาสนาบริสุทธิ์ (คือเถรวาท) มาจาก
ท่าตอน (มอญ) แต่จารึกของพุกามเองก็บ่งว่า
พุทธศาสนาในสมัยนั้นมีการผสมผสานกันระหว่างลัทธิ
พระวิษณุ (Vishnuism) ความเชื่อเกี่ยวกับนาคา
(Naga) และผี (Spirits) ในราชสำนักของพระเจ้า
คยานลิตตะ (Kyanasitta) มีโหราเป็นพราหมณ์ ทำ
หน้าที่ผู้นำในพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ สายลัญจณที่ใช้
ในพิธีกรรมทางศาสนาปั่นจากฝ้ายโดยลูกสาวพราหมณ์
พระสงฆ์เองในพิธีทางศาสนาก็ถือหอยสังข์ซึ่งเป็น
สัญลักษณ์ของพวกพราหมณ์ ในการให้ศีลหรือสวด
พระปริต พระพุทธรูปก็ตั้งอยู่เคียงบ่าเคียงไหล่กับ
เทวรูปของพระนารายณ์ นาคหรือนาคา (งู) ก็ได้รับการ
บูชา ตัวภษัตรีย์คยานลิตตะเองก็ถือพระองค์ว่าเป็น
พระวิษณุมาเกิด และนครหลวงของพระองค์ก็ถือว่า
พระอินทร์มีส่วนในการสร้างอยู่ด้วย^{๒๑} ในการที่
พุทธศาสนานิกายเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์เข้ามาแทน
ศาสนาฮินดูและพราหมณ์นั้น นอกจากจะอาศัยการ
เปลี่ยนแปลงพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และระบบความ
สัมพันธ์ทางสังคมและการเมือง ทำให้อุดมการณ์ทาง

ศาสนาที่เป็นพื้นฐานของสังคมที่มีอยู่เดิมไม่สอดคล้อง
กับสภาพความเป็นจริงที่เปลี่ยนไปได้กล่าวนมาแล้ว
พิจารณาจากทางด้านความคิดและอุดมการณ์ของฝ่าย
พุทธศาสนาเอง ก็จะได้เห็นได้ว่าการเข้ามาของพุทธ
ศาสนาเป็นการคัดค้านความคิดและอุดมการณ์ของ
ศาสนาฮินดูและพราหมณ์โดยตรง ในการที่เราจะเข้าใจ
ว่าพุทธศาสนาเข้ามาแทนศาสนาฮินดูและพราหมณ์
อย่างไร เราจะต้องเข้าใจก่อนว่าศาสนาพุทธปฏิเสธอะไร
เราจะเห็นได้ว่าคำสั่งสอนของพุทธศาสนาในตอนต้นๆ
คัดค้านและโจมตีพฤติกรรมของพวกพราหมณ์
แนวความคิดทฤษฎีในทางศาสนา และพิธีกรรมของ
พราหมณ์^{๒๒} มีหลักฐานในพระสูตรที่พระพุทธเจ้าโจมตี
พราหมณ์ที่ถือความสำคัญของชาติกำเนิดยิ่งกว่าผล
ของการกระทำ และหมกมุ่นแต่การประกอบพิธีกรรม
ติดต่อกับพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งผลที่ได้ก็คือตัวพราหมณ์เอง
ไม่ใช้ส่วนรวม แทนที่จะแสวงหาความหลุดพ้น
พระพุทธเจ้ารับผู้ที่จะมาบวชจากผู้ที่มาจากวรรณะ
พราหมณ์และศูทรโดยเสมอภาคกัน แต่การคัดค้าน
ในเรื่องต่างเหล่านั้นก็เป็นเพียงเปลือกนอก แก่นแท้ของ
การปฏิเสธความคิดของศาสนาฮินดูและพราหมณ์ของ
ฝ่ายพุทธ คือการปฏิเสธการมีอยู่ของตัวตนหรืออัตตา
ตามหลักของฮินดูที่มีอยู่ในพระเวทนั้น แบ่งตัวตนออก
เป็น ๓ ประเภทซึ่งมีความสัมพันธ์กัน คือ ประเภทที่หนึ่ง

พระพุทธรูปประทับยืนที่วัดถ้ำดำมบล่า (Dambulla Cave) ประเทศศรีลังกา
อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๘

เป็นตัวตนในระดับจุลภาค (Microcosm) ซึ่งได้แก่ปัจเจกบุคคล (individual self) ประเภทที่สอง เป็นตัวตนระดับโลกหรือจักรวาล (cosmos) อันเป็นโลกของวิญญาณและเทพเจ้าทั้งหลาย และประเภทที่สามคือการบวงสรวงสังเวย (sacrifices) ซึ่งเป็นการประสานสัมพันธ์ตัวตนสองประเภทแรกเข้าด้วยกัน ความเชื่อเกี่ยวกับตัวตนของศาสนาฮินดู ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสังคมของระบบครอบครัวขยาย (joint family) โดยมีรูปแบบของผู้ทรงอำนาจและพิธีกรรมที่จะสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับสถาบันครอบครัวดังกล่าว และสถาบันทางการเมืองในระดับสูงขึ้นไปในรูปของรัฐและระบบกษัตริย์ตามคติของฮินดู โดยมีพราหมณ์เป็นผู้ดำเนินการพิธีกรรมของพราหมณ์ โดยเฉพาะการเซ่นสังเวยเป็นการช่วยให้แนวความคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวตนต่างๆ ครอบครัวยุคโบราณและสถาบันกษัตริย์ กลายเป็นสิ่งที่มีตัวตนขึ้นมาใน

สังคม ขณะเดียวกันก็ทำให้พราหมณ์เป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในฐานะเป็นผู้กำหนดความถูกต้องและผู้พิทักษ์สังคม^{๒๔}

ในการปฏิเสธตัวตนของพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่การปฏิเสธไม่ยอมรับโดยสิ้นเชิงหากแต่ตัวตนที่ยอมรับในพุทธศาสนามีความหลากหลายในองค์ประกอบ พุทธศาสนาให้ภาพของโลกว่าเป็นระบบของส่วนรวม (collective system) ที่สร้างขึ้นมาจากแนวความคิดที่มีอยู่แล้วของอินเดียเกี่ยวกับจักรวาล พุทธศาสนาได้อาศัยแนวความคิดเกี่ยวกับเขาพระสุเมรุของฮินดูเป็นศูนย์กลางและวงล้อของจักรวาล แต่ได้นำมาจัดและให้ความหมายใหม่ ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าตั้งแต่ระยะเริ่มต้น คำสั่งสอนของพุทธศาสนาดังอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดเกี่ยวกับจักรวาล อุดมการณ์ของกษัตริย์ในฐานะเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นผู้ที่จะปลดปล่อยโลกให้หลุดพ้น ตลอดจนโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม

และพิธีกรรมในราชสำนักที่จัดตามปฏิทิน ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดเกี่ยวกับจักรวาลทั้งสิ้น

การที่เราจะกล่าวถึงกระบวนการที่สถาบันทางการเมืองและกษัตริย์ตามคติของพุทธศาสนาที่แพร่กระจายออกไปนอกอินเดีย และไปเจริญงอกงามอยู่ในดินแดนอย่างในบริเวณคาบสมุทรมายากที่จะพูดได้ในรายละเอียด แต่ถ้าจะประมวลจากข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ก็อาจพอสรุปออกมาเป็นภาพกว้างๆ ได้ว่า ในชุมชนที่มีลักษณะหลากหลายทางด้านสังคมและวัฒนธรรม จะมีความพยายามที่จะรวมเอาความแตกต่างที่มีลักษณะของการแบ่งงานทางสังคมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จุดมุ่งหมายของศาสนาก็คือการที่จะสร้างความชอบธรรมความถูกต้องของระบบต่างๆ ที่เข้ามารวมอยู่ด้วยกัน ซึ่งได้แก่ความเชื่อต่างๆ ที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่น รวมทั้งความเชื่อในเรื่องภูตผีปิศาจ สถาบันกษัตริย์ซึ่งประกอบด้วยข้าราชการบริพารจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างดังกล่าว ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของโลกอันสูงส่งของพระผู้เป็นเจ้า มีนครหลวงอันศักดิ์สิทธิ์ มีศาสนสถานและพระราชวัง เป็นสิ่งซึ่งแสดงออกของความอลังการ นอกจากกษัตริย์จะเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดเอกภาพในจักรวาลและเป็นผู้ประสานลัทธิความเชื่อต่างๆ ของท้องถิ่นในระดับเบื้องต้นแล้ว ความคิดของอินเดียเกี่ยวกับบทบาทของกษัตริย์ทางด้านที่จะระดมกำลัง และประสานประโยชน์ต่างๆ ได้ถูกนำมาใช้อันเป็นผลให้เกิดสภาพแวดล้อมและอุดมการณ์ที่จะมีการรวมอำนาจไว้ในส่วนกลาง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของชุมชนเกษตรกรรมที่อาศัยชลประทานที่กำลังเกิดขึ้นมา ตลอดจนการสะสมทุนที่ได้มาจากระบบการค้าทางทะเล เป็นการกระตุ้นให้ประชากรในเมืองเพิ่มมากขึ้น และรูปแบบทางสังคมการเมืองก็ซับซ้อนมากขึ้น ความคิด และอุดมการณ์ของพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ยอมรับและนำมาปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคนี้

เราอาจจะกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับพัฒนาการของรูปแบบทางสังคมและการเมืองตามแบบฉบับของ

พุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์ ในดินแดนคาบสมุทรมายา บริเวณคอคอคระโดยมีนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางได้ว่า ตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ เป็นต้นมา จนถึงครึ่งหลังของศตวรรษที่ ๑๙ และต้น ๒๐ ซึ่งตรงกับรัชสมัยของรัชกาลที่ ๔ และที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้น พัฒนามาจากอิทธิพลของลังกาโดยตรงด้านหนึ่ง กับอีกด้านหนึ่งเป็นอิทธิพลที่ได้รับโดยผ่านอาณาจักรพุกาม มอญ และเขมร ซึ่งสิ่งที่ได้รับมามีใช้แต่เพียงความคิดและอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาที่มีอยู่ในคัมภีร์บาลีเท่านั้น แต่ยังได้รวมเอาแนวความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของกษัตริย์ที่จะต้องให้ความคุ้มครอง และสร้างความบริสุทธิ์ให้เกิดขึ้นแก่ศาสนาด้วย^{๒๕} เมื่อนครศรีธรรมราชได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัยในสมัยต่อมา และอยุธยาได้สืบทอดต่อไปจากสุโขทัย อยุธยาก็ได้สอดแทรกธรรมเนียมประเพณีที่ได้รับมาจากราชสำนักเขมร ที่อยุธยาได้เป็นผู้ทำลายทางการเมืองเข้ามาไว้ด้วย ความคิดและอุดมการณ์ของพุทธศาสนาในยุคนี้ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความคิดเกี่ยวกับจักรวาล อาณาเขต และระบบเศรษฐกิจ การเมือง ก่อให้เกิดระบบการเมืองอย่างที่เรียกว่า "ระบบดาวบริวาร" (galactic polity) อันเป็นระบบที่ประกอบขึ้นด้วยรัฐที่เข้มแข็ง และรัฐที่อ่อนแอจำนวนหนึ่ง ที่มีความผันผวนทางการเมืองและขาดเสถียรภาพอย่างมาก ระบบการเมืองแบบนี้เกิดขึ้นมาจากความแตกต่างหรือความขัดแย้งขององค์ประกอบเป็นรูปแบบการเมืองที่ตรงกับสมัยอยุธยา ซึ่งเป็นระบบการปกครองภายใต้กษัตริย์ตามความคิดและอุดมการณ์ของพุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์ที่ขาดเสถียรภาพทางการเมืองมาตลอดจนถึงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ และต้น ๒๐ เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนรูปแบบการเมืองเป็นแบบก้าวหน้า (radical polity) อันเป็นผลมาจากอิทธิพลของตะวันตก การขยายการเกษตรและการค้าพาณิชย์ ทำให้ต้องนำเอานโยบายการรวมชาติ การรวมอำนาจไว้ในส่วนกลาง และการเปลี่ยนแปลงไปสู่สมัยใหม่มาใช้

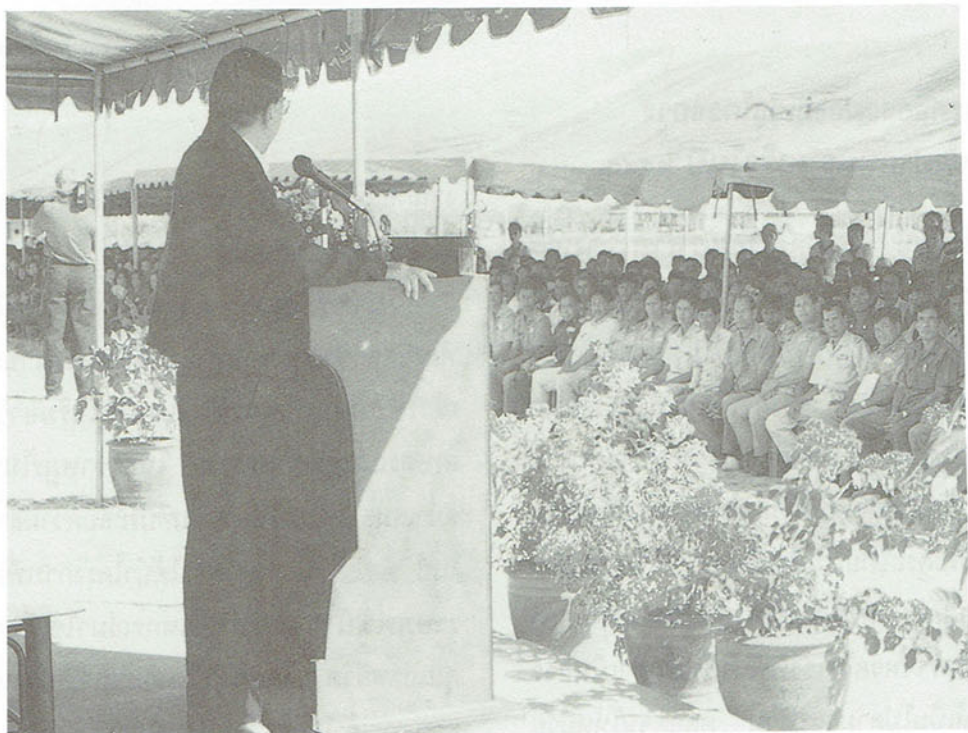

ข่าว

ฝ่ายประชาสัมพันธ์

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ประทีพ ไชยรักษ์

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี ตรวจเยี่ยมโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำปากพนัง
"อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ" เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๐

นายเสนาะ เทียนทอง รมว. กระทรวงมหาดไทย ตรวจเยี่ยมโครงการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนัง
"อันเนื่องมาจากพระราชดำริ" เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๔๐

จังหวัดนครศรีธรรมราชเร่งโครงการ พัฒนาลุ่มน้ำปากพนัง เสร็จในปี ๒๕๔๐

นายศิริวัฒน์ ผดุงกุล รองผู้ว่าราชการจังหวัด
นครศรีธรรมราช เปิดเผย

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำปากพนังมีงานหลายอย่าง
ที่ต้องดำเนินการอันได้แก่ การก่อสร้างประตูปรับน้ำ
งานขุดคลองระบายน้ำ งานก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน
งานพัฒนาอาชีพราษฎร เป็นต้น สำหรับความก้าวหน้า
การก่อสร้างประตูปรับน้ำ อันเป็นงานหลักและสำคัญ
ของโครงการนั้น ได้เริ่มดำเนินการลงมือก่อสร้างแล้ว
ซึ่งในส่วนนี้ทางจังหวัดได้เร่งรัดให้บริษัทผู้ดำเนินการ
เร่งจัดสร้างให้เป็นไปตามแผนงาน ตลอดจนให้หน่วย
งานที่เกี่ยวข้องดำเนินการและประสานงานให้ลุล่วงไป
โดยไม่ให้เกิดปัญหาอันจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินการ
ให้ล่าช้าต่อไป แต่สำหรับงานขุดคลองระบายน้ำชะвод
-แพรกเมือง หรือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
ตลอดจนการก่อสร้างอนุสรณ์สถานและอาคารเฉลิม
พระเกียรติ สามารถดำเนินการได้ตามแผนงาน คาดว่า

งานก่อสร้างต่างๆ เหล่านี้ จะแล้วเสร็จเป็นไปตาม
แผนงานอย่างแน่นอน

นายศิริวัฒน์ ผดุงกุล กล่าวว่า ในด้านงาน
พัฒนาอาชีพของราษฎร ได้มีหน่วยงานหลายฝ่าย
เข้าไปร่วมกันพัฒนาฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพทั้งด้าน
เกษตรและอุตสาหกรรม ให้แก่ราษฎรในพื้นที่อย่าง
สม่ำเสมอ และมีหลายพื้นที่ประสบความสำเร็จอย่างดี
ในปี ๒๕๔๐ นี้ จังหวัดจะได้นำโครงการเพื่อปลูกฝังให้
ราษฎรเข้าใจและนำระบบสหกรณ์มาใช้ในการพัฒนา
คุณภาพชีวิต โดยมีสำนักงานสหกรณ์จังหวัดนครศรี
ธรรมราชเข้าไปจัดทำแผนงานโครงการต่าง ๆ ต่อไป

รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าว
ในตอนท้ายว่า เมื่อพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังสำเร็จ
เป็นรูปธรรมแล้วจะสามารถแก้ไขปัญหาคความยากจน
ของราษฎรในพื้นที่ได้ตามพระราชประสงค์ของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะทรงช่วยเหลือพสกนิกรของ
พระองค์ได้เป็นอย่างดี.

เกษตรนครฯ..ขนานรับการพัฒนาการเกษตร ตามแนวพระราชดำริ

สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช ขานรับ
การรณรงค์ทฤษฎีใหม่เกี่ยวกับน้ำเพื่อการเกษตรตาม
แนวพระราชดำริมาใช้ในการส่งเสริมการเกษตรตาม
โครงการร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน งาน
ส่งเสริมการจัดการร่นา ในปีงบประมาณ ๒๕๔๐

นางเยาวดี มณีกุล เกษตรจังหวัดนครศรีธรรม
ราชเปิดเผยว่า ตามที่สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรี
ธรรมราช ได้ดำเนินการส่งเสริมการทำร่นาสวนผสม
และเกษตรผสมผสานเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น
อย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการในหลาย ๆ อำเภอของ
จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งพื้นที่ทำการเกษตร
ส่วนใหญ่กว่า ๗๐% อยู่นอกเขตชลประทานและใน
ปัจจุบันความสมดุลของระบบนิเวศน์ได้เสียไป ก่อให้
เกิดภาวะฝนตกหนักไม่ถูกต้องตามฤดูกาล น้ำไหลป่า
เมื่อฝนตกหนักอันเกิดจากสภาพป่าถูกทำลายและเกิด
ภาวะแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและการ
บริโภคในครัวเรือน ระดับน้ำในแม่น้ำลำคลองต่างๆ
ลดต่ำจนบางแห่งแห้งขอด ในวาระโอกาสที่พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ครบรอบ ๕๐ ปี
พระองค์ทรงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นในการช่วยเหลือและ
แก้ไขปัญหาดังกล่าว และทรงทราบว่ "แหล่งน้ำเป็น
สิ่งสำคัญ" โครงการพัฒนาแหล่งน้ำหรือทฤษฎีใหม่ตาม
แนวพระราชดำริ จึงได้เกิดขึ้นซึ่งหลักสำคัญของทฤษฎีนี้
คือ ครอบครัหนึ่งทำนา ๕ ไร่ จะมีข้าวบริโภคตลอดปี
และหนักเกณฑ์เฉลี่ยว่า ต้องมีน้ำใช้ระหว่างฤดูแล้ง
ประมาณ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อ ๑ ไร่ ในพื้นที่
เกษตรที่เกษตรกรถือครองเฉลี่ย ๑๐-๑๕ ไร่ จัดแบ่ง
พื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือ สระน้ำ ๓ ไร่ (ขุดลึก ๔
เมตร) ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ ๒ ไร่ นาข้าว ๕ ไร่ พืชไร่
พืชสวน ๕ ไร่

นางเยาวดี มณีกุล เกษตรจังหวัดฯ เปิดเผย
ต่อไปว่า จากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว เรื่องทฤษฎีใหม่เกี่ยวกับน้ำเพื่อการ
เกษตรนั้น สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช
ได้ดำเนินการประยุกต์ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร โดย
มีโครงการร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน และ
โครงการอื่นๆ เช่น โครงการปรับโครงสร้างและระบบ
การผลิตการเกษตร โครงการส่งเสริมการเกษตรในเขต
พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง เป็นต้น ซึ่งดำเนินการอยู่ในพื้นที่
ต่างๆ การดำเนินตามโครงการฯ ดังกล่าวเหล่านี้
สมควรที่จะนำหลักการทฤษฎีเพื่อการเกษตรมาใช้เพื่อ
การเกษตรให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และสอดคล้องกับ
สภาพเศรษฐกิจและสังคมเกษตรกร ซึ่งจะช่วยส่งเสริม
ด้านรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ดัง กระแส
พระราชดำรัสความว่ "หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภค
น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่ามีชีวิตอยู่ที่นั่น
ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้า
คนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้" นางเยาวดี
มณีกุล กล่าวในที่สด

ในรอบปี ๒๕๓๙ จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้งบประมาณอุดสาหกรรมสูงสุดใภาคใต้

จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับแจ้งจากสำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนภาคใต้ จังหวัดสงขลา
ถึงภาวะการส่งเสริมการลงทุนในรอบปี ๒๕๓๙ ที่ผ่าน
มาว่า ในปี ๒๕๓๙ ที่ผ่านมา โครงการที่ได้รับอนุมัติ
ส่งเสริมการลงทุนใน ๑๔ จังหวัดภาคใต้ รวมทั้งสิ้น
๑๐๗ โครงการ เป็นเงินลงทุนทั้งสิ้น ๓๔,๔๖๐ ล้านบาท
เศษ และมีการจ้างแรงงานได้ประมาณ ๑๕,๗๙๒ คน

สำหรับจังหวัดที่นักลงทุนให้ความสนใจเลือกเป็น
ที่ตั้งสถานประกอบการสูงสุด คือ จังหวัดสงขลา
จำนวน ๓๖ โครงการ หรือร้อยละ ๓๓.๖ ของจำนวน
โครงการที่ได้รับอนุมัติส่งเสริม เป็นเงินลงทุนรวม

๗,๗๗๘ ล้านบาท จ้างแรงงานไทยได้ ๕,๔๙๓ คน รองลงมาคือ สุราษฎร์ธานี และกระบี่ มีจำนวนโครงการที่ได้รับอนุมัติ ๑๕ และ ๑๑ โครงการ เงินลงทุนในโครงการทั้งสิ้น ๘๘๑ ล้าน และ ๑,๐๗๑ ล้านบาท ตามลำดับ จังหวัดที่มีการลงทุนต่ำสุด ได้แก่ ระนองและพัทลุง จังหวัดละ ๑ โครงการ

ส่วนที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการลงทุนจำนวนทั้งสิ้น ๙ โครงการ แต่มีเงินลงทุนมากที่สุดในภาคได้ถึง ๒๐,๗๕๐ ล้านบาท เนื่องจากมีการลงทุนในกิจการขนาดใหญ่ คือ การผลิตกระแสไฟฟ้า ของบริษัทผลิตไฟฟ้าขนอม จำกัด ด้วยเงินลงทุนสูง ๒๐,๒๐๓ ล้านบาท

สำหรับในรอบปีที่ผ่านมา กิจการผลิตน้ำยางขึ้นอย่างแผ่ และยางแท่ง ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับความสนใจจากนักลงทุน รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมจากผลิตภัณฑ์น้ำมันปาล์มดิบ, กิจการผลิตภัณฑ์พลาสติกและเคมีภัณฑ์ รวมทั้งกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการบริการ ส่วนผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแช่แข็งและบรรจุกระป๋อง และกิจการผลิตภัณฑ์จากไม้ยางพารา มีภาวะชะลอตัวลง และในปี ๒๕๓๙ กิจการประเภทที่อยู่อาศัยไม่ได้รับการอนุมัติการลงทุนในภาคได้เลย เนื่องจากภาวะซบเซาของธุรกิจดังกล่าวในรอบหลายปีที่ผ่านมา

นอกจากนั้นในรอบปีที่ผ่านมา มีนักลงทุนต่างชาติสนใจ ร่วมทุน จำนวน ๕๑ โครงการ หรือ ร้อยละ ๔๗.๘ โดยส่วนใหญ่เป็นนักลงทุนจากมาเลเซีย ซึ่งร่วมลงทุนในกิจการยางพารา นอกจากนั้นเป็นนักลงทุนจากชาติอื่น ๆ ทั้งเอเชีย ยุโรป และอเมริกา.

ประกันสังคมขยายการให้บริการไประดับอำเภอ

นายรังสิต แสนวิเศษ ประกันสังคมจังหวัดนครศรีธรรมราช เปิดเผยว่า ตามนโยบายของสำนักงาน

ประกันสังคมให้กระจายการบริการงานไปสู่ระดับอำเภอ เพื่อให้นายจ้างลูกจ้างได้รับความสะดวกและรวดเร็ว ในการติดต่อราชการกับสำนักงานประกันสังคม ซึ่งในปี ๒๕๓๙ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดนครศรีธรรมราช ดำเนินการจัดตั้ง สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสาขาทุ่งสง เป็นสาขาแบบถาวรมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำในวันและเวลาราชการ ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๓๙ เป็นต้นมา ณ อาคารเลขที่ ๑๘๕ ถนนทุ่งสง-สุราษฎร์ธานี ตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง

ประกันสังคมจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวเพิ่มเติมว่า สำนักงานประกันสังคมจังหวัด สาขาทุ่งสง มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการปฏิบัติงานต่างๆ ตามกฎหมายเงินทดแทนและกฎหมายประกันสังคม โดยสำนักงานฯ สามารถให้บริการแก่นายจ้างลูกจ้างเช่นเดียวกับ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดนครศรีธรรมราชทุกประการ เช่น การรับขึ้นทะเบียนนายจ้าง การรับชำระเงินสมทบกองทุนเงินทดแทนและเงินสมทบกองทุนประกันสังคม การรับคำขอบัตรประกันสังคมและบัตรรับรองสิทธิการรักษาพยาบาล การรับแจ้งการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน การขอรับประโยชน์ทดแทน และการจ่ายเงินให้แก่ลูกจ้าง/ผู้ประกันตนที่มีสิทธิสำหรับในปี ๒๕๔๐ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แบ่งงานให้สำนักงานประกันสังคมจังหวัด สาขาทุ่งสง รับผิดชอบงานในท้องที่อำเภอทุ่งสง อำเภอ นาบอน อำเภอบางขัน อำเภอทุ่งใหญ่ และอำเภอ ถ้าพรอนรา ฉะนั้น จึงขอให้นายจ้าง ลูกจ้างในอำเภอ ทุ่งสงและใกล้เคียงไปติดต่อรับบริการได้ที่ สำนักงานประกันสังคมจังหวัด สาขาทุ่งสง

สำนักงานการท่องเที่ยวภาคใต้เขต ๒ เปิดอย่างเป็นทางการแล้ว

เมื่อเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. เศษ ของวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ นายปิยะนัฐ วัชรภรณ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้มาเป็นประธานในพิธีเปิดสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต ๒ ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานภาคใต้เขต ๒ ตั้งอยู่ที่อาคารนครศรีธรรมราชสโมสร บริเวณสนามหน้าเมือง ด้านทิศตะวันตก อดีตเป็นสโมสรของข้าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ปัจจุบัน

ทางสำนักงาน ททท. ภาคใต้เขต ๒ ได้ขอเช่าจากกรมธนารักษ์ และได้ปรับปรุงตกแต่งอย่างสวยงาม ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่ง "อาคารอนุรักษ์สถาปัตยกรรม" จนได้รับพระราชทานรางวัลดีเด่น จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อปี ๒๕๓๗ เป็นอาคารที่โดดเด่นเห็นได้ชัด ด้านหลังสำนักงานเป็นแหล่งสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีคุณภาพและคุณค่าของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่นักท่องเที่ยวทั่วไปรู้จักกันดี

อาคารสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครศรีธรรมราช
ได้รับพระราชทานรางวัล "อาคารอนุรักษ์สถาปัตยกรรม" ดีเด่นประจำปี ๒๕๓๗
จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

นายปิยะนัฐ วัชรภรณ์ รมต. สำนักนายกรัฐมนตรี
เป็นประธานเปิดสำนักงานการท่องเที่ยวภาคใต้เขต ๒ ที่นครศรีธรรมราช
เมื่อ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

ผู้เข้าร่วมงานพิธีเปิด สำนักงานการท่องเที่ยวภาคใต้เขต ๒ นครศรีธรรมราช

บุญเสริม แก้วพรหม

๑๐๘ ปัญหาภาษาไทย

ต่อจากฉบับก่อน

๘๘ ข้อความที่มีเครื่องหมาย ฯลฯ
จะให้อ่านว่า "ละ" หรือ "และอื่นๆ"
หรืออย่างไรแน่

เครื่องหมาย ฯลฯ เรียกว่าเครื่องหมายไปยาลใหญ่หรือเปยยาลใหญ่ ใช้เขียนเพื่อละข้อความซึ่งยังมีอีกมาก แต่ไม่ได้นำมาแสดงไว้

ปรากฏการใช้เครื่องหมาย ฯลฯ อยู่ ๒ ลักษณะ คือ

๑. ใช้เขียนละข้อความข้างท้ายที่อยู่ในประเภทเดียวกัน แต่ไม่ได้นำมาเขียนไว้จึงเขียน " ฯลฯ "

แทน ข้อความดังกล่าว ให้อ่านว่า "ละ" หรือ "และอื่นๆ" ก็ได้

ตัวอย่าง : "ขนมในประเพณีทำบุญเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ขนมพอง ขนมลา ขนมบ้า ฯลฯ"

อ่านว่า : "ขนมในประเพณีทำบุญเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ขนมพอง ขนมลา ขนมบ้า ละ"

หรืออ่านว่า "ขนมในประเพณีทำบุญเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ขนมพอง ขนมลา ขนมบ้า และอื่น ๆ"

อ่านได้ทั้งสองแบบ

๒. ใช้เขียนข้อความที่อยู่ตรงกลาง โดยเขียนข้อความตอนต้นและตอนจบไว้ส่วนข้อความตรงกลางเขียนเครื่องหมาย "ฯลฯ" ไว้แทนให้อ่านว่า "ละถึง"

ตัวอย่าง : "ลายแทงโบราณของเมืองนครศรีธรรมราชบทหนึ่งว่า ตั้งดินตั้งฟ้า ตั้งหญ้าเข็มมอน ฯลฯ เจ็ดทวารแก้วเจ็ดยี่ สี่เลนจตุบาท"

อ่านว่า : "ลายแทงโบราณของเมืองนครศรีธรรมราช บทหนึ่งว่า ตั้งดินตั้งฟ้า ตั้งหญ้าเข็มมอน ละถึง เจ็ดทวารแก้วเจ็ดยี่ สี่เลนจตุบาท"

นอกจากเครื่องหมาย ฯลฯ ที่ให้อ่านออกเสียงว่า "ละ" แล้ว ยังมีเครื่องหมายอีกตัวหนึ่งที่กำหนดให้อ่านคล้ายกัน นั่นคือ เครื่องหมายจุดไข่ปลา (.....) โดยให้อ่านว่า "ละ ละ ละ"

ตัวอย่าง : "เราชาวนครอยู่เมืองพระ... ไม่เบียดเบียนทำอันตรายผู้ใด"

อ่านว่า : "เราชาวนครอยู่เมืองพระ ละ ละ ละ ไม่เบียดเบียนทำอันตรายผู้ใด"

๘๙ "เผยแพร่" กับ "เผยแพร่ง"

มีหลักการใช้ที่แตกต่างกันอย่างไร

ทั้งคำว่า "เผยแพร่" และ "เผยแพร่ง" ปรากฏการใช้กันโดยทั่วไปทั้งสองคำ ถ้าไม่สังเกตก็จะไม่พบความแตกต่างกัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ให้ความหมายของคำเหล่านี้ไว้ดังนี้

เผย ก. ค่อยๆ ขยายออก ค่อยๆ แยกออก

(คำนี้ในภาษาถิ่นใต้ หมายถึง เปิด เช่น "อย่านอนเผยหน้าต่าง" ก็คือ "อย่านอนเปิดหน้าต่าง")

แม่ ก. คล้ายขยายกระจายออกไปให้มีลักษณะแบบราบหรือกว้างกว่าเดิม หรืออาการอื่นที่คล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น แม่อาณาเขต, ให้ เช่น แม่ส่วนบุญ

แพร่ ก. กระจายออกไป แพร่ออกไป

นำคำเหล่านี้มาประสมกันแล้ว ได้ว่า

เผยแผ่ ก. ทำให้ขยายออกไป

เผยแพร่ ก. โฆษณาให้แพร่หลาย

ดูความหมายตามพจนานุกรมแล้วก็พอจะเห็นความแตกต่าง ว่า "เผยแผ่" นั้นคือการทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดขยายออกไป ขณะที่ "เผยแพร่" มีจุดเน้นตรงการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รับรู้ทั่วไป

สังเกตจากการใช้คำสองคำนี้ จากการพูดและการเขียนของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านพบว่า

"เผยแผ่" ใช้ในข้อความที่บอกถึงการกระทำให้ผู้อื่นยอมรับ โดยผู้กระทำมีความเชื่อมั่นว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งดีงาม มีประโยชน์แก่ผู้ยอมรับอย่างยิ่ง เช่น การเผยแผ่ศาสนา การเผยแผ่ลัทธิความเชื่อต่างๆ ฯลฯ

ส่วน "เผยแพร่ง" ใช้ในข้อความที่ต้องการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รับรู้ เข้าใจในเรื่องราวต่างๆ อาจจะเรื่องดีหรือเรื่องไม่ดีก็ได้ เช่น การเผยแพร่งเอกสารการเผยแพร่งโฆษณาสินค้า ฯลฯ

ดังนั้นแล้ว

๙๐ สงสัยคำว่า "โฆษก" "ผู้ประกาศ" "พิธีกร" "วิทยากร" และ "วิทยากร" ใช้ต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร

ทั้ง "โฆษก" "ผู้ประกาศ" "พิธีกร" และ "วิทยากร" นั้น มีความต่างกัน

แต่ในความต่างนั้นก็มีความเหมือนกันอยู่

เหมือนกันตรงที่ ทั้งหมดเป็นอาชีพหรือเป็นงาน ที่จะต้องใช้เสียงพูด และมักจะต้อง "ถือไมค์" (ไมโครโฟน) แม้จะไม่มี "ไฟส่องหน้า" อย่างนักร้อง ก็ตาม

ส่วนความต่างนั้น ต่างกันดังนี้

"โฆษก" จะทำหน้าที่ผู้ประกาศ เป็นผู้โฆษณาสถาบัน เช่น โฆษกงานวัดโฆษกวงดนตรี โฆษกสถานีวิทยุ ฯลฯ บางทีโฆษกก็จะทำหน้าที่เป็นผู้แถลงข่าวแทน อย่างเช่น โฆษกพรรคการเมือง โฆษกรัฐบาล ฯลฯ

"ผู้ประกาศ" คือผู้ทำหน้าที่ป่าวร้อง ผู้ทำหน้าที่แจ้งให้ทราบ เช่น ผู้ประกาศข่าวสถานีโทรทัศน์ ฯลฯ โดยทั่วไปแล้ว "ผู้ประกาศ" จะทำหน้าที่อย่างเดียวกับ "โฆษก" แต่ไม่นิยมใช้แทนกัน เช่น "โฆษกรัฐบาล" ไม่ปรากฏที่จะใช้ว่า "ผู้ประกาศรัฐบาล" ฯลฯ

"พิธีกร" เป็นผู้ดำเนินรายการ และดำเนินการในพิธีต่างๆ โดยควบคุมกำกับให้กิจกรรมเป็นไปตามที่กำหนดไว้ด้วย

"วิทยากร" นั้น พจนานุกรมให้ความหมายว่า "ผู้ทรงความรู้ความสามารถในศิลปวิทยาของตน" หน้าที่ของวิทยากร คือ พูดให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ฟังตามประเด็นหัวข้อที่กำหนด

ในงานพิธี กิจกรรมหรือการประชุมสัมมนาต่างๆ นั้น ผู้ทำหน้าที่แนะนำ ดำเนินรายการให้เป็นไปตามกำหนดการ คือ "พิธีกร" ผู้ทำหน้าที่บรรยาย อภิปราย หรือสนทนาเพื่อให้สาระความรู้ความบันเทิงนั้น เรียกว่า "วิทยากร"

ส่วน "วิทยากร" ไม่เกี่ยวกับงานนี้

เพราะ "วิทยากร" เป็นอมนุษย์พวกหนึ่งที่มีฐานะต่ำกว่าเทวดา เชื่อว่ามีวิชากายสิทธิ์ สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้

(ฮา-)

๙๑ ดูเหมือน "๑๐๘ ปัญหา" จะอ้างอิง "พจนานุกรม" อยู่บ่อยๆ อยากทราบว่า พจนานุกรมไทยมีมาตั้งแต่เมื่อไร

ครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ด้านภาษาไทยหลายท่านแนะนำตรงกันว่าถ้าจะเรียน ถ้าจะสอนภาษาไทยให้บังเกิดผล ต้องมีหนังสืออย่างน้อยสองเล่มเป็นหลักไว้ยึดถือคือ ตำราหลักภาษาไทยหนึ่ง และ พจนานุกรมหนึ่ง

ตำราหลักภาษาไทย เล่มที่อ้างอิงกันบ่อยเห็นจะเป็นฉบับของ พระยาอุปกิตศิลปสาร และฉบับของ อาจารย์กำชัย ทองหล่อ กระมัง

ส่วนพจนานุกรมนั้น เล่มที่ต้องถือว่าเป็นหลักและเป็นข้อยุติก็คือ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับปัจจุบันขณะนี้คือ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๒๕ (พิมพ์ครั้งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๓๙)

ถามว่า พจนานุกรมไทยเล่มแรกมีมาตั้งแต่เมื่อไร ผมเริ่มสืบค้นหาคำตอบจากคำนำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ เมื่อพิมพ์ครั้งที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๒๕) พบว่า

"...ราชบัณฑิตยสถานได้รับมอบหมายจากกระทรวงธรรมการให้เป็นผู้รับผิดชอบในการชำระพจนานุกรม ฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๐ มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ และได้ดำเนินการชำระจนแล้วเสร็จสามารถตีพิมพ์ออกมาเป็นเล่มครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ เรียกว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๙๓... พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ นี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับปรุง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๙๓..."

ครั้งเมื่อไปสืบค้นจากคำนำของพจนานุกรมฉบับ

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๙๓ เมื่อพิมพ์ครั้งที่ ๑ (พ.ศ. ๒๔๙๓) พบว่า

"...เมื่อกระทรวงธรรมการได้ตีพิมพ์หนังสือ ปทานุกรมออกใช้ในราชการและจำหน่ายใน พ.ศ. ๒๔๗๐ แล้ว ในกาลต่อมากกระทรวงธรรมการ ได้พบข้อบกพร่องในหนังสือปทานุกรมนั้นอันสมควรแก้ไขเพิ่มเติม จึงดำริที่จะแก้ไขเพิ่มเติมให้ดีขึ้น... ครั้นต่อมาถึง พ.ศ. ๒๔๗๗ เมื่อรัฐบาลได้จัดตั้งราชบัณฑิตยสถานขึ้นแล้ว กระทรวงธรรมการจึงได้เสนอ... โอนงานชำระปทานุกรมจากกระทรวงธรรมการไปอยู่ในราชบัณฑิตยสถาน..."

กว่าจะสืบค้นไปถึง "พจนานุกรมไทยเล่มแรก" คงต้องติดตามอีกตอนแล้วละครับ

๙๒ ดูเหมือน "๑๐๘ ปัญหา" จะอ้างอิง "พจนานุกรม" อยู่บ่อยๆ อยากทราบว่า พจนานุกรมไทย มีมาตั้งแต่เมื่อไร (๒)

เมื่อพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๙๓ อ้างถึง "ปทานุกรม ของกระทรวงธรรมการ พ.ศ. ๒๔๗๐" ผมก็พยายามสืบค้นหาปทานุกรมดังกล่าว แต่จนถึงวันนี้ ผมก็ยังไม่พบปทานุกรมเล่มนั้น

กระนั้นผมก็ยังโชคดี เพราะว่าบังเอิญไปได้หนังสือเก่ามาเล่มหนึ่ง

ชื่อ "หนังสืออักขราภิธานศรับท์"

ปรากฏข้อความในหน้า "แจ้งความ" ซึ่งก็คือ คำนำของหนังสือว่า ดังนี้

"หนังสืออักขราภิธานศรับท์นี้ เป็นคำไทยอธิบายความโดยพิศดารตามภาษาไทย ข้าพเจ้าหมอบรัดเล ได้ให้อาจารย์รัตติศักดิ์แปล และอธิบายโดยละเอียดตามวิธี

อักษรสยามภาคย์ ได้ตีพิมพ์พิมพ์ป้อมปากคลองบางกอกใหญ่ หลังวังสมเด็จพระเจ้าน้อยยาเธอเจ้าฟ้าจุฑามณี รัชมี จบลมเมื่อ ณ วันอังคารเดือนสิบสองขึ้นค่ำหนึ่ง จุลศักราช ๑๒๓๕ ปีระกาเบญจศก"๕

"หนังสืออักขราภิธานศรับท์" เล่มนี้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๖ ต่อมาองค์การค้าของคุรุสถานนำมาจัดพิมพ์ซ้ำในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ โดยถอดแบบเดิมไว้ทั้งหมด ทั้งการสะกด การเรียงคำ และแบบตัวอักษร

เล่มที่ผมบังเอิญได้มา ก็คือฉบับที่องค์การค้าของคุรุสถานนำมาพิมพ์ซ้ำในปี ๒๕๑๔ นั้นแหละครับ ทั้งร้านมีเหลืออยู่เล่มเดียว เนื้อในหลุดขาดต้องซ่อมโดยใช้กาวยปะเอาเอง ๒ ใบราคาเดิมที่พิมพ์ขายเมื่อปี ๒๕๑๔ เล่มละ ๑๒๐ บาท แต่ราคาเดิมถูกกาบับ ปิดราคาใหม่เล่มละ ๖๐๐ บาท ซึ่งผมก็ต้องยอมจำใจกัดฟันซื้อ - ๖๐๐ ก็ ๖๐๐

คุณหญิงแม่นมมาส ขวลิขิต เขียนคำนำในฉบับพิมพ์ซ้ำไว้ว่า

"...อักขราภิธานศรับท์เป็นการรวบรวมคำไทย และจัดทำคำอธิบายความหมายของคำนั้นๆ คิดโดยประมาณมีคำทั้งหมดราว ๔๐,๐๐๐ คำ นับว่าเป็นพจนานุกรมไทยเล่มแรก เมื่อกรมศึกษาธิการได้ให้พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษณ์ สมัยที่ยังเป็นขุนประเสริฐอักษรนิติ) จัดทำพจนานุกรมของราชการขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๒๖ คณะผู้จัดทำก็ได้ใช้อักขราภิธานศรับท์เล่มนี้เป็นหลักด้วย..."

ครับ-พอจะมีคำตอบแล้วนะครับ

๙๓ ดูเหมือน "๑๐๘ ปัญหา" จะอ้างอิง "พจนานุกรม" อยู่บ่อยๆ อยากทราบว่า พจนานุกรมไทย มีมาตั้งแต่เมื่อไร (๓)

ไหนๆ ก็พบพจนานุกรมไทยเล่มแรก ในชื่อ "หนังสืออักขราภิธานศรับท์" ซึ่งจัดทำโดยหมอบรัดเล

(ดร.แดนบิช แบรดลีย์) กันแล้ว ก็ขอเขียนต่ออีกตอน
เถอะครับ

พอจะได้กองทุนที่จ่ายไปตั้ง ๖๐๐ บ้าง... (ฮา-)
ผมลองเปิดพจนานุกรมไทยเล่มแรก (พ.ศ.
๒๔๑๖) และพจนานุกรมไทย (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)
เล่มล่าสุด (พ.ศ. ๒๕๓๙) เพื่อเปรียบเทียบกัน พบข้อ
แตกต่างหลายอย่าง เช่น

พจนานุกรมไทยเล่มแรกนั้นเรียงคำตามลำดับ
ตัวพยัญชนะ ตามลำดับสระและมาตราตัวสะกดใน
ไวยากรณ์ คือ แม่ ก กา แม่กก กง กด กบ กม เกย
เกอว คำแรกของพจนานุกรมไทยเล่มแรก จึงเริ่ม
ต้นด้วยคำว่า "กา"

ขณะที่พจนานุกรมเล่มล่าสุดนั้น เรียงคำตาม
ลำดับพยัญชนะก่อนเป็นสำคัญ แล้วจึงลำดับตามรูป
สระ คำที่ไม่มีรูปสระปรากฏอยู่จะอยู่ข้างหน้า คำแรก
ของพจนานุกรมเล่มล่าสุดจึงเริ่มต้นด้วยคำว่า "ก"

ลองดู "กา" ในอักษรวิธานศรับท์ นะครับ
"กา, นกตัวดำเพียวหากินอยู่ริมบ้าน. อนึ่ง
เป็นภาชนะสำหรับใส่น้ำดื่มบ้าง.

อนึ่งทำเป็นสำคัญอย่างนี้ + บ้าง.
กาโก เป็นศรับท์แปลว่า กา.
กากะ คำไหวว่า กา, นกตัวดำนั้นเอง.
กาขาว,กาเผือก, แต่ตามธรรมดามันนั้นตัวสีดำ.
กาบอกขาว, นกตัวดำทำอาการร้องกอกกอกๆ
เหมือนจะบอกข่าวต่างๆ.

กาชนะ ชื่อสัตว์มีในเรื่องสิบสองเหลือนั้น.
อนึ่งว่าหมูกา

กาเงิน, ภาชนะสำหรับใส่น้ำ, ทำด้วยเงิน,
เหมือนอย่างพวกขุนนางใช้นั้น.

กาตะกั่ว, ภาชนะสำหรับใส่น้ำ, ทำด้วยตะกั่ว,
เหมือนอย่างกาใส่น้ำกาแฟ เป็นต้นนั้น."

ฯลฯ

ส่วน "กา" ในพจนานุกรมเล่มล่าสุดว่าอย่างไร
นั้น เห็นทีต้องไปพลิกดูเอาเองนะจ๊ะ

๙๔ พบในหนังสือบางเล่มเขียนว่า "นกเขา
ก่งคอขัน" สงสัยว่าผิดหรือถูก เพราะเคย
เขียน "โก่งคอ" มาตลอด

ภาษาเขียน เป็นภาษาที่เกิดขึ้นหลัง ภาษาพูด
การเขียนสะกดคำเป็นการเขียนตามเสียงที่ได้ยิน
ได้ฟัง

คำคำเดียวกัน ถ้าฟังจากคนพูดคนละคน คนละ
ท้องถิ่น ก็มีผิดเพี้ยนแตกต่างกันได้เป็นธรรมดา

เสียงสระ "โ-ะ" กับเสียงสระ "โ-" เมื่อมีตัว
สะกด ถ้าไม่ออกเสียงให้สั้นให้ยาวตามลักษณะเสียง
ของสระนั้นๆ ก็ทำให้เกิดความสับสนได้ ยิ่งเมื่อใช้
สืบต่อกันมานานๆ ก็ยิ่งสับสนหาค้นต่อของคำเดิมแท้ๆ
ได้ยาก

คำในภาษาไทยจำนวนไม่น้อยก็มีลักษณะแบบที่
ว่านี้ จนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานต้องเก็บไว้
ทั้ง ๒ เสียง เช่น

"ขง" ซึ่งเป็นภาษาโบราณ หมายถึง กรุง บางที
ก็เขียนเป็น "โขง"

"จงโคร่ง" ซึ่งเป็นชื่อสัตว์สี่เท้าสะเทินบกสะเทิน
น้ำสกลเดียวกับคางคก เขียนว่า "โจงโคร่ง" ก็ได้

"ป่ง" ที่หมายถึง พื้นดินที่มีเกือสลิโนเธอร์มุด
เกรอะกรังอยู่, ป่าหรือดินที่มีป่ง เรียกว่า ป่าป่ง
ดินป่ง, เรียกผีที่มีอยู่ในที่เช่นนั้นว่า ผีป่ง คำว่า
"ป่ง" เขียนเป็น "โป่ง" ก็มี

"กระทง" ที่หมายถึง ภาชนะเย็บด้วยใบตองหรือ
ใบไม้ ยกขอบสูง สำหรับใส่ของคำนี้ในภาษาได้ออก
เสียงทั้ง "ทง" และ "โทง"

คำว่า "ก่ง" และ "โก่ง" ที่เป็นปัญหาข้างต้น
ก็ทำนองเดียวกัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เก็บไว้ว่า
"ก่ง" ทำให้โค้ง เช่น ก่งศร, โค้ง เช่น คีวัก, "โก่ง" ก็ใช้

"โก่ง" ทำให้โค้ง เช่น โก่งศร โก่งคอ, โค้ง เช่น คีวักโก่ง, "ก่ง" ก็ว่า

ดังนั้นคำตอบก็คือ

เขียนได้ทั้ง "ก่งคอ" และ "โก่งคอ"

แต่ "มมหยักศก" ที่หมายถึงผมที่หยิกน้อยๆ
และมักจะเขียนเป็น "มมหยักศก" นั้นเขียนได้อย่าง
เดียวว่า "หยักศก" เท่านั้นจะ-จะบอกให้

๙๕ "คบกันฉันเพื่อน" หรือ "คบกันฉันท์เพื่อน" อย่างไรเขียนถูก อย่างไรเขียนผิด

คำที่ถามมาเป็นคำที่มักจะเขียนผิดกันอยู่บ่อย
ผมเองบางครั้งก็เกิดอาการลังเลอยู่เหมือนกันว่า คำไหน
เขียนถูก เขียนผิด

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕
ให้ความหมายของ "ฉัน" และ "ฉันท์" ไว้ดังนี้

ฉัน ๑. คำใช้แทนตัวผู้พูด พูดกับผู้เสมอกัน
หรือผู้ใหญ่พูดกับผู้น้อย

๒. กิน (ใช้แก่ภิกษุสามเณร)

๓. เสมอเหมือน เช่น อย่าง

๔. มีแสงกล้า มีแสงพุ่งออกไป

ฉันท์ ๑. ชื่อคำประพันธ์ประเภทหนึ่ง วางคำ
คำครุ ลหุ เป็นแบบต่างๆ

๒. ความพอใจ ความรักใคร่ ความชอบ
ใจ ความยินดี ความร่วมความคิด
ความเห็นกัน

สาเหตุที่ทำให้เขียนหนังสือผิดประการหนึ่ง คือ

ไม่ทราบความหมายของคำที่เขียนว่าหมายถึงอะไร

"ฉันเพื่อน" หรือ "ฉันท์เพื่อน" ก็ทำนองเดียวกัน
ถ้าเข้าใจความหมายของ "ฉัน" ว่าหมายถึงเสมอเหมือน
เช่น อย่าง

ก็จะเขียนคำนี้ได้ถูกต้องว่า "คบกันฉันเพื่อน"

เพราะความหมายตรงกับที่ต้องการว่า "คบกัน
เหมือนเพื่อน" "คบกันเช่นเพื่อน" หรือ "คบกันอย่าง
เพื่อน"

ข้อสังเกตที่จะช่วยให้เขียนหนังสือไว้ถูกอีก
ประการหนึ่ง คือ ใช้หลักการเปรียบเทียบกับคำที่เขียน
ถูกและเข้าใจความหมายอยู่แล้ว

ในกรณีนี้ คำว่า "ฉันใด" ซึ่งมีความหมายว่า
อย่างใด เช่นใด และเขียนถูกอยู่แล้ว สามารถนำมา
เปรียบเทียบเพื่อเขียน "คบกันฉันเพื่อน" ได้

เพราะถ้าถามว่า "คบกันฉันใด"

ก็ต้องตอบว่า "คบกันฉันเพื่อน" ใช่ไหมครับ.

๙๖ สงสัยคำว่า "มังสวิริติ" กับ "เจ" สองคำนี้มีความหมายเหมือนกัน หรือต่างกันอย่างไร

ความเข้าใจโดยทั่วไปนั้น คิดว่าคนที่กินอาหาร
"มังสวิริติ" กับคนที่กินอาหาร "เจ" เป็นพวกเดียวกัน
คือ กินแต่ผัก ไม่กินเนื้อสัตว์ แต่จริงๆแล้ว สองคำ
นี้มีความแตกต่างกันในรายละเอียด

แตกต่างกันอย่างไร

ดูความหมายของคำในพจนานุกรมฉบับราช
บัณฑิตยสถานกันก่อนดีกว่า

"มังสวิริติ" มาจาก "มังส" + "วิริติ"

"มังส" หมายถึง เนื้อของคนและสัตว์

"วิริติ" หมายถึง งดเว้น เลิก

"มังสวิรัต" มีความหมายตามพจนานุกรมว่า "การงดเว้นกินเนื้อสัตว์ เรียกอาหารที่ไม่มีเนื้อสัตว์ มีแต่พืชผักว่า อาหารมังสวิรัต"

ส่วนคำว่า "เจ" พจนานุกรมให้ความหมายว่า "อาหารที่ไม่มีของสดคาวสำหรับญวนหรือจีนที่ถือศีล, แจ ก็ว่า"

ดูแล้วก็ยังไม่เห็นความแตกต่างนัก

แต่ท่านผู้รู้ได้ให้ข้อสังเกตถึงความแตกต่าง ว่า

"มังสวิรัต" เป็นอาหารที่งดเว้นเนื้อสัตว์ทุกชนิด รวมทั้งเครื่องปรุงรสที่ทำมาจากสัตว์ เช่น กะปิ น้ำปลา แต่ยังคงกินพวกนม ไข่ อยู่ และกินผักได้ทุกชนิด

ส่วน "เจ" เป็นอาหารที่งดเว้นเนื้อสัตว์ทุกชนิด รวมทั้งไม่กินนม ไข่ ไม่กินผักที่มีกลิ่นฉุน เช่น หอม กระเทียม ทุยข่า ผักชีและเครื่องเทศที่เผ็ดร้อนด้วย

นอกจากนั้น คงเคยได้ยินคำพูดที่ติดปากว่า "ถือศีลกินเจ" ทั้งนี้เพราะตามประเพณีการกินเจของคนจีนนั้น จะกินกันเฉพาะในช่วงเทศกาลกินเจ ซึ่งตรงกับเดือนเก้า ตามปฏิทินจีน (ราวๆ เดือนตุลาคม) คนที่กินเจจะต้องถือศีลด้วย

จึงมีคำพูดติดปากว่า "ถือศีลกินเจ" ดังกล่าว

๔๗ สนใจข่าวสารการเมืองแต่ยังไม่เข้าใจคำว่า "พระราชบัญญัติ" "พระราชกำหนด" และ "พระราชกฤษฎีกา"

"พระราชบัญญัติ" "พระราชกำหนด" และ "พระราชกฤษฎีกา" ต่างก็เป็นตัวบทกฎหมายที่ใช้บังคับเหมือนกัน แต่มีที่มาและการใช้ที่ต่างกันดังนี้

"พระราชบัญญัติ" หมายถึง บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นโดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

ในทางปฏิบัตินั้น พระราชบัญญัติเป็นกฎหมาย

ที่รัฐสภาได้ตราขึ้นใช้บังคับตามวิธีการและขั้นตอน โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้ว นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์เพื่อลงพระปรมาภิไธยแล้วนำประกาศในราชกิจจานุเบกษาจึงจะมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย

"พระราชกำหนด" หมายถึง บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจบริหาร ให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ ในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับ เพื่อรักษาประโยชน์ของชาติ

ในทางปฏิบัตินั้น รัฐบาลจะนำกฎหมายนี้ทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อลงพระปรมาภิไธยและประกาศใช้เป็นพระราชกำหนดไปก่อน แล้วจึงค่อยนำขออนุมัติต่อรัฐสภาในภายหลัง ถ้ารัฐสภาอนุมัติ พระราชกำหนดก็จะมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป แต่ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้นก็ยกเลิกไป แต่สิ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้วขณะที่ประกาศใช้ก่อนหน้านั้น ถือว่าถูกต้องตามกฎหมาย

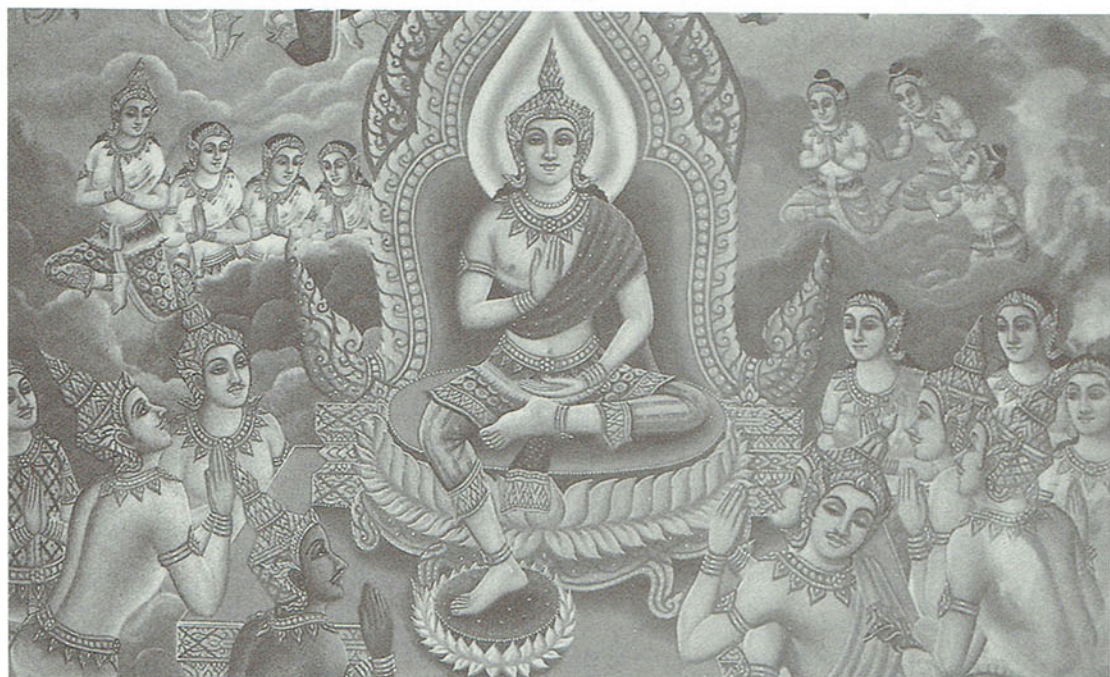
"พระราชกฤษฎีกา" หมายถึง บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดเพื่อใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน

ในทางปฏิบัตินั้นรัฐบาลจะออกพระราชกฤษฎีกาขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายอื่นที่มีอยู่แล้ว โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐสภา เพราะไม่ใช่กฎหมายใหม่ แต่ทั้งนี้พระราชกฤษฎีกาจะแย้งหรือขัดกับรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดไม่ได้

เรื่องนี้ยากและหนักกลัมน้อย ค่อยๆ อ่านและตีความช้าๆ นะครับ

ขามเที่ยง

ขามเที่ยง เบี้ยวแดด แดดร้อน
 คนอ่อน แอทุกข์ ชุกหัว
 คนกล้า หัวแดด ห่อนกลัว
 หัวหัว สันทพิภย์ อับปาง
 เที่ยงวัน หันหลัง สู้ฟ้า
 หันหน้า สู้ดิน ลินสร้าง
 ชุดเจาะ เพาะปลูก ถูกทาง
 อยู่กลาง แดดฝน ทนท่า
 เที่ยงวัน ตะวัน ตรงเที่ยง
 ตั้งใจ อย่างเอียง เอนคว่ำ
 เที่ยงตรง งบอาจ กำยำ
 จุนคำ ครองครอบ ครอบครัว
 กำเนิด เกิดชนม์ บนโลก
 ใช้โรค ช่วยชี คีชี
 คาบร้อน ทองคิด ปากตัว
 อย่างมี เมามือ โลเล
 อย่างหวัง บุญเก่า เอาอ้าง
 หมออุ วัชจ่าง ใจเจ
 ทำนาย ทายไม้ ไมเม
 กลเก คดโกง โง่งโง
 คำสอน พุทธองค์ ตรงเม
 ให้ทั้ง ตนเอง อาศัย
 เรียกว่า แรงชา แรงใจ
 บากบัน ในวัย มัชฌิม ฯ

สุบินสำนวนเก่า

วรรณกรรมเมืองนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

(ต่อจากฉบับก่อน)

พอบพบหลวงตา
เจ้าเดินไปไกล
ที่อยู่แห่งไร
หลวงตาจึงชี้
เจ้าขึ้นนอกชาน
แล้วกราบสามครา

บิณฑบาตแล้วมา
นั่งไหว้ใต้ถุน

ท่านอยู่กุฏิ
ค่อยคลานเข้าไป

พายยามรุ่มร่าม
ท่านเจ้าอาราม

เห็นหัวบันได
ถวายพวงมาลัย

พระณเฑาะผู้ใหญ่	แลเห็นประหลาดใจ	ยิ้มแ้มแจ่มใส
ดูก่อนกุมาร	แน่นน้อยโสภา	เจ้าเข้ามาหา
ธุระอะไรหรือ		
สุบินโถมงาม	ได้ฟังท่านถาม	เคารพประนมมือ
ดิฉันมากราบ	ท่านท้าวหาญ	จะเรียนหนังสือ
บวชเป็นสามเณร		
ได้ถือศีลา	เล่าเรียนวิชา	ให้รู้จะเจน
ถากทรายตายหญ้า	ในพระบริเวณ	กิจการสามเณร
ขอรับทุกประการ		
พระณเฑาะจึงว่า	ซึ่งเจ้าศรัทธา	ชอบแล้วกุมาร
อังสะสบง	ไตรหนึ่งให้หลาน	เราทำเป็นทาน
เจ้าอย่าอวดดี		
ไปลาแม่พ่อ	พ่อเจ้าเหน้าหน่อ	ให้ท่านอวยพร
จึงจักบวชให้	เอาไว้สั่งสอน	เป็นสถาพร
ควรด้วยบาลี		
เจ้าจึงพูดตอบ	พระคุณคิดชอบ	ไว้เหนือเกศี
บิดาไดาน	ท่านตายหลายปี	ยังแต่ชนนี้
จะขออำลา		
เจ้ากราบนมัสการ	คืนมายังบ้าน	เยี่ยมคอยมารดา
ปานฉะนี้นางแม่	มีออกจากป่า	เป็นไฉนอยู่ช้า
ยิ่งกว่าทุกวัน		
เจ้าเลียบประตู	บ้ายหน้ามุ้งดู	เห็นหาบเต็มตรัน
ตบมือดีใจ	วิ่งไปโดยพลัน	ครั้นถึงอภิวันท์
กอดดินเชยชม		
ว่านางแม่ข้า	เหนื่อยหอบหนักหนา	หน้าแห่งอกตรม
เหนื่อยนักชูปมอม	ต้องแสงแดดลม	เมื่อย่าปรารมภ์
ลูกจักช่วยถือ		
นางฟังลูกว่า	น้ำเนตรคลั่งตา	โลมลูบจูบมือ
เรียวแรงเจ้าน้อย	ไม่เคยฝึกปรี	จะหาบรอดหรือ
กำพร้าแม่อา		
ส่วนเจ้าสุบิน	น้ำตารินริน	สงสารมารดา
แล้วลากกระเช้า	เลือกหญิงผลา	ว่าเป็นลูกอะไร
นุ่มนึมนาดู		

ว่าแม่ลืมบอก	นั่นลูกมะกอก	เก็บมาอัญ
ลูกจันทน์ฝากเจ้า	ให้คมขมขู	นมวัวสังหยู
กินเล่นเย็นใจ		
พลอดพลงมาบ้าน	อาบน้ำสำราญ	หมดสิ้นเหงื่อไคล
จึงสู่เคหา	เห็นแม่เย็นสบาย	เจ้าจึงเข้าไป
กราบดินซ้ายขวา		
ชวนพูดไปมา	ยกดินแม่เจ้า	ทูลเกล้าเกศา
โน้มน้าวเจรจา	จะให้ศรัทธา	เห็นในศาสนา
สมเด็จพระชินสีห์		
แม่เอยอนิจจา	ตัวเราเกิดมา	ชาตินี้อัปรีดิ์
เป็นวงศ์คนพาล	พรานป่าราวี	ศีลทานบารมี
มิได้นำพา		
รู้แต่แสงสวาท	เข้าค้าทำบาป	ล่าเนื้อเปื้อปลา
ครันตายจากคน	ยากทนเวทนา	ในขุมนรกา
ลูกคิดสากลัว		
ทุกวันนี้เล่า	เห็นแต่มารดา	อุ้นอกปากหัว
เห็นได้แต่แม่	ไม่ทันรอดชั่ว	สงสารแก่ตัว
แทนน้ำตาไหล		
แม่เกิดลูกมา	พิทักษ์รักษา	ตราบเท่าเต็บใหญ่
พระคุณบุญเปรียบ	ยิ่งล้ำแดนไตร	จะได้สิ่งใด
ทันแทนเลยหนา		
แม่นมีข้าวของ	ผืนผ้าเงินทอง	กองเทียมเวหา
มาให้แก่แม่	เป็นแต่บูชา	ไม่ทดแทนค่า
ข้าวป้อนน้านม		
ลูกคิดจักเพียร	บวชตัวเล่าเรียน	พระไตรสรณาคม
แทนคุณมารดา	ค่าข้าวน้านม	เชิญแม่ขึ้นชม
ในผลศีลทาน		
แม่จงตั้งใจ	บวชตัวลูกไว้ใน	สำนักอาจารย์
แม่นตายมิไป	สู่ห้องนรกนาค	จะได้วิมาน
รุ่งเรืองเมืองสวรรค์		
เกิดชาติใดใด	ไม่เป็นเชิญใจ	เหมือนอยู่ทุกวัน
แม้จักมีทรัพย์	นับโกฏิอนันต์	ทั้งผ้าแพรพรรณ
ช้างม้าข้าคน		

นางฟังลูกลา	สลดหน้าตา	อกคือไพลน
โอไอเจ้าแม่	มีกรรมผจญ	เจ้าคิดผิดคน
ฟังคำแม่สอน		
แต่แม่เกิดเจ้า	อาบน้ำป้อนข้าว	มิได้อนาทร
แม่เลี้ยงรักษา	เจ้าทรมบังอร	จึงแม่ชุบผอม
ทุกวันอัตร่า		
เจ้าคือลูกนก	แม่กอดกับอก	ปกเลี้ยงรักษา
บได้พลาดปลั่ง	ทุกวันเวลา	แม่รักนักรหนา
เจ้าจะหนีแม่ไป		
พ่อเจ้าตายจาก	แม่ตกลำบาก	จะเห็นหน้าใคร
แลซ้ายเปล่าตา	แลขวาเปล่าใจ	เข้าเข้าเข้าไพร
ได้เจ้าเฝ้าเรือน		
โอเจ้าสุบิน	แม่หาให้กิน	เจ็ดปีสี่เดือน
อันความรักลูก	ใครเล่าจักเหมือน	ได้นั่งเฝ้าเรือน
ฝากไข่ฝากตาย		
แม่สงวนหนักหนา	เหมือนดังแก้วตา	มิห่อนให้ระคาย
แม่ยากร้อยเท่า	อดเข้ากินสาย	เห็นหน้าลูกชาย
คลายอยากเต็มแรง		
ครั้งเจ้าจากไป	แม่เห็นหน้าใคร	จะเป็นเพื่อนแกล้ง
ขุก็มีควมใช้	นอนตายตัวแข็ง	สำหรับมดแมง
กินเป็นอาหาร		
แม่ห้ามตามจริง	ตามสอนทุกสิ่ง	จารีตโบราณ
จะแทนคุณแม่	แลตายฝ่ายพราน	เที่ยวในดงดาด
หาเนื้อหาปลา		
เจ้าจะไปอยู่วัด	ไม่เหมือนคฤหัสถ์	ขัดนักรูกอา
จะกินจะนอน	แต่ล้วนเวทนา	อันความเสดสา
แม่รู้จะเจน		
หายกตักบาตร	ติดปลายช้อนปาด	บได้เต็มเกณฑ์
ฉันแต่มือเข้า	ข้าวไม่พอเพล	จะบวชเป็นเณร
ได้เรียนอะไร		
พ่อเจ้าเมื่อยัง	พุทโรทุกขัง	เชื่อถือเมื่อใด
วัดอยู่เพียงใกล้	บ่กรายเข้าไป	ไม่เอาใจใส่
ไทรรัตนพระคุณ		
ตรุษสารทสงกรานต์	หญิงชายชาวบ้าน	เขาไปทำบุญ
พ่อเจ้าฉวยหอก	เข้าป่าตาหลุน	ได้มาครุนครุน
เต็มหาบเต็มถือ		

เยี่ยงอย่างข้างพราน	เจ้าไม่คิดอ่าน	อุตส่าห์ฝึกปรือ
วอนแม่อยู่วัด	จะเรียนหนังสือ	ใครจักนับถือ
ป่วยการเสียที		
ถึงท่านพรานพ่อ	นอโมกขอ	เข้าใจอะไรมี
รู้แต่วิชา	ป็นยาดี	ยิ่งแทบมฤต
ได้มามากมูล		
อยู่เถิดสุขใจ	หัดยิงปืนไฟ	หน้าไม้กระสุน
สอนยิงให้แม่น	จะแทนตระกูล	จะค่อยบริบูรณ์
เงินทองแก้วแหวน		
เครื่องมือมีอยู่	หอกใหญ่ทั้งคู่	ด้ามกลมคมแบน
เคยล้างกวางทราย	ล้มตายนับแสน	นั้นและแม่แขวน
เอาไว้ขายผ้า		
ลูกเอ๋ยยังกริข	งามยิ่งวิจิตร	ผักเงินห้วงา
พ่อเจ้าไปไหน	เหน็บไปอัตรา	ฆ่าสัตว์นักหนา
เลือดขับตันปลาย		
ยังปืนบอกหนึ่ง	ลูกหนักสองสลึง	รางด่ำล่ำลาย
ยิงไปทุกผาง	มีกวางก็ทราย	ล้มกลิ้งนิ่งตาย
ชีวิตก่อนคืน		
แม่แม่จนนัก	เที่ยวเก็บยอดผัก	เข้าป่าหาพิน
อดอยากยากไร้	แม่ขายของอื่น	หอบกริขกับปืน
มิจำหน่ายเลย		
ไว้ดูต่างหน้า	เป็นของบิดา	เจ้าอย่าทำเฉย
ดูแลขัดสนมิ	น้ำมันจิ้มเซย	ฝึกตัวลูกเอ๋ย
ยกประทับจับมือ		
แม่ตั้งใจนัก	จะให้ลูกรัก	เรียนพ่อต่อมือ
เที่ยวในป่ากว้าง	ยิงกวางกระปือ	จะมีออกถือ
บ้างหรือลูกอา		
ว่าพลางชวนพลาง	เอาเมื่อช้อนคาง	จูบเกล้าเกศา
อนิจจาเจ้าแม่	แม่แลหน้าตา	กับท่านบิดา
พิมพ์เดียวจริงจริง		
ถ้าเจ้ารุ่นบ่าว	ลิบหน้าขอบเข้า	จะงามทุกสิ่ง
จะพูดจะยิ้ม	เป็นเสน่ห์แก่หญิง	แม่ชมจริงจริง
ไม่ย่อเอาใจ		
นี่แหละเจ้าสุบิน	ลูกสาวน้ำกลืน	เป็นหลานยายไผ่
เขาคนบุราณ	เหล่าพรานผู้ใหญ่	รู้ธรรมาภัย
การงานครบครัน		

กิริยาน่ารัก	ไปมาแม่ทัก	ชมเล่นทุกวัน
อายุกับเจ้า	จะพอคราวกัน	มันมีสำคัญ
แตกเนื่อवलละออง		
นาสิกแฉล้ม	หน่วยตาเหลี่ยมแหลม	แก้มเครือปรางทอง
นมเท่าค้อมือ	ผมครีอมัดตอง	คิ้วต้อคอปปล้อง
ยัมต้องใจชาย		
แม่ไปแยบว่า	พี่น้องน้ำป่า	ลงคำจำหน่าย
ครั้นข้ามปีเลื่อน	ชอบเดือนวันสลาย	ทำงานลูกหญิงชาย
ให้อยู่ด้วยกัน		
เอาเกิดเจ้าสุบิน	เป็นเพื่อนหากิน	การงานเขาขยัน
ผัวหาบเมียทุน	อดสาทุกวัน	เงินทองทั้งนั้น
จะค่อยบริบูรณ์		
เจ้าสุบินตอบ	แม้ข้าว่าชอบ	ทั้งนั้นไม่สูญ
ลูกจะลาไป	บวชเรียนแทนคุณ	ลูกตั้งใจบุญ
ทุกวันป่านาน		
อันหญิงแพศยา	จักร่วมเล่นหา	ไม่เป็นแก่นสาร
หนึ่งพบศาสนา	พระศรีศาสดา	ว่าไม่เป็นการ
ดังได้บวชเรียน		
แม่จงเมตตา	ให้ลูกบรรพชา	จะทำความเพียร
ในทางหนังสือ	สวดอ่านจนเขียน	จะเป็นเปรียญ
เรียนธรรมทั้งหลาย		
แม่นลูกบวชตัว	คุณพระอยู่หัว	ใช้จะลืมสูญหาย
จะไปจะมา	ทุกวันเพลางาย	เจ็บไข้เป็นตาย
จะขอแทนคุณ		
นางฟังลูกตอบ	สุดที่จะปลอบ	คิดใจขุนขุน
ลูกขึ้นนั่งลง	ผลุนผลันหันหัน	เขียนครกยกกรุ่น
ออกไปไกลตน		
โมโหนางดึก	ปากล้นรักรัก	ขบพันคำรณ
จะบวชมิบวช	มึงอย่ามาบ่น	เร่งไปให้พ้น
กูไม่รักแพง		
น้ำรดหัวสาก	สอนคนปากมาก	เลี้ยงลูกใจแข็ง
เห็นแม่แซ่ขัน	แกล้งตัดไม่เกรง	ลูกชั่วลักเลง
เร่งไปอย่านาน		
เจ้าอินมารดา	โกรธซึ่งหนักหนา	แข่งด่าประจาน
เจ้าไม่โกรธตอบ	นบนอบกราบกราน	กล่าวคำอ่อนหวาน
เล่าโลมมารดา		

ข้าแต่แม่เจ้า	อย่าไคกอย่าเศร้า	ตั้งใจศรัทธา
ผิดพลั้งสิ่งใด	ได้โปรดเกษา	ลูกน้อยขอสมา
อย่ามีเวรกรรม		
ลาแล้วเจ้าเดิน	บ้ายหน้ามุงเมิน	ไปยังพระเถร
ครั้นถึงกราบไหว้	ดอกไม้ประเคน	มารดาประเคน
บวชเรียนตามใจ		

(ยานี้ ๑๑)

พระเถรฟังเจ้าเล่า	ท่านผู้เฒ่าอชฌาฬย
รำพึงว่ากระไร	แม่กุมารไม่เข้ามา
ทั้งหลายบวชลูกเต้า	เขาย่อมเข้ามาสู่หา
อนนี้ไม่จับนา	ชะรอยเหตุจะมี
จะบวชให้โดยด่วน	เห็นไม่ควรด้วยบาลี
ฟังคำเด็กเจ็ดปี	คนทั้งนี้จะดิฉิน
ตริแล้วมีวาจา	ว่าดูราเจ้าสุบิน
คำแม่เจ้ายอมยิน	ยังไม่สนัดแก้หุตา
ที่จริงเจ้าศรัทธา	สาธุสะขอบใจกู
เจ้าจงยับยั้งอยู่	จำจะสืบเอาข้อความ
ว่าพลางเรียกพระสงฆ์	ทั้งสององค์อันชาญสนาม
พระสงฆ์จึงไปถาม	สีกายายให้แจ้งการ
สาธุศิษย์ลบบัดใจ	ก็เข้าไปในบ้านพราน
จึงถามแม่กุมาร	ลูกจะบวชนุญาตหรือ
ลูกยาของข้างจริง	ขับทิ้งเสียไม่นับถือ
จะบวชไม่บวชหรือ	ใช้ธุระของดิฉาน
พระสงฆ์สององค์กลับ	กราบกับดินพระอาจารย์
บอกว่าคำกุมาร	กับมารดาถืออกกัน
พระเถระฟังแจ้งใจ	หายสงสัยสิ้นทุกอัน
จึงคิดดูโทษควัน	ซึ่งจะบวชเป็นศุภผล
พุทธพจน์ตั้งเป็นฐาน	จะทำการฝ่ายกุศล
บวชเรียนเป็นมงคล	ล้วนประพัตตามตำรา
วันพุทธพระมหาเถร	ให้นาคเณรโกนเกษา
ชำระแต่งกายา	นุ่งห่มผ้าก็สมควร
กราบแล้วเดินเข้าไป	ถือผ้าไตรตามกระบวน
ครั้นว่าบาลีถ้วน	ให้รับไตรตามสรณาคม
รับศีลสืบบทเจน	ลูเป็นเนรงานสบบม
พระสงฆ์ต่างกล่าวชม	ว่าสมบุรณในศาสนา

พระเถรสรเสริญพร	แล้วสั่งสอนด้วยวาจา
ว่าเจ้าจงรักษา	อย่าประมาทสิ่งอื่น
เจ้าสุบินครั้นบวชแล้ว	อารมณ์แผ่วในทางธรรม
สรเสริญเรียนทุกวัน	มีศรัทธาเป็นกำลัง
ทุกสิ่งธุระกิจ	เจ้าตั้งจิตควรคิดหวัง
สนธยาตีระฆัง	ประคมพระในวิหาร
ฟ้าฟืนด้นน้อยใหญ่	มาก่อไฟไว้ในกราน
เข้าห้องพระอาจารย์	เจ้าจุดเทียนชวาลา
ครั้นเข้าเข้าถ่ายโถนล้าง	ตั้งไว้ข้างพระอุปัชฌาย์
หยิบชมนะตังน้ำมา	จับสองมือเจ้าประเคน
กวาดปัดปูที่นอน	แต่ผูกหมอนพระมหาเถร
ครั้นรื้อทอดลงเอน	บีบขยำดินทั้งซ้ายขวา
เสร็จกิจกลับมาห้อง	อดสาทองพระคาถา
จำไว้แล้วนิทรา	กำหนดนอนแต่สามยาม
เจ้าตื่นก่อนไก่ขัน	จุดน้ำมันให้ท่านตาม
ปรนนิบัติสวดใต้ถาม	ซึ่งความรู้ควรจำหมาย
ครั้นพระอาทิตย์ส่อง	แตกแสงทองขึ้นพรายพราย
เที่ยวเก็บดอกไม้ถวาย	ใส่เครื่องแก้วแล้วบูชา
ต้นโพธิ์ที่พระตรัส	เจ้าปรนนิบัติทำวันทา
ดอกไม้ขมิ้นบูชา	พระพุทธรูปพระเจดีย์
บิณฑบาตกลับมาวัด	เจ้าแต่งจัดเครื่องสาลี
ลูบทั้งบั้งจี๋	ใส่สำหรับประเคนครู
เมื่อท่านฉันอาหาร	เจ้าประค้อมนั่งหมอบอยู่
ครั้นแล้วตำหมากพลู	ควักใส่จอกมาประเคน
ยกสำรับกลับมาพลัน	ก็ชวนกันเข้ารับเดน
ทำกิจทำเนียมเถร	ครั้นฉันแล้วสวดอ่านเขียน
เจ้าสุบินหน่ออรหัตต์	โสมนัสในความเพียร
อวาสกวาดแผ้วเตียน	ตั้งสติเอาส่วนบุญ
น้ำใช้และน้ำฉัน	น้ำหลายวันเป็นขมุณ
เจ้าล้างเทน้ำขุ่น	ตักน้ำใสมาเทลง
ดูแลทั่วทั้งวัด	ปรนนิบัติรักษาสงฆ์
ภิกษุทุกทุกองค์	มีความรักความเมตตา

๕ วันในคุนหมิง

โดย อาชิบ อุเซ็ง

บริเวณทางออกของอุทยานป่าหิน
จะเป็นหนองน้ำสวยงามมากล้อมรอบไปด้วยแมกไม้มานานาชาติ

สาธารณรัฐประชาชนจีน หรือที่ทั่วโลกนิยมเรียกกันว่าประเทศจีนนั้น เป็นประเทศที่มีความกว้างใหญ่ไพศาล มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน มีศิลปวัฒนธรรมอันสวยงาม และมีสิ่งมหัศจรรย์ของโลกที่น่าทึ่งและน่าชมเชย ใครที่ได้มีโอกาสไปสัมผัสประเทศจีนถือว่า เป็นโอกาสอันมีค่าทีเดียว แม้จะไม่ใช่มืองปักกิ่ง อันเป็นเมืองหลวงของประเทศจีนก็ตาม เพราะว่าการเดินทางในประเทศจีนนั้นค่อนข้างจะต้องใช้เวลายาว อันเนื่องมาจากแผ่นดินที่กว้างใหญ่ไพศาลทำให้การเดินทางจากมณฑลหนึ่งไปยังอีกมณฑลหนึ่ง หรือจากเมืองหนึ่งไปยังอีกเมืองหนึ่ง ใช้เวลานานทีเดียว

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดทำโครงการนำข้าราชการส่วนจังหวัดในสังกัดไปทัศนศึกษาดูงานที่เมืองคุนหมิง ประเทศจีน ระหว่างวันที่ ๑๐-๑๕ มกราคม ๒๕๔๐ เพื่อเป็นการเสริมสร้างวิสัยทัศน์ให้กับข้าราชการส่วนจังหวัด ให้กว้างไกลยิ่งขึ้น โดยไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการแต่อย่างใด และเปิดโอกาสให้ข้าราชการพลเรือนทั่วไป ตลอดจนภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านร่วมเดินทางได้ด้วย ซึ่งก็ปรากฏว่ามีข้าราชการส่วนจังหวัดในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ข้าราชการอื่นๆ เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ เสมียนตราอำเภอ วิศวกรโยธา เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท จังหวัดนครศรีธรรมราช กรรมการหอการค้าจังหวัด นครศรีธรรมราช นายสงวน จันทรอักษร รองผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นหัวหน้าคณะ และมีเลขาการจังหวัดนครศรีธรรมราช ท่านวันชัย ทรัพย์รุ่งเรือง เป็นโต้โผใหญ่ในการจัดการ และมีผมนายอาชิบ อุเชิง ผู้ช่วยเลขานุการจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแม่ทัพรอง ถือว่าเป็นประสบการณ์ ที่มีคุณค่ามากที่สุดของคณะ เราได้ไปสัมผัสเมืองคุนหมิง ไปพบเห็นสิ่งละอันพันละน้อย ทั้งที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีและไม่สมควรนำมาเป็นตัวอย่าง ซึ่งผมจะได้นำมาพูดคุยในสารานุกรม นครศรีธรรมราชฉบับนี้ ในชื่อเรื่องว่า "๕ วันในคุนหมิง" เชิญติดตามได้เลยครับ

คณะของเราออกเดินทางจากจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปลายวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๐ โดยทางรถไฟ (รถด่วน) ออกจากสถานีรถไฟนครศรีธรรมราช เมื่อเวลา ๑๕.๓๐ น. ถึงกรุงเทพมหานครของวันรุ่งขึ้น เมื่อเวลา ๐๕.๓๐ น. ถึงกรุงเทพมหานครของวันรุ่งขึ้น รถบัลของ บริษัท นครอินทร์ทัวร์ รอรับคณะของเราอยู่ที่สถานีรถไฟบางซื่อ เมื่อทุกคนขึ้นรถพร้อมแล้ว ได้นำคณะไปที่โรงแรมชวมิตรเพลส ลาดพร้าว เพื่อให้ทุกคนได้อาบน้ำชำระร่างกายเปลี่ยนองค์ทรงเครื่อง พร้อมทั้งจะเดินทางไปยังเมืองคุนหมิง และร่วม

รับประทานอาหารเข้าที่โรงแรมชวมิตรเพลสนั้นเอง ตามโปรแกรมของเราจะออกเดินทางจากโรงแรมไปสนามบินดอนเมือง ในเวลา ๐๗.๓๐ น. แต่เนื่องจากมีเหตุขัดข้องบางประการ ทำให้คณะออกจากโรงแรมล่าช้าไปประมาณ ๔๕ นาที คณะถึงสนามบินดอนเมืองเมื่อเวลา ๐๙.๑๕ น. ขณะที่ทุกคนกำลังรู้สึกจุกจิกกับสัมภาระเพื่อที่จะเข้าช่องเอ็กสเปรสกระเป๋า ก็ได้รับแจ้งจากมัคคุเทศก์ (คุณบรรจง) ว่าสายการบินไชน่ายูนิอันแอร์ไลน์ ซึ่งจะใช้เป็นพาหนะในการนำคณะไปเมืองคุนหมิง เลื่อนเวลาบินจากเวลา ๑๑.๓๐ น. เป็นเวลา ๑๗.๓๐ น. ตอนเย็น หลายคนถึงกับส่ายหัว เพราะเมื่อหน้าในความบกพร่องของบริษัทสายการบินดังกล่าว สิ่งที่จะกระทำได้นั้นก็คือ จะทำอย่างไรเพื่อที่จะมาเวลาให้ถึงเวลาห้าโมงเย็นเร็วๆ ในที่สุดตกลงกันว่าจะไปเดินเที่ยวแถวศูนย์การค้าฟิวเจอร์ปาร์ค รังสิตบางส่วน และอีกบางส่วนตามอสังหาริมทรัพย์แต่ละคน แต่ทั้งหมดจะต้องมาพบกันที่สนามบินดอนเมืองในเวลา ๑๕.๐๐ น. ต่างคนจึงต่างแยกย้ายกันตามแต่ใครจะชอบไปไหน จนกระทั่งถึงเวลานัด ๑๕.๐๐ น. ทุกคนพร้อมกันที่สนามบินดอนเมือง ผ่านขั้นตอนทุกอย่างของสนามบิน จนเวลา ๑๗.๐๐ น. คณะทุกคนขึ้นนั่งบนเครื่องบินโบอิง ๗๓๗ ของสายการบินไชน่ายูนิอันแอร์ไลน์ ดูเหมือนว่าเที่ยวบินเที่ยวนี้จะมีผู้โดยสารทั้งลำประมาณ ๕๐ กว่าคน จึงมีที่นั่งนอนสำหรับคณะของพวกเรามากมาย เรียกว่า นั่งกันแบบสบายๆ ไปเลย เครื่องเริ่มทะยานขึ้นสู่ฟ้า เมื่อเวลาประมาณ ๑๗.๓๕ น. มุ่งหน้าสู่ประเทศจีน รวมเวลาอยู่บนเครื่องบินรวมๆ ๒ ชั่วโมง เครื่องบินจึงแตะรันเวย์สนามบินคุนหมิงในเวลา ๑๙.๓๐ น. เมื่อผ่านขั้นตอนต่างๆ ของประเทศจีน คณะทั้งหมดขึ้นไปยังพร้อมกันบนรถบัลของทางบริษัทท่องเที่ยวของเมืองคุนหมิง โดยมีมัคคุเทศก์ที่ชื่อตามภาษาจีนว่า "ฉิมโก้ว" แปลว่า ทอง นักท่องเที่ยวจึงตั้งชื่อเป็นภาษาไทยว่า "สุวรรณ" สุวรรณสามารถพูดภาษาไทยได้ค่อนข้างคล่องแคล่วและซัดพอสสมควร จะมีบ้างก็แต่สำนวน ซึ่ง

สภาพการจราจรในเมืองคุนหมิง มากไปด้วยจักรยาน และจราจรทำงาน

เป็นธรรมดาของคนจีนในบางอัครจะมีสำเนียงไทยปนจีนด้วย แต่วมๆ แล้วสุวรรณสามารถพูดภาษาไทยได้ในขั้นเยี่ยมทีเดียว ผมได้มีโอกาสสอบถามว่าเหตุใดถึงพูดภาษาไทยได้ดี ได้รับตอบว่า สุวรรณจบจากมหาวิทยาลัยในกรุงปักกิ่ง โดยเลือกเรียนเอกภาษาไทย เนื่องจากบริษัทท่องเที่ยวของประเทศจีนถือว่าเป็นของรัฐบาลเสียส่วนใหญ่ คล้ายๆ กับรัฐวิสาหกิจบ้านเรา คือรัฐต้องถือหุ้น ๕๑% ดังนั้น ผู้ที่ทำงานในบริษัทนี้ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ กับอีกคนหนึ่งเป็นหญิงสาวชื่อสั้นๆ ว่า "ฉิง" เป็นลูกจ้างของบริษัทท่องเที่ยว มีหน้าที่ในการถ่ายวิดีโอทุกที่ที่คณะของเราไปเที่ยว ฉิงไม่มีเงินเดือน ไม่เหมือนสุวรรณ ฉิงจะมีรายได้จากการจำหน่ายบัตรวิดีโอให้พวกเรา จำหน่ายได้มากเท่าไร ฉิงก็จะได้ส่วนแบ่งมากเท่านั้น ซึ่งในวันสุดท้ายของการ

ทัศนศึกษาดูงาน คณะของเราได้ช่วยอุดหนุนซื้อบัตรวิดีโอของฉิง ชุดละ ๓๕๐ หยวน (๑ หยวน = บาทเศษ) ได้ประมาณ ๑๕-๒๐ ชุด อีกหนึ่งที่น่าจะต้องกล่าว คือ คนขับรถที่ชื่อสั้นๆ ว่า "หลิว" อุปนิสัยใจคอดีมาก สุขุมเยือกเย็น ไม่วอกแวก คณะเริ่มเดินทางจากสนามบินคุนหมิงเข้าสู่ที่พักโรงแรมคิงส์เวิลด์ ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๑๕ นาที สิ่งที่พวกเราพบเห็นที่แปลกกว่าบ้านเราก็คือ รถยนต์ในประเทศจีน จะมีพวงมาลัยอยู่ด้านซ้าย และรถจะวิ่งเลนขวา สำหรับเรื่องเวลาในประเทศจีนจะเร็วกว่าบ้านเราหนึ่งชั่วโมง ฉะนั้นคณะของเราถึงเมืองคุนหมิง เวลา ๑ ทุ่มเศษ ก็หมายความว่า เวลา ๒ ทุ่มเศษของเขารวันแรกของการสัมผัสแผ่นดินคุนหมิง คณะของเรายังไม่มีการทำอะไรเนื่องจากการเลื่อนเวลาบินของสาย

การบิน และเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทาง เมื่อถึงเมือง
 คุณหมิงแล้วทุกคนจึงรีบเข้าห้องพักเพื่อพักผ่อนร่างกาย
 อย่างเต็มที่ สำหรับโรงแรมคิงส์ เวิลด์ นั้น สุวรรณ
 บอกว่า เป็นโรงแรมระดับห้าดาวของ เมืองคุณหมิง
 ไว้ต้อนรับแขกวิโอพีเท่านั้น จึงเสมือนว่า คณะของเรา
 วันนั้นเป็นแขกวิโอพีของเมืองคุณหมิงไปเลย ห้องพักได้
 แบ่งพักห้องละ ๒ คน คนที่พาครอบครัวไปก็สบายไป
 ถือว่าไปฮันนีมูน (ครั้งที่เท่าไรก็แล้วแต่) ไปในตัว
 สำหรับผมนั้นพักกับคุณเสนอ เกิดเอียง วิศวกรโยธา

ได้ว่าอยู่ในโรงแรมจะอบอุ่นกว่านอกโรงแรม ดังนั้น
 โรงแรมในเมืองคุณหมิงจะเป็นที่หลบความหนาว ผิดกับ
 โรงแรมบ้านเราจะเป็นสถานที่หลบความร้อน ส่วน
 ในห้องพักนั้นก็เหมือนกับโรงแรมทั่วๆ ไป มีโทรทัศน์
 มีตู้เย็น มีตู้เสื้อผ้า และที่พิเศษก็คือในเหยือกน้ำ อย่า
 เข้าใจว่าเป็นน้ำเย็น จะเป็นน้ำร้อน และร้อนมากทีเดียว
 ซึ่งตรงกับสภาพอากาศเมืองเขา เนื่องจากเป็นเมือง
 หนาว ดังนั้นชาวเมืองจึงนิยมบริโภคแต่น้ำร้อนหรือน้ำ
 อุ่นเท่านั้น จึงเป็นคุณประโยชน์ต่อร่างกายมาก ผม

บริษัทท่องเที่ยว จัดเลี้ยงอาหารมื้อเย็นแก่คณะที่โรงแรมคุณหมิง
 และมีศิลปะคุณหมิงโชว์ให้ชมด้วย

ประจำสำนักงานโยธาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 อากาศในเมืองคุณหมิงนั้นหนาวมากทีเดียว วันที่
 คณะของเราเดินทางไปถึงนั้นอยู่ในราวๆ ๒-๔ องศา
 บางวันถึงกับลบสององศาก็มี ดังนั้นสิ่งที่พวกเรา
 เตรียมไปคิดว่าจะต้องใช้งานทุกวันคือ เสื้อกันหนาว
 และสิ่งที่จะต้องซื้อหาเพิ่มเติมคือ หมวกกันหนาว และ
 ถุงมือกันหนาว โรงแรมในเมืองคุณหมิงทั้งในห้องโถง
 และห้องพักจะติดเครื่องทำความร้อนหรือฮีตเตอร์
 ซึ่งพอที่จะประทังความหนาวได้มากทีเดียว จนเรียก

สังเกตเห็นคนจีนส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะมีร่างกายส่วนเกิน
 เท่าไร เพราะไขมันหรือโคเลสเตอรอลจะถูกละลาย
 โดยน้ำร้อน ดังนั้นคนจีนส่วนใหญ่จะมีหุ่นสมส่วน
 ที่เดียว โดยเฉพาะผู้หญิง (อันนี้ผมมองจากสายตา
 ภายนอกไม่ได้สำรวจเหมือนเจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน
 นะครับ) สำหรับเรื่องน้ำร้อนนี้จะสามารถช่วยผมได้มาก
 ที่เดียว เนื่องจากผมนั้นเวลาเดินทางไปไหนมีปัญหา
 เรื่องอาหารการกิน จึงได้เตรียมเส้นหมี่มาจากบ้าน
 ไปหลายซอง เมื่อน้ำร้อนอยู่ในห้องแล้ว และมีถ้วย

ใบใหญ่สำหรับใส่น้ำร้อน ก็เลยกลายเป็นภาชนะสำหรับ
รับประทานมาผาของผมนั่นแหละ ส่วนคนอื่นๆ นั้น ได้
ลงไปรับประทานอาหารในห้องอาหารของโรงแรมตามที่
บริษัททัวร์จัดให้

วันที่สองที่เมืองคุนหมิง หลังจากรับประทาน
อาหารเช้าที่โรงแรม คณะจึงออกเดินทางเพื่อไปชมถ้ำ
อาหลู่ ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองคุนหมิงราวๆ ๒๐๐ กม.
ตลอดเส้นทางเดินทางจะเห็นทัศนียภาพของชนบท
เมืองคุนหมิง สองข้างทางส่วนใหญ่ประชาชนจะปลูก
พืชผักเขียวชอุ่มไปหมด ในเรื่องของผักเขียวชอุ่ม
สอดคล้องกับสิ่งที่พวกเราได้พบเห็น ทุกที่ที่พวกเราไป
พบไปเห็นก็คือ เรื่องห้องน้ำ ซึ่งเป็นปัญหามากสำหรับ
พวกเรา โดยเฉพาะผู้หญิง กล่าวคือ ห้องน้ำทุกแห่ง
จะเหมือนกันหมด (ยกเว้นโรงแรมชั้นหนึ่ง) ประตูละ
จะเป็นประตูแบบครึ่งท่อนจะเห็นทั้งช่วงบนและช่วงล่าง
ปิดเฉพาะช่วงกลาง ทั้งห้องน้ำหญิง ห้องน้ำชาย จะ
เหมือนกันหมด บางแห่งโถส้วมจะเป็นโถง่ายๆ ลึกลงไป
ไม่มีคาน้ำ และบางทีจะเป็นช่องยาวคล้ายๆ กับช่อง
ปัสสาวะของห้องน้ำชาย สิ่งที่เราจะสังเกตเห็น
ที่สุดก็คือ เมื่อเสร็จภารกิจแล้วเพื่อนไม่ยอมรดปล่อย
ทิ้งไว้ให้เราดูต่างหน้าส่งกลิ่นตลบอบอวลไปทั่ว
สร้างความปวดเคียนเวียนเกล้าอย่างยิ่ง ถึงขนาดคณะ
ของเราบางคนคายของเก่าออกมาเลย ผมได้มีโอกาส
สอบถามสุวรรณได้รับแจ้งว่า ทางรัฐบาลจีนตระหนักถึง
เรื่องนี้มาก ได้แก้ไขปัญหานี้มาเกือบจะ ๑๕ ปีแล้ว
ปรากฏว่าดีขึ้นกว่าเดิมทีเดียว แสดงว่าก่อนนี้แยกว่านี้
มากทีเดียว เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว
และการพัฒนาประเทศมาก เพราะคนจีนถือว่าเรื่อง
ถ่ายอุจจาระเป็นเรื่องชั่วครั้งชั่วคราว ถ่ายแล้วทิ้งไว้ไม่
จำเป็นต้องทำอย่างหรูหรา ทั้งแล้วจะมีคนมาเก็บเอา
ไปทำปุ๋ยรดน้ำผัก นั้นแหละครับที่ผักของประเทศจีน
เขียวชอุ่มรับประทานจริงๆ บ๊อบบี้เออะ นอกจากจะ
เป็นไรผักแล้ว ตลอดสองข้างทางที่นำคณะเรา ปรากฏ
ว่าพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นภูเขาที่ราบสูง นานๆ จะพบ
แหล่งชุมชนเล็กๆ เมื่อพบแหล่งชุมชนที่เราจะพำนัก

การดำรงนั้น สมแล้วที่เขายกย่องคนจีนนั้นมีหัวการค้า
ยานการค้าของเขาเหมือนกับตลาดนัดบ้านเราทีเดียว นี่
เอง เท่าที่สังเกตเห็นสินค้าก็มีพวกพืชผัก เสื้อผ้า ของ
เด็กเล่น และผลไม้ สำหรับผลไม้ไม่น่าจะพบเห็นสาละ และ
แอ๊ปเปิ้ลทุกที่เลย ตลอดระยะเวลาเดินทางบนรถ
คณะของเราไม่ปล่อยให้เวลาสูญเปล่า จะมีการขับร้อง
เพลงทำเอาคณะของเราเป็นปลื้มไปตามๆ กัน สำหรับ
ผมนั้นโชคดีได้หลายเพลงเช่นกัน หลังจากร้องเพลง
แล้ว ก็กลับมานั่งท่องภาษาจีนกลางจากหนังสือที่
คุณบรรยงนำไปเพื่อใช้สนทนากับชาวคุนหมิง โดย
เฉพาะคำที่สำคัญๆ เช่น ปัสสาวะ ต้องบอกว่า "เสี่ยว
เปียน" กินข้าวพูดว่า "เซ่อฟาน" เธอสวยจัง พูดว่า
"หนิเหม่เพียวเลียง" เป็นต้น เมื่อคณะถึงถ้ำอาหลู่
ซึ่งอยู่บนเขาสามลูก สุวรรณก็ได้พาคณะลงถ้ำเป็นถ้ำ
ที่สวยงามมาก ประดับประดาด้วยแสงสี มีหินงอก
หินย้อย และหินรูปร่างต่างๆ เช่น จะเข้ เต่า สิงโต
ช้าง เป็นต้น การเดินทางเชื่อมต่อระหว่างเขาถ้ำหนึ่งกับ
อีกถ้ำหนึ่ง บางช่วงต้องใช้กระเช้า ผมนั้นปกติไม่ค่อย
ชอบความสูง แต่ด้วยความคิดที่ว่านานๆ ได้มาเจอ
ครั้งหนึ่ง จึงได้นั่งกระเช้ากับเขาด้วย ก็สนุกตื่นเต้นดี
ในถ้ำมีแหล่งน้ำรวมอยู่ด้วย คล้ายๆ คลองบ้านเรา
น้ำใสมาก แต่ไม่มีปลา คณะได้มีโอกาสนั่งเรือ
พายชมความงามตลอดเส้นทางของน้ำไหล โดยมี
พนักงานบริการของจีนช่วยพายเรือ สิ่งที่ผมเห็นทุกที่
ทุกแห่ง ก็คือร้านแผงลอยขายสินค้า และจะมีกองทัพ
ขายสินค้าพื้นเมืองที่ขอบริเวณของคณะ สินค้า
ส่วนใหญ่จะเป็นของที่ระลึก ของเด็กเล่น และเสื้อผ้า
ใช้เวลาในการชมถ้ำประมาณ ๒ ชั่วโมง จึงออกจากถ้ำ
และรับประทานอาหารกลางวันทางบริษัทจัดให้เสร็จ
สรรพแล้ว จึงเดินทางต่อไปยังอุทยานป่าหิน ถึงอุทยาน
ป่าหินเกือบๆ ๑ ทุ่ม คณะจึงเข้าพักที่โรงแรมในอุทยาน
ป่าหินก่อน ๑ คืน

วันรุ่งขึ้นหลังจากอาหารเช้า สุวรรณได้นำคณะ
ชมอุทยานป่าหิน สาเหตุที่เรียกว่า ป่าหินเพราะว่า

คุณวันชัย ทรัพย์รุ่งเรือง และ คุณสุริยะ จันทร์พุ่ม
หน้าทางผ่านไปสู่อำเภอหลู่

บริเวณดังกล่าวเป็นหินหมด สุวรรณบอกว่า เดิมทีบริเวณนี้สันนิษฐานว่าจะเป็นที่องทะเลเมื่อประมาณ ล้านๆ ปีมาแล้ว ด้วยความเปลี่ยนแปลงของระบบธรรมชาติ (Natural chance) ทำให้ที่ตรงนี้กลายเป็นป่าหิน ซึ่งสวยงามมาก จะมีหินรูปร่างต่างๆ เช่น ช้าง ปราสาท เป็นต้น เป็นความสวยงามของธรรมชาติ อันแท้จริง เนื่องจากภายในป่าหินจะมีทางลอดเล็กๆ หลายสาย สุวรรณจึงเตือนพวกเราว่าพยายามเกาะกลุ่มอย่าหลงทาง และให้สังเกตตรงแดงที่สุวรรณขุดตลอดการเดินทาง ก็ปรากฏว่าทุกอย่างเรียบร้อยดี คณะของเรา อิ่มน้ำสำคัญกับธรรมชาติป่าหินไปตามๆ กัน แสงวูบวบๆ ในป่าหินนั้นก็คือแสงจากแฟลชกล้องถ่ายรูปของพวกเขาเอง ท้องเที่ยวในป่าหินเสร็จแล้ว ก็ซื้อπίงไปเรื่อยๆ สำหรับป่าหินแห่งนี้มีเรื่องเล่าปรัมปราว่า มีหญิงสาวนางหนึ่งชื่อ "อาชีหม่า" รูปร่างสวยงามมาก มีคนรักชื่อ "อาดัม" แต่เนื่องจากอาดัมเป็นผู้ชายที่เข้มแข็งจึงต้องออกไปเป็นทหารรับใช้แผ่นดิน แม่นางอาชีหม่าก็รอคอยคนรักกลับมาก็ไม่กลับสักที ดังนั้นบริเวณป่าหินแห่งนี้จะมีหญิงสาวอาชีหม่าคอยบริการนักท่องเที่ยว โดยจะแต่งตัวในชุดอาชีหม่า

สวยงามมากทีเดียว การสังเกตสาวอาชีหม่า จะสังเกตตรงหมวกที่สวมใส่ ถ้าหากหมวกมี ๒ เขาแหลม แสดงว่า สาวนางนั้นยังเป็นสาวโสด ถ้ามีเขาเดียว แสดงว่า มีลูกแล้วแต่ไม่มีสามี สาเหตุที่มีลูกแต่ไม่มีสามี เพราะว่าชาวอาชีหม่าจะมีวัฒนธรรมว่า ผู้หญิงกับผู้ชายสามารถจะทดลองอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานได้ ทั้งนี้เพื่อจะทดลองหรือสาธิตชีวิตคู่ ซึ่งจะอยู่เป็นคู่สามีภรรยาจริงๆ เมื่อได้ลูกแล้ว ถ้าเห็นว่าอยู่ด้วยกันต่อไปไม่ได้ อาจด้วยปัญหาสุขภาพ หรือปัญหาเศรษฐกิจ หรือปัญหาอะไรก็แล้วแต่ ทั้งคู่สามารถแยกทางกันได้ จึงกลายเป็นว่า หญิงสาวมีลูกแต่ไม่มีสามี ส่วนหมวกอีกใบหนึ่ง คือไม่มีเขา แสดงว่าหญิงผู้นั้นมีลูกมีสามีแล้ว แต่ส่วนใหญ่ที่คณะของเราไปเจอวันนั้น สาวอาชี หม่าสวมหมวกสองเขาทุกคนเลย เมื่อติดต่อกับสาวอาชีหม่า ซื้อπίงจนหน้าใจและรับประทานอาหารกลางวันแล้ว คณะจึงมุ่งหน้าไปยังยอดเขาชีซานซึ่งเป็นยอดเขาที่สูงประมาณ ๓๐๐ กว่าชั้นบันได เพื่อนมัสการเทพ ๓ องค์ ที่ทำหน้าที่ปกปักรักษาประตุมังกร ผู้ใดผ่านประตุมังกรจะหมดเคราะห์และประสบแต่โชคดี รอบภูเขาชีซานจะเห็นวิวทะเลสาบเตียนฉือสวยงามมาก ดูเหมือนว่าช่วงการเดินทางไปยังอำเภอหลู่ คณะของเราจะได้แวะที่โรงงานผลิตยาสมุนไพรของ คุณหมิงซึ่งเป็นยาสมุนไพรที่โด่งดังมาก ทำจากบัวหิมะ สรรพคุณใช้รักษาแผลพุพองจากน้ำร้อนลวกหรือไฟลวก และยาอื่นๆ เช่น ยาแก้โรคไขข้ออักเสบ โรคหัวใจ โรคความดัน ที่สำคัญคือ มียาเพิ่มพลังให้บุรุษด้วย คำคินวันนั้นคณะได้ไปพักค้างคืนที่โรงแรมเฟิร์ล สตาร์ ซึ่งอยู่ชานเมืองคุณหมิง สภาพอากาศในวันนั้นค่อนข้างหนาวมาก ผมนั้นเมื่อเข้าห้องพักแล้วไม่กล้าออกไปไหนเพราะอากาศเป็นเหตุ

วันต่อมา หลังจากรับประทานอาหารเช้าแล้ว สุวรรณได้นำคณะไปชมด้านหน้าทองจินเตียน ซึ่งสร้างด้วยทองสัมฤทธิ์ทั้งหลัง หนักถึง ๘,๐๐๐ ตัน ในด้านหน้าแห่งนี้มีตำนานเล่าขานเกี่ยวกับกษัตริย์ผู้ครองนครสมัยราชวงศ์ถัง บรรยายากศกึกคล้ายๆ กับในหนังสือที่เราเห็นในโทรทัศน์ ยอมรับว่าประเทศจีนเขาสามารถอนุรักษ์

วธธณกรธมไบเขียมซี

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นครศรีธรรมราช

วิมล ดำศรี

ต่อจากฉบับก่อน

๑. ความนำ

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นวัดสำคัญคู่บ้านคู่เมืองนครศรีธรรมราช เป็นศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนา แห่งภูมิภาคทักษิณมาก่อนกรุงสุโขทัย เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายของบรรดาพุทธศาสนิกชน และผู้คนทั่วทุกภาคของประเทศไทยมานานหลายศตวรรษ

วรรณกรรมท้องถิ่นนครศรีธรรมราชหลายสำนวน
ได้บันทึกและสะท้อนภาพความเป็นศูนย์กลางแห่งความ
เจริญรุ่งเรืองดังกล่าวได้ ดังเช่น

ไปครเหอ

ไปแลพระนอน พระนั่ง
พระพิงเสาดั่ง
หลังคามุงเบ๊อง
เข้าไปในห้อง
ไปแล พระทองทรงเครื่อง
หลังคามุงเบ๊อง
ทรงเครื่องดอกไม้ไหว

เมืองครเหอ

แต่ก่อนเขาเล่าลือมา
พระศรีธรรมโคกราชมีวาสนา
ก่อสร้างพระธาตุยอดทองคำ
ฝูงชนต่างเล่าลือ
ต่างคนนับถืออุปถัมภ์
ก่อสร้างพระธาตุยอดทองคำ
เข้าค้ำคนมาไหว

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร แต่เดิม เรียกกันว่า
"วัดพระบรมธาตุ" เป็น "พุทธาวาส" คือวัดที่ไม่มี
ภิกษุจำพรรษา เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชและพระเถระ
ผู้ใหญ่ จะแต่งตั้งภิกษุระดับ "พระครู" เป็นผู้ดูแลรักษา
บูรณะซ่อมแซมวัดนี้ "พระครู" ดังกล่าว มีดังนี้

๑. พระครูเหมเจติยานุรักษ์

และพระครูเหมเจติยาภิบาล เป็นหัวหน้า

๒. พระครู อีก ๔ รูป เป็นพระครูผู้ช่วย คือ

๒.๑ พระครูกาแก้ว ทำหน้าที่

รักษาพระบรมธาตุทางทิศตะวันตก

๒.๒ พระครูการาม ทำหน้าที่รักษา

พระบรมธาตุทางทิศใต้

๒.๓ พระครูกาชาด ทำหน้าที่รักษา

พระบรมธาตุทางทิศตะวันออก

๒.๔ พระครูกาเดิม ทำหน้าที่รักษา

พระบรมธาตุทางทิศเหนือ

ต่อมาวัดพระบรมธาตุ ได้เป็น "พระอาราม
หลวงชั้นเอก" ชนิด "วรมหาวิหาร" มีประกาศแผนก
สังฆการี กระทรวงธรรมการเรื่องการจัดระเบียบ
พระอารามหลวง ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๔๕๘ ให้
เรียกว่า "วัดพระมหาธาตุ"

ตั้งแต่ปี ๒๔๕๘ "วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร"
ได้มีภิกษุมหาจำพรรษา เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ปัจจุบัน วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ภายใน
เขตกำแพงเมืองโบราณ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ ประมาณ ๒๕ ไร่
๒ งาน มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	จดโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ
	กว้าง ๓ เส้น
ทิศใต้	จดถนนพระลาน
	กว้าง ๓ เส้น
ทิศตะวันออก	จดถนนราชดำเนิน
	ยาว ๘ เส้น ๑๐ วา
ทิศตะวันตก	จดถนนพระบรมธาตุ
	ยาว ๘ เส้น ๑๐ วา

ภายในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารมีโบราณ
สถานและโบราณวัตถุจำนวนมาก ซึ่งล้วนมีคุณค่าควร
แก่การสักการะบูชาและศึกษาค้นคว้า จึงมีผู้คนมา
ศึกษาและบำเพ็ญกุศลเป็นจำนวนมาก ไม่เว้นแม้แต่ละ
วัน

๑ วิเชียร ณ นคร และคนอื่นๆ นครศรีธรรมราช หน้า ๔๔๕

๒. วรรณกรรมใบเขียนซี วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

๒.๑ ที่มา

คุณวิโรจน์ ฤทธิโชติ อายุ ๗๐ ปี ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑวัดพระมหาธาตุ มา ๔๕ ปีแล้ว เล่าให้ฟังว่า วรรณกรรมใบเขียนซีของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ได้จัดทำขึ้นมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕๐ ปีแล้ว พระคุณเจ้าพระพุทธิสารเถระ (ผุด สุธมฺโม) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร สมัยพระรัตนธัชมุนี (แบน คณฐาภรณ์-เปรียญ) เป็นเจ้าอาวาส อำนวยการใช้ศิษยานุศิษย์ ขาวนครศรีธรรมราช แต่งและจัดพิมพ์ไว้บริการประชาชน ณ บริเวณหน้าพระพวย ซึ่งประดิษฐานอยู่ระหว่างวิหารเขียนกับวิหารโพธิ์ลังกา ปรากฏว่ามีผู้มาเสี่ยงทายวันละไม่น้อยกว่าหนึ่งพันคน ทางวัดจึงได้ขยายที่ตั้งวรรณกรรมใบเขียนซีไปไว้ ณ ที่ศักดิ์สิทธิ์อีก ๒ แห่ง คือ ที่ พระแอด และ พระศรีธรรมโศกราช

นายวิโรจน์ ฤทธิโชติ ผู้ให้สัมภาษณ์

๒.๒ ตำแหน่งที่ตั้งวรรณกรรมใบเขียนซีและบริบท

ปัจจุบันวรรณกรรมใบเขียนซีวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร มีบริการประชาชน ถึง ๓ แห่งคือ บริเวณหน้าพระพวย พระแอด และพระศรีธรรมโศกราช ทั้ง ๓ แห่งดังกล่าวมีบริบทที่น่าสนใจ ดังนี้

๒.๒.๑. พระพวย

พระพวยเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องปางประทานอภัย เป็นพระพุทธรูปประทับยืน สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยอยุธยา ที่เรียกว่า "พระพวย" เพราะมีรูปร่างเหมือนพวยเทออกจากฐานบัว แต่เดิมพระพุทธรูปองค์นี้ประดิษฐานที่วัดโมคลาน อำเภอ

พระพวย

๑ วิโรจน์ ฤทธิโชติ ผู้ให้สัมภาษณ์ วิมล คำศรี ผู้สัมภาษณ์
ณ บริเวณวิหารเขียน เมื่อ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๐

ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อมาย้ายไปประดิษฐานที่วัดประตูลักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลกรมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ทรงเป็นอุปราชมณฑลปาก্ষใต้ ก็ได้อัญเชิญพระพุทธรูปองค์นี้มาประดิษฐานที่วัดพระมหาธาตุ

เชื่อกันว่า พระพุทธรูปองค์นี้สามารถบันดาลสิ่งดีที่พึงประสงค์ได้หลายอย่าง เช่น บันดาลให้มีบุตร บันดาลให้ของที่หายกลับได้คืน และบันดาลให้หายเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น

ประจักษ์พยานเรื่องความเชื่อว่า พระพวย คักดีสิทธิ์และมีผู้คนนับถือจริง คือ ดอกไม้รูปเทียน มาลัย ทองคำเปลว ภาพถ่ายเด็กหญิงชาย ที่ผู้คนนำมาถวายเป็นการแก้บน มีจำนวนมหาศาลจนทำให้ที่ประดิษฐานพระพวย แออัดคับแคบ แลดูไม่สง่างาม เจ้าหน้าที่ของวัดจึงจัดเก็บเครื่องบูชาเหล่านี้ไว้เป็นที่เก็บทาง และแนะนำให้ผู้มาแก้บนใช้วิธีการอื่นแทนวิธีอามิสบูชา เพื่อ

ผู้ที่เข้ามานมัสการพระพวย จะต้องมีการเสี่ยงเซียมซีกันทุกราย

ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสง่างามขององค์พระที่ศักดิ์สิทธิ์และจิตใจที่บริสุทธิ์

แม้กาลเวลาจะล่วงเลยมานานกว่าล่วงสู่ยุคโลกาภิวัตน์แล้ว แต่ความเชื่อเรื่องอานุภาพแห่งความศักดิ์สิทธิ์ของพระพวย และการเสี่ยงเซียมซีตรงจุดนี้ก็ยังมั่นคงและหนาแน่นจนทางวัดจะต้องพิมพ์วรรณกรรมใบเซียมซี ถึงปีละ ๒-๓ ครั้ง ครั้งละหลายพันแผ่น

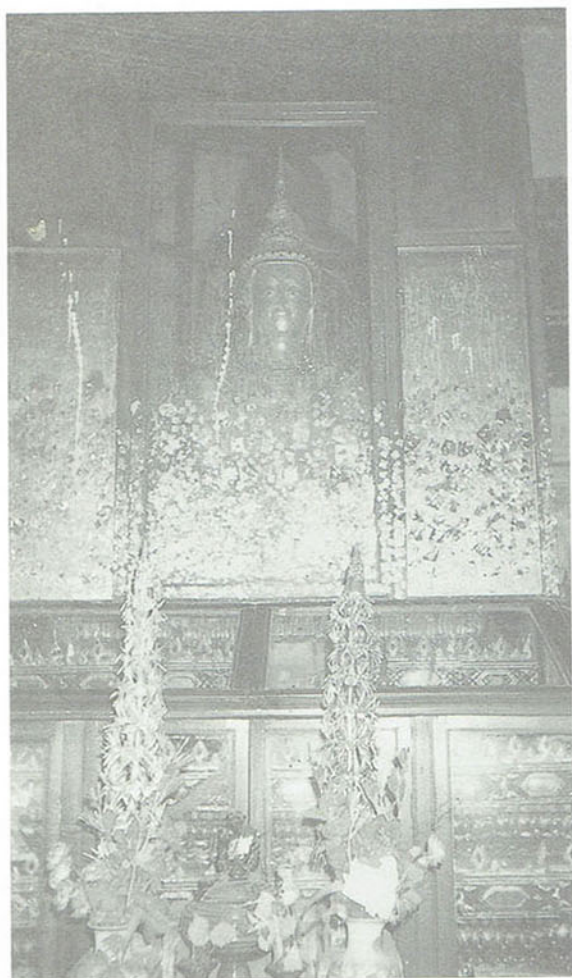
๒.๒.๒. พระแอ๊ด

พระแอ๊ด คือ พระกัจจายนะหรือพระสังกัจจายน์ หรือ พระสุภูตเถระ เป็นที่เคารพสักการะและเชื่อถือของคนทั่วไป เชื่อกันว่าผู้ใดปวดเอวปวดหลัง หากได้นำเอาไม้ไปค้ำยันให้หลังของพระแอ๊ด อากการป่วยก็จะหายดังประสงค์

พระแอ๊ด

๑ วิโรจน์ ฤทธิโชติ ผู้ให้สัมภาษณ์ วิมล คำศรี ผู้สัมภาษณ์
ณ บริเวณวิหารเขียน เมื่อ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๐

๒.๒.๓. พระศรีธรรมมาโคกราช

ตามตำนานเมืองนครศรีธรรมราช กล่าว
ว่า พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช เป็นกษัตริย์ผู้สร้างเมือง
นครศรีธรรมราช และสร้างสถาปัตยกรรมสำหรับบรรจุ
พระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ขึ้นที่นครศรีธรรมราช

ผู้คนชาวนครศรีธรรมราชต่างยกย่องบูชาเป็น
วิบุรุษ ผู้ทรงธรรม คู่บ้านคู่เมืองนครศรีธรรมราชตลอด
มา

อย่างไรก็ตามจากการสอบถาม เจ้าหน้าที่ผู้ดูแล
รักษาวิหารพระศรีธรรมมาโคกราช ทำให้ทราบว่าการ
เสี่ยงเซียมซีที่นี่มีปริมาณน้อยกว่าที่พระพวย แม้จะมี
ผู้มาสักการะบูชาจำนวนมากก็ตาม

จะเห็นได้ว่าตำแหน่งที่ตั้งหลักของวรรณกรรม
ใบเซียมซีวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร คือ บริเวณหน้า
พระพวยในวิหารโพธิ์ลังกา

๒.๓ ลักษณะและสาระสำคัญของวรรณกรรม ใบเซียมซี

วรรณกรรมใบเซียมซี วัดพระมหาธาตุวรมหา
วิหาร ๑ ชุด มี ๒๔ ใบ ทั้ง ๓ แห่ง คือ บริเวณหน้า
พระพวย พระแอด และพระศรีธรรมมาโคกราช ใช้
วรรณกรรมใบเซียมซีชุดเดียวกัน

วรรณกรรมใบเซียมซีชุดนี้มีลักษณะและสาระ
สำคัญดังนี้

๒.๓.๑ ลักษณะ เป็นวรรณกรรมร้อยกรอง
ประเภทกลอน แต่ละใบมีจำนวนกลอน ๔-๕ บท
จัดพิมพ์ด้วยอักษรสีดำ ลงบนกระดาษสีขาว เขียน
เหลือ่ง น้ำเงิน แสด แดง ขนาด ๑๔ x ๑๐.๕๐
เซนติเมตร ใบเซียมซีแต่ละใบมีลักษณะดังนี้

ก. ส่วนหัวเรื่อง

พิมพ์ข้อความเหมือนกันทุกใบ คือ

ใบเซียมซี

พระพวย-พระแอด-พระศรีธรรมมาโคกราช

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ใบที่.....

ข. ส่วนเนื้อหา

พิมพ์ข้อความลักษณะเดียวกันคือ
ขึ้นต้นด้วย "ใบที่..." แล้วต่อด้วยข้อความที่บทร้อยกรอง
เรียงต่อกันไปโดยไม่แยกเป็นวรรคคดับ วรรครับ วรรค
รอง และ วรรคส่ง จบลงด้วยคำ "เอ๋ย"

มีใบสุดท้ายเพียงใบเดียวเท่านั้นที่ไม่จบลงด้วย
คำ "เอ๋ย"

โปรดพิจารณาตัวอย่างวรรณกรรมใบเซียมซี
ต่อไปนี้

เลือกและอ่านวรรณกรรมใบเขียนซีที่เสี่ยงได้

ใบเขียนซี

พระพวย-พระแอด-พระศรีธรรมโศกราช
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ใบที่ ๓

ใบที่ ๓ ร้อนใจเหมือนไฟผลาญ ประกอบกิจ
คิดวุ่นซุ่นรำคาญ ต้องป่วยการโทษระคนผลไม่มี จะยืน
เดินกินนอนตอนลำบาก ตกยามยากเย็นระเหี่ยต้อง
เสียศรี หมูมิตรคิดร้ายไม่มีดี ดวงชีวิตกข์หนักแทบ
จักตาย แต่เรื่องถามความดีที่ต่อสู้ คงเชิดชูมีชัย
ไม่แพ้หลาย จะเข้าหาผู้ใหญ่ก็ง่ายตาย ลูกหนีทายว่า
ยังไม่ได้พบกัน ถามเรื่องลากยากนักจักเฉลย คู่เขนย
ลังเลคิดเหิน จะสงบกายใจให้ดีขึ้น คิดผ่อนผันตาม
วิถีที่ ๓ เอย.

ใบเขียนซี

พระพวย-พระแอด-พระศรีธรรมโศกราช
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ใบที่ ๒๘

ใบที่ ๒๘ ได้เมื่อโฆษกกุมาร เศรษฐีพาลคิดจะ
ฆ่าให้ตักษย มอบให้ถือหนังสือลับกลับไป ความข้างใน
ให้ราษฎรผลาญชีวา ฝ่ายผู้รับคือธิดาท่านเศรษฐี กลับอาร์
ใจเกื้อเอื้อหนักหนา ใช้วิธีเปลี่ยนแปลงสารา บอกให้เสี่ยง
เสี่ยงอุบาย ยังแถมต่อข้อคิดประดิษฐ์เดิม กลับกล่าว
เพิ่มผลงานเหลือหลาย ว่าให้เร่งวิวาห้อย่าเคลื่อน
คลาย เลยสุชาดาบายกระหน่ำใจ ใครถูกใบนี้ทายว่าดี
ตลอดเรื่อง ที่แค้นเคืองทุกข์เบาบรรเทาหาย ที่กังขา
อุตสาห์มาเสี่ยงทาย ว่าจะสมอารมณ์หมายเป็นแน่นอน.

๒.๓.๒ สารสำคัญ ประเด็นหลักๆ ที่ปรากฏ
ในวรรณกรรมเขียนซีทั้ง ๒๘ ใบ มีขอบข่าย ดังนี้คือ

- ก. เรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วย
- ข. เรื่องวงศาคณาญาติ
- ค. เรื่องลูกหนี้
- ง. เรื่องคู่ครอง
- จ. เรื่อง ลาม-ยศ
- ฉ. เรื่องคดีความ
- ช. เรื่องของหาย
- ซ. เรื่องโชคดี-โชคร้าย

ฯลฯ

โดยสรุปเนื้อหาสาระหลักยังคงอยู่ในเรื่องของ
โลกธรรมคือธรรมดาของโลกซึ่งทางพุทธศาสนา กำหนด
ไว้ ๘ ประการคือ

- มีลาม - เสื่อมลาม
- มียศ - เสื่อมยศ
- สรรเสริญ - นินทา
- สุข - ทุกข์

อย่างไรก็ตาม มีลักษณะที่พึงสังเกตอยู่สารัตถะ
หนึ่งซึ่งแปลกไปจากวรรณกรรมใบเขียนซีของแหล่งอื่นๆ
คือ เรื่อง "คดีความ" และ "ของหาย" วรรณกรรม
ใบเขียนซีจำนวนเกินครึ่งจะพูดถึง "คดีความ" หรือ การ
เป็นความ ขึ้นโรงขึ้นศาลและเรื่อง "ของหาย" ตัวอย่าง
เช่น

ใบเขียนซี

พระพวย-พระแอด-พระศรีธรรมโศกราช

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ใบที่ ๒๔

ใบที่ ๒๕ พระพุทธะได้ขำนะหมู่หมิพลัน
ทั้งหลาย ใครจับได้แสนดีคัมภีร์ทาย อันเรื่องร้ายบอก
ขาดไม่อาจะมี ที่หวังไว้จะได้ดังใจปอง ทั้งคู่เคียงพักตร์
สมศักดิ์ศรี อันลามยศจะอุดมดี ป่วยจะหายคลายคลี

ทุกวี่วันเป็นความหนักไม่มักที่จะแพ้ จะกู้แก้ได้จริง
ทุกสิ่งสรรค์ งามของหายหายว่าจะครบครัน ที่พึงพึง
สารพันมากมีเอย.

สารัตถะเหล่านี้ น่าจะเป็นสื่อศึกษาสังคมและ
ชุมชนในนครศรีธรรมราช เมื่อถึงศตวรรษที่ผ่านมาได้ดี
ระดับหนึ่ง

๔. ศิลปะการนำเสนอเนื้อหา

เนื้อหาสาระสำคัญซึ่งเป็นโลกธรรม ดังกล่าวแล้ว
ข้างต้น ถูกนำมาผูกร้อยเป็นวรรณกรรมเขียนซีให้
เสี่ยงทายปะปนกันอยู่ พอประมวลได้เป็น ๓ กลุ่มคือ

- ๔.๑ กลุ่มดี
- ๔.๒ กลุ่มไม่ดี
- ๔.๓ กลุ่มดีและไม่ดี

โปรดพิจารณาศึกษาตัวอย่างวรรณกรรม
ใบเขียนซีต่อไปนี้

ใบเขียนซี

พระพวย กับ พระแอด

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ใบที่ ๕

ใบที่ ๕ ว่าพระพระโพธิสัตว์ราช ปางเสวย
พระชาติเป็นราชามหาศาล นามพระเวชสันดร ยอด
ชายชาญ บริวารยศลามอาบอุดม แก้วแหวนเงินทอง
ไพบรมาदारดาษ พิรุณประหลาดบุญฤทธิ์ประสิทธิ์สม
ลามลาโก ภิกษุญ้อยอุดม เป็นเสร็จสมมโนรสปรากฏ
ครัน ใครจับได้ใบที่ ๕ นี้ ตำราทายว่าดีทุกสิ่งสรรค์
จะสุขโขมโนขึ้นทุกคืนวัน สารพันที่คิดไว้จะได้จริง ถ้า
เป็นชายทายว่าจะได้คู่ จะเฟื่องฟูชูช้อระบือยิ่ง เป็น
ผู้น้อยก็จะมีที่พึงพึ่ง เป็นผู้หญิงได้คู่ชมสมใจปอง ถ้า
ถามหาภัยพาลอาการโรค อย่าเศร้าโศกทุกข์ทนให้
หม่นหมอง จะเร็วคลายหายสมอารมณ์ปอง ถึงไม่ต้อง
รักษาก็หายสบายเอย.

ใบเขียนซี

พระพวย-พระแอด-พระศรีธรรมโศกราช
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ใบที่ ๖

ใบที่ ๖ ตคภิกษุโกศลมี สามัคคีแตกหมาง
ระคายขาม มีเชื้อพุทธวจีที่ห้ามปราม เพราะถึงยามวิบัติ
จึงขัดไป ใครถูกใบนี้คัมภีร์ว่าชะตาร้าย จะวุ่นวาย
มันคงอย่าสงสัย เห็นกงจักรเป็นโกศุมประทุมไป เหตุ
ทั้งหลายมักจะเนื่องด้วยปากคน จะผิดพ้องกับผู้ใหญ่ได้
อภัยศ บรรดาศักดิ์ทั้งหลายขวยชวน เป็นคราวเคราะห์
จำเพาะกรรมตามมาดล ระวางตนภัยจะมีมาบิพา อัน
คู่ครองปองไว้ว่าใกล้มือ ก็จะมีปรีบบินปลีกหนีกลลล
ถ้าป่วยไข้ได้ช้างใหญ่หนักอุรา งามของหายทายเป็นต้อง
สูญเอย.

ใบเขียนซี

พระพวย-พระแอด-พระศรีธรรมโศกราช
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ใบที่ ๑๒

ใบที่ ๑๒ ต้องเมื่อพระมหานก ให้อ่อนอกทุกข์
ระทมเป็นหนักหนา ต้องแหวกว่ายอยู่ในสายพระคงคา
เจ็ดเวลาบั้นจะวายทำลายชนม์ หากเดชะบารมียัง
อำนวย เทวดามาช่วยให้เป็นผล นำไปไว้ในพระนคร
หายร้อนรน ใบนี้ต้นค่อนข้างร้ายแต่ปลายดี ถ้าเป็น
ความก็จักชยชนะ ถึงยศฐาภะก็ไม่หนี ถ้ามเจ็บไข้
หายว่าไม่ม้วยชีวิ ตอนท้ายจะดีจริงหนักหนาสาพ
อันเนื้อคู่ชยชมภิมย์รัก ก็คงจักได้ชยมิตรสมร แต่จะเนิ่น
เวลาให้อาวรณ์ ครึ่งตอนท้ายคล้ายร้อนสำเร็จเอย.

การนำเสนอสาระทั้ง ๓ กลุ่ม ผู้สร้างสรรคงาน
ร้อยกรองเป็นวรรณกรรม ใบเขียนซีได้ใช้ภูมิปัญญา
ทั้งด้านถ้อยคำสำนวนภาษา เชิงเปรียบเทียบ และ
สาธกหยิบยกเอาพฤติกรรมของตัวละครมาเป็น

อุทาหรณ์ อ้างอิงที่ไม่ห่างไกลจากภูมิปัญญาของผู้เสี่ยง
ทาย ทำให้ผู้เสี่ยงทายได้รับทั้งอรรถรสแห่งวรรณกรรม
และซาบซึ้งในคำทำนายไปพร้อมๆ กัน ตัวอย่างเช่น

การเปรียบเทียบ

ใบเขียนซี

พระพวย กับ พระแอด
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ใบที่ ๑๐

ใบที่ ๑๐ เสรีจระตี่ไม่มีหมอง เหมือนจันทร์
ส่องผ่องใสในเวหา มวลเมฆหมอกลอยออกจากนภา
ดูฟากฟ้าสว่างช่วงเพราะดวงจันทร์ ผลสนองต้องสม
ความประพตติที่เรายึดทางถูกเป็นที่มั่น พอสมเหตุ
สมผลพอดีกัน ประพตตินั้นยิ่งอุดม ประสงค์ใด
ใคร่ครวญให้ประจักษ์ เรายึดหลักแล้วบำเพ็ญเป็น
เสรีจสม ในเรื่องคู่หูรุกราวว่าได้ชม ตนนิยมบุปเพเรกาล
พร้อมพวกพ้องน้องพี่ลูกหนี้ลบ จะได้พบแน่หนักเป็น
หลักฐาน ลากไหลหลังดีหนอเป็นทอธาร แม้ขึ้นศาล
สู้ได้ไม่แพ้เอย.

ฯลฯ

การสาธก ยกเป็นอุทาหรณ์

ใบเขียนซี

พระพวย-พระแอด-พระศรีธรรมโศกราช
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ใบที่ ๒๐

ใบที่ ๒๐ ลำบากยากที่สุด เหมือนสัมพุททองค์
ชินศรี ถูนางจินตมานวิกาเยอนารี เดียรถียยุยง
ให้ใส่ความ ห้ามเดินทางกลางเดือนจะเกิดโทษ ไร่
ประโยชน์ผู้คนจะเหยียดหยาม จะเสียรู้ชยหญิง
เพริดพริ้งงาม จงเกรงขามไม่กิจชนิดใด ในเรื่องความ

กล่าวว่ามิทำลู่ ในเรื่องคู่นี้เห็นจะไม่ได้ เรื่องลาภผล
ปลายมือพอเป็นไป แต่ป่วยไข้ป่วยยากลำบากเออ.

ฯลฯ

๕. สัมพันธภาพระหว่างวรรณกรรมใบเขียนซี วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร กับชุมชนและ สังคม

จากคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ผู้คอยดูแล และ
ให้บริการแก่ผู้มาเสียบเขียนซีในวัดพระมหาธาตุวรมหา
วิหาร มีข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

๕.๑ มีผู้มาเสียบเขียนซีเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า
พันคน

๕.๒ วัดต้องพิมพ์ วรรณกรรมใบเขียนซีปีละ ๒
-๓ ครั้ง ครั้งละหลายพันใบ

๕.๓ ผู้เสียบเขียนซีมีทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่
เป็นหญิง และเป็นผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก

๕.๔ มีการเสียบหายแล้วบอกต่อ คือเมื่อตนมา
เสียบหายแล้วกลับไปเชิญชวนเพื่อนฝูงและญาติพี่น้อง
ให้มาเสียบหายด้วย

๕.๕ มาเสียบเขียนซีที่วัดพระมหาธาตุวรมหา
วิหาร ได้กำไร เกิดคุ้ม เพราะได้มาทำบุญได้ความรู้
ความสุขทางใจ และได้ประสบการณ์ต่อเนื่องอีกมาก
มาย

ฯลฯ

พิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับการบอกเล่าประกอบ
กับการเฝ้าสังเกต พฤติกรรมของผู้คนที่ต่างพากันมาสู่
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ครั้งแล้วครั้งเล่า กลุ่ม
แล้วกลุ่มเล่า พอจะอนุมานได้ว่าวรรณกรรมใบเขียนซี
ยังคงมีความสำคัญและมีความจำเป็น ต่อชุมชนและ
สังคมต่อไปอีกนาน และควรที่ผู้เกี่ยวข้องจะได้ใช้
วรรณกรรมใบเขียนซี เป็นสื่อ ในการเสริมสร้าง
อาหารสมอง อาหารใจ ให้คุณค่าทั้งภูมิปัญญาและ
คุณธรรมที่ดั่งามให้แก่ทรัพยากรมนุษย์ สืบทอดกุศล

นิสิต นักศึกษาเข้าไปเสียบเขียนซี กันเป็นจำนวนมากเหมือนกัน

เจตนาของท่านอาจารย์ผุด (พระพุทธิสารเถระ : ผุด
สุวทมน) ด้วยการรวมพลัง สร้างสรรค์ วรรณกรรม
ใบเขียนซีที่มีคุณค่าดังกล่าวเพิ่มขึ้นใหม่อีกหลายๆ
สำนวน แล้วรวบรวมพิมพ์มาไว้ให้บริการแก่ประชาชน
ผู้หลังไหลกันมาสู่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็น
วิทยาทานการกุศล.....คงเกิดอานิสงส์หาญน้อยไม่.....
ความคิดนี้อยากขยายและขอภาวนาให้เห็นเป็นรูปธรรม.

แหล่งข้อมูล : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ประสานงานเตรียมต้นฉบับ : จาริ การะศรี

อวยพร เจริญพร

ภาพประกอบ : ชัยณรงค์ อินทร อำนวย ทองทะวัย

อ่านต่อฉบับหน้า

วชิไฟเราะ

บทเวทีมวย ต้องการนักมวยร่างกาย
กำยำ มีศิลป์ในการต่อสู้ด้วยมือเปล่า คือ
แม่ไม้มวยไทย ครบถ้วน และแน่นอน ต้องการ
นักมวยหมัดหนัก จึงจะเป็นแชมป์แน่ ขวัญใจ
ประชาชนมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่สถาบันมวย

บทเวทีการเมือง ต้องการหลายๆ อย่าง
ระดับบารมีและคุณสมบัติของนักการเมือง
อย่างหนึ่งคือ เป็นนักพูด ต้องมีวาจาฉะฉาน
กล่อมเกลาน่าไว้วางใจคน เป็นน้ำผึ้งอาบมีดโกน
หรือพูดจนลืบลับ นักการเมืองเก่งๆ หลายคน
พูดอ่อนหวานไม่เป็น เอาแต่เนื้อหาสาระ บางทีก็ทำ
ทนายจนกระทั่งกับคนที่มาร้องเรียนหน้าสภา ใครต่อ
ใครชอบเขาที่เป็นนักพูด แต่ก็เคยขอร้องเขาว่า ให้เป็น
นายแสนดี วชิไฟเราะ เสียบ้าง และไม่ได้ผลอะไร
เหมือนห้ามกันไม่ให้ผายลม

เหมือนฟ้าผ่ากลางแดด เมื่อ ๑๔ ตุลาคม
นี้เอง ท่านก็ออกมาพูดแสนดี วชิไฟเราะ ว่า อย่าเห่อ
ฝรั่ง เรื่องวาทะสนทนาอันนี้เลย เพราะเดือน
กุมภาพันธ์ ยังมีวันที่สำคัญกว่านั้นคือ "วัน
มาฆบูชา" ท่านผู้นั้นคือ รองนายกรัฐมนตรี
สมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ไทย เลย
ขอถือโอกาสขยายความเรื่องนี้โดยไปพ้อเหมาะกับ
หน้ากระดาน "ท้ายวัง"

วันเพ็ญเดือน ๓ เป็นวันมาฆบูชา เรียกกันว่า
"จาตุรงคมาสนีนิบาต" เพราะมีเหตุการณ์สำคัญเกิด
ขึ้นพร้อมกัน ๔ ประการ คือ

๑. พระสงฆ์สาวกมาประชุมกัน ณ วัดเวฬุวัน
เฝ้าพระพุทธเจ้าพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย จำนวน
๑,๒๕๐ รูป โดยมิได้นัดหมาย (ลวงหน้า)
๒. ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์หมดสิ้นกิเลส
๓. ทั้งหมดเป็นเอหิภิกขุพบกับพระพุทธเจ้า
โดยตรง
๔. พระพุทธเจ้าแสดงโอวาทปาติโมกข์

เรื่องทั้งหมดเป็นอัครจริย เป็นเรื่องของ
ผู้บริสุทธิ์ หายากในสังคมปัจจุบัน อย่างว่ามาโดยไม่นัด
เลย แม้นัดแล้วตั้ง ๗ วัน ก็ยังไม่ครบองค์
ประชุม ทุกท่านสิ้นกิเลส แต่ในที่ประชุมปัจจุบัน
ทั้งเป็นสงฆ์และประสกพหุภิกขุเข้ามาเต็มแถม
จนกระทั่งตั้งศาลปกครองไม่ได้ จะเสียเอกภาพ
พระสงฆ์ที่ประชุมกันครั้งนั้นมาจากท้องถิ่นเดียวกัน ก็ บวช
กับพระพุทธเจ้า ไม่ได้มาจากต่างพรรค จนกระทั่งเรียก
ขานกันเองว่าร้อยพ่อพันแม่ ส่วนข้อประชุมนั้น พระ
พุทธเจ้าท่านแสดงโอวาทปาติโมกข์ ว่าด้วยความดี
ความชั่ว การชำระใจ ตลอดจนจรรยาวัตรของ
พระสงฆ์ ไม่มีเรื่องที่ฟังแต่ชื่อแล้วหน้าวังหนี เช่น
"หนองงูเห่า"

ขอบพระคุณ ท่านรองนายกสมัคร สุนทร
เวช ที่พูดบางประโยค สั้นๆ ออกมา จนท้ายวังมีเรื่อง
เขียนเป็นสาระขึ้นมาบ้าง - สาธุ

ภายในหอพระนารายณ์

หอพระนารายณ์ เป็นเทวสถานที่ประดิษฐานรูปพระนารายณ์ ซึ่งพราหมณ์พวกที่นับถือพระนารายณ์เป็นเทพอันสูงสุดเคารพนับถือเป็นที่สุด

หอพระนารายณ์อยู่ตรงกันข้ามกับหอพระอิศวร เชื่อกันว่าได้มีการบูรณะซ่อมแซมแล้วหลายครั้งตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนไม่เหลือเค้าโครงของศิลปศรีวิชัยให้เห็น ในปี พ.ศ. ๒๔๖๒-๒๔๗๕ พระยารัษฎานุประดิษฐ์ (สิน เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ซึ่งเป็นข้าหลวงประจำจังหวัด นครศรีธรรมราช ได้ทำการบูรณะครั้งหนึ่ง และในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ กรมศิลปากรได้บูรณะโดยเปลี่ยนโครงหลังคากระเบื้อง และทาสีใหม่ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๓๐ หน่วยศิลปากรที่ ๘ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ได้ทำการบูรณะอาคารทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง

ภายในหอพระนารายณ์ ประดิษฐานเทวรูปปูนปั้นที่ชำรุดองค์หนึ่งคล้ายๆ กับพระพุทธรูปทรงเครื่อง

เครื่องประดับและต้นแขนทั้ง ๒ ข้างชำรุดขาดหายไป ดุคล้ายพระนารายณ์ ๔ กร เป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยา นอกจากนี้แล้วยังมีเทวรูปพระนารายณ์สวมหมวกแขก ทำด้วยหิน ฝีมือช่างแบบอินเดีย ซึ่งปัจจุบันได้ย้ายไปเก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑวัดพระมหาธาตุทั้ง ๒ องค์

ในปี พ.ศ.๒๕๓๐ หลังจากได้ทำการบูรณะหอพระนารายณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ทางจังหวัดได้ถอดแบบจำลองพระนารายณ์ และพระวิฆณุจากองค์เดิมมาประดิษฐานไว้แทนของเก่าที่นำไปเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช หน่วยศิลปากรที่ ๘ ก็ได้ถอดแบบจำลองพระนารายณ์ที่ได้จากตำบลเหล อำเภอกะปง จังหวัดพังงา (องค์ใดในภาพ) มาประดิษฐานไว้ด้วย ๑ องค์ ดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

หอพระนารายณ์